

PARTIDUL ȚĂRĂNESC DEMOCRAT

Constantin Stere

[LD: urmărește acțiunea lui în PT , apoi PNȚ ,apoi PȚD , apoi PȚR -Iunian]

Partidul Plugarilor din România Mare - CD Iarca

Partidul Țărănesc al armoniei sociale - Enache de la Olt

PARTIDUL ȚĂRĂNESC DEMOCRAT.....	1
Constantin Stere.....	1
-----	4
Guvern Iuliu Maniu.Legislatura I .Sesiunea I . 1928 -1929.....	4
-----	4
1a) Nae Ionescu , " Teoreticienii țăranismului " , "Cuvîntul", 31 ian.'29.....	4
▫ Poporanismul.....	4
▫ Țărănismul.....	5
▫ Doctrina țăranistă - încotro ?.....	5
1b.) Alexandru Topliceanu, "C. Stere" , 10 apr.'30.....	5
▫ Tragedia lui Stere : ingratitudea prietenilor.....	6
▫ Stere / liderii național-țăranști.....	6
▫ Stere / basarabeni.....	6
▫ Vinovăția lui Stere.....	7
▫ Viitorul lui Stere	7
2.) N.N.Matheescu * , "Afacerea" Stere , 30 aprilie'30.....	7
▫ "Cazul Stere ".....	7
▫ Stere : ideologia democratică.....	8
▫ Stere : luptător democratic.....	8
▫ Stere : Basarabia !.....	8
▫ Stere trădător!?......	8
* / "Tineretul Țărănist Român " s-a născut în ian.1926 , ca auxiliar al vechiului PT..9	
3.) Din scrisoarea senzațională a lui Stere, 30 aprilie'30.....	9
▫ Mentalități : Brătianu . Maniu	9
▫ Venirea PNȚ la putere .1928.....	9
▫ Regimul PNȚ.....	10
4) "Tragedia țăranismului ".....	10
▫ Retro :începuturile PT.....	10
▫ Fuziunea PNȚ: ardeleni/ regățeni.....	10
▫ Criza țăranismului.....	10
▫ Constantin Stere.....	11
▫ Takiștii și ardelenii.....	11
5.) N.N.Matheescu [T.Ț.R] , " Profesorul țăranismului" , "Părerii" , 6 iunie'30.....	11
▫ Țărănismul ideologic sterist.....	11
▫ Unionismul sterist: Basarabia.....	12
▫ Stere - autorul doctrinei țăraniste.....	12
▫ Mihalache.....	12
▫ Supremația "naționalilor " , abdicările lui Mihalache.....	12
▫ TineretulȚărănist Român.....	13
6.) I.Paleologu , "Între Stere și Maniu" , "Spărtura" , 6 iunie'30.....	13
▫ Trădarea lui Stere.....	13
▫ Răfuiala lui Stere.....	13
▫ "Misterul" tăcerii lui Maniu.....	14
-----	14
Restaurația.Carol II , 8 iun.'30.....	14
Guvernul GGMironescu.....	14
Guvernul Maniu.....	14
-----	14
7.) Congresul PNȚ -Bălți, declarațiile lui C.Stere ,Moțiunea, 15 iun.'30.....	14
▫ Monarhia.....	14
▫ Maniu.....	15

Moțiunea Congresului PNȚ, Bălți, 15 iun.'30.....	15
-----	15
Guvern GGMironescu.Legislatura I-PNȚ.Sesiunea III, 1930/'31.....	15
-----	15
8) Al.Măță,(Sfat parlamentar basarabean ,deputat de Bălți).....	15
▣ Ritual parlamentar	16
▣ PNȚ / Basarabia.....	16
▣ Retro 1928.....	16
▣ Disensiuni PNȚ: demisiile în alb.....	17
▣ Disensiuni PNȚ :activitatea CC.....	17
▣ Disensiuni PNȚ : consfăturile majoritarilor.....	17
▣ Disensiuni PNȚ : prestațiile parlamentare.....	18
▣ "Sfatul parlamentar basarabean ".....	18
▣ Legea administrativă.....	18
▣ Guvernul Maniu (1928-1930).....	18
Latura politică:.....	19
Latura economică :.....	19
Latura culturală :.....	19
Latura administrativă:.....	19
▣ Starea de asediu, cenzura :.....	19
▣ PNȚ >Basarabia.....	20
▣ Armata.....	20
▣ Sfatul Basarabean : STERE.....	20
9) I.Nicolau (PNȚ-tineret,deputat de Bacău, avocat), discurs la mesaj, 3 dec.'30.....	22
▣ "Sfatul parlamentar basarabean".....	22
10) Costache Leanca (Sfat parlamentar basarabean-sterist, deputatBălți), 8 dec.'30. 22	22
▣ Parlamentarism.....	23
▣ Monarhia.....	23
▣ PNȚ - Sfatul basarabean.....	23
▣ Guvernarea PNȚ.....	24
▣Criza economică agricolă. (vezi pe larg la Economie).....	24
▣ Școala (vezi pe larg la Școală).....	25
▣ Biserica . (vezi pe larg la Biserică).....	25
▣ Bugetul (vezi la Economie).....	26
▣ Armata	26
▣ Industria " parazitară".....	26
▣ Criza partidelor politice.....	27
▣ Regimul PNȚ.....	27
▣ Sfatul parlamentar basarabean.....	27
11) Constantin Stere (Sfat parlamentar basarabean,deputat Cetatea Albă),.....	28
discurs la mesaj, 9 dec.'30.....	28
▣ Parlament.....	28
▣ Guvernul G.G.Mironescu.....	28
▣ Sfat parlamentar basarabean.....	29
▣ Criza economică mondială.....	29
▣ Criza agrară din România.....	29
▣ Deprecierea prețurilor.....	30
▣ Supraproducție agricolă ?.....	30
▣ Datoria publică.....	30
▣ Industria.....	31
▣ Cauzele crizei agricole.....	31
▣ Legea administrativă.....	32
▣ Colaborarea politică.....	32
▣ Guvern.....	33
▣ Stere.....	33
12) V.Toncescu (PNȚ), discurs la mesaj, 13 dec.'30.....	33
▣ C Stere.....	33
13) A.C.Cuza (LANC, deputat de Roman, alegeri parțiale) ,.....	34
▣ "Execuția " lui Constantin Stere.....	34
14) C.Gongopol (ziarist independent) , discurs la mesaj, 15 dec.'30.....	35
▣ Cuza -Stere.....	36

-----	36
Guvern Iorga-Argetoianu .Legislatura I.Sesiunea I.....	36
-----	36
15.) Întemeierea P.Țărănist - Democrat -C.Stere , 5 mai 1931	36
Stere / mai '31.....	37
☐ Greșelile guvernării PNȚ.....	37
☐ Regimul monarhic.....	37
☐ O nouă forță politică ?.....	37
C. Leanca /.....	37
☐ Denunțarea fuziunii cu PNȚ.....	37
☐ Crearea PȚD.....	37
16.) Manifest post- electoral, C.Stere , iun.'31.....	37
17.) C.Stere (PȚD) , declarație la mesaj, 26 iun.'31.....	38
☐ Carol - Guvern Iorga.....	38
☐ Partidele politice.....	39
☐ Guvernul Iorga.....	39
☐ Provinciile unite.....	39
☐ Guvern neutru ! Alegeri !.....	40
18.) I.Isac (Liga contra cametei) , discurs la mesaj, 1 iul.'31.....	40
☐ Stere	40
19.) I.Th.Florescu (PNL-3) , discurs la mesaj, 2iul.'31.....	41
☐ Stere.....	41
20.) I.Isac (Liga contra cametei) , intervenție la sumar , 2 iul.'31.....	41
☐ Cazul Stere.....	41
-----	42
Guvern Iorga-Argetoianu .Legislatura I.Siunea ordinară 1931/ 1932.....	42
-----	42
21.) C.Leancă (PȚD-Stere) , protest, dezbateri - mesaj, 3 dec.'31.....	42
☐ Basarabia nedreptățită ! "Provincialism ".....	42
22.) Rezultatul alegerilor din aug.'32 Vezi la fișier Alegeri și Sistem de partid.....	42
23.) I.Hudiță (PȚ-Lupu) , discurs la mesaj, 24 , 26 aug.'32.....	42
☐ Partidul țărănesc.....	43
☐ Sistemul de partide.....	43
☐ PȚD-Stere.....	43
24.) prof. I.Botez (PNL-1) discurs la mesaj, Senat, 24 aug.'32.....	44
☐ Atmosferă parlamentară - senatorială.....	44
☐ "Generoșii "	44
☐ Constantin Stere.....	44
25.) Ed.Mirto (ministr.Comunicațiilor) , declarație , 26 sept.'32.....	45
☐ Chișinău, 26 sept.....	45
* Chișinău , 26 oct.'32.....	46
-----	46
Guvern Maniu ,Legislatura II .Sesiunea ordinară , 15 nov.'32 -.....	46
-----	46
-----	46
Guvern AlVaida .Legislatura II.Sesiunea ordinară - continuă , ian- 15 apr.'33.....	46
-----	46
26) Fuziunea iunianiştilor cu steriştii , Chișinău, hotel Londra , 13 febr.'33.....	46
-----	47
Guvern IGDuca .14 nov.'33.....	47
Alegeri .20, 22 dec.'33.....	47
-----	47
27.) Partidul Plugarilor din România Mare, C.D.Iarca , dec.'33.....	47
☐ Chemare.....	47
I. Cu ce am greșit ?.....	47
II . Încotro mergem ?.....	48
III .Ce ne rămâne de făcut ?.....	48
28.) Partidul Țărănesc al armoniei sociale , Enache de la Olt * , dec.'33.....	48
* Notă . Enache -----.....	48
29.a) "Cazul Stere " , la Senat și Cameră , 14- 22 febr.'34.....	49
La Senat.....	49

La Cameră.....	49
29.b) "Cazul Stere " , // Părerii // Radu C.Brumă , 25 mart.'34.....	50
Radu C.Brumă / 25 mart.'34, retro '.....	50
▫ Stere - războiul - Puterile Centrale.....	50
▫ Stere - revoluția rusă - unirea Basarabiei.....	50
▫ Stere - reprezentant al Basarabiei.....	50
▫ Stere - lider al Partidului Țărănesc.....	51
▫ Stere - persoană indezirabilă	51
▫ Resuscitarea cazului Stere.....	51
▫ Soluția ? : retragerea din viața politică !.....	51
▫ C.Stere - animator cultural- literar.....	51
30.) Em.C.Grigoarăș , <i>Literatura memorialistică românească</i> , 31 dec.'38.....	52
31.) Alex.Măță * (ex- PNTȚ , ex-sterist, ex-iunianist) discurs la mesaj, Cameră , 22 iunie.'39.....	52
▫ Necesitatea uniunii naționale.....	52
▫ Negativismul politic al unor lideri.....	52
Pactul Maniu -Codreanu.....	52
▫ Statul Român == stat național unitar deplin consolidat.....	53
* <i>Notă</i> :vezi Al.Măță (PNTȚ) ,(Sfat parlamentar basarabean ,deputat de Bălți)-.....	53
discurs la mesaj, 25 nov.'30 Vezi fișier PNTȚ III.....	53
▫ Sfatul Basarabean : STERE.....	53
* <i>Notă</i> .Atenție LD ! -Alexandru Matcă (PNTȚ-Anton Alexandrescu) / 29 iul.'47.....	53
<i>Moțiunea</i> de dizolvare a PNTȚ , Adunarea Deputaților, 29 iul.'47 Vezi doc.integral : fișier.....	53
PNTȚ -Lichidare.....	53

Guvern Iuliu Maniu.Legislatura I .Sesiunea I . 1928 -1929

1a) Nae Ionescu , " Teoreticienii țărănismului " , "Cuvîntul", 31 ian.'29

(Din Nae Ionescu, "Între ziaristică și filozofie" , Editura "Timpul", Iași, 1996)

Ziarele anunțau că legea pentru reforma administrativă era gata și a fost predată, spre revizuire,lui C.Stere .

" Spirit nou ? Faptul că proiectul [...] a fost încredințat spre revizuire d-lui C.Stere , e o indicație îndoielnică.

Să ne înțelegem : fără contestație, dl-Stere e un om de gândire și de serioasă disciplină științifică.

Despre el se poate spune -pe drept sau pe nedrept- orice : că ar avea în sînul PNTȚ o acțiune nesiguriă ; că un orgoliu nestăpânit îl îndeamnă la acte primejdioase ; că toată activitatea lui stă sub apăsarea unui păcat originar ;că nu reprezintă o forță morală și că prezența lui comprimă și mai degrabă înăbușă , decît eliberează uterile creatoare ale partidului ; ș.a.m.d.

Că nu ar fi o puternică minte teoretică , și că nu ar avea - într-un anume sens - o remarcabilă gândire politică , asta nu se poate spune. [...]

Dar este el într-adevăr teoreticianul partidului național-țărănesc, și poate reprezenta prezența lui la redactarea unei legi o garanție pentru înscăunarea spiritului nou ? Iată un lucru de care mă îndoiesc.

Nae Ionescu / ian.'29

▫ Poporanismul

" Calitatea dlui Stere de teoretician acreditat al PNTȚ decurge dintr-o gravă confuzie.

Se confundă anume doctrina poporanistă a conducătorului basarabean , cu țărănismul.Ceea ce este fundamental fals. Poporanismul nu e o teorie politică mulată pe viața vie. Afirmația că poporanismul dlui Stere ar fi o transpunere

a unor teorii rusești, e de natură aproximativă. [...]

Impresia mea este că poporanismul ar fi mai degrabă o încercare de a se adapta radical socialismul, la problemele agrare. Și punctul de plecare e socialist, și metoda - cea a materialismului istoric - e socialistă.

Nu căd. Stere ar mai fi astăzi socialist; nu - în ceea ce privește soluțiile, cel puțin.

Di Stere întârzie în schimb într-o mentalitate socialistă, într-o înțelegere și valorificare social-democrată a existenței.

Om nou și revoluționar în aparențe, fruntașul basarabean are, calitativ, aceeași orientare ideologică ca și dl. Grigorovici de la Cernăuți, sau dl. Vintilă Brătianu de la București [?!?] (mai raționalizată și mai puțin sentimentală decât cel dintâi, mai clară și mai consecventă decât cel de-al doilea.)

Nae Ionescu / '29

▣ Țărănismul

[LD : țărănismul lui Nae Ionescu ... în 1929. Numai că definițiile lui se vor potrivi mai degrabă cu ...

țărănismul legionar, și... poate în asta și constă viitoarea lor apropiere.

Sau Nae Ionescu și-a dorit (cum spuneau unii) să devie doctrinarul țărănismului?!]

"Țărănismul e altceva. Atunci când ideologia lui va începe să se formuleze așa încât să poată deveni un corp de doctrină, se va vedea că țărănismul nu numai că nu are nimic de-a face, ca structură spirituală, cu social-democrația, dar el îi este opus chiar.

"Țărănismul nu este organizarea tuturor ramurilor de activitate ale statului în funcție de țăran și de proprietatea patriarhal-agricolă. La 1929, această pretenție ar fi ridicolă și absurdă.

Aș spune mai degrabă că țărănismul urmărește organizarea statului în conformitate cu o atitudine spirituală analogă celei a țăranului.

"Această atitudine este realistă, față de nominalismul democrației; are predilecție pentru concret și deci pentru formulele de viață locală (descenzalizarea), față de abstractivismul unificator și centralizator al social-democrației; este static și metafizic, față de dinamismul idealist și științismul liberal; se sprijină pe ideea de ordine, de dreptate și de organic, față de libertatea și contractualismul celuilalt; e spiritualist și religios, și nu materialist liber cugetător; și-a-m-d-

Țărănismul e cu alte cuvinte viață, social democrația, teorie.

Nae Ionescu / '29

▣ Doctrina țărănistă - încotro ?

"Mai este și mai poate fi, în asemenea condiții, dl. Stere teoreticianul țărănismului? Evident, nu.

Cît de puțin se adaptează mentalitatea d-sale la noua viață politică pe care încearcă s-o clădească țărănismul, se vede și în incapacitatea "școlii" d-sale de a se încadra teoretic în ritmul noii mișcări.

Însuși profesorul Ralea, desigur un om de talent, cel mai reprezentativ, cel mai suplu, și cel mai plastic reprezentant al tinerii generații de la "Viața Românească", rămîne în marginea și înapoia noii ideologii - a țărănismului. [...]

"Nu, nu - dl. Stere nu este și nu poate fi teoreticianul țărănismului.

Ideologia acestei mișcări, va trebui să se precizeze în altă parte. [?!]

E o operație penibilă [?!] cu multe cotituri și ezitări, care nu se poate face de azi pe mâine.

"Tineretul țărănist", care adună o seamă de energii viguroase și înțelegătoare, a anunțat un cerc de studii politice și un ciclu de conferințe. A vorbit prof. Motru [Nae i-a fost asistent!] [...]

Experiența merită să fie încercată [...] Cît despre d. Stere, - la istorie! "

Nae Ionescu / ian.'29

1b.) Alexandru Topliceanu, "C. Stere", 10 apr.'30

(rev. "Parlamentul Românesc", an III, 10 apr.'30, p. 4-5)

[LD : îl consider pe Topliceanu observator contemporan de "caz", portretist nuanțat, gazetar "moralist-ecumenic". Chiar și atunci când emite judecăți ulterior infirmate, nu o face în scopuri partizane.]

▣ Tragedia lui Stere : ingratitudea prietenilor.

" După 10 ani de formidabil zbućium, de luptă supraomenească , singur în contra unei țări întregi, Constantin Stere cade înfrînt.

Cade înfrînt nu atît sub loviturile adversarilor , pentrucă pe acestea era deprins să le înfrunte, ci doborît sub valul de lașitate revărsat asupra lui de proprii săi prieteni.

"Pentru Constantin Stere ,zbućiumul în care a trăit dela război și pînă azi, nu a fost ceva neașteptat.Omul acesta, cu personalitatea sa fără egal în viața noastră politică de astăzi, știa că locul lui trebuia nu numai cucerit; mai mult, trebuia mereu recucerit.[...] " Tragedie pentru omul care a putut să fie ministru acum treizeci de ani - și neîncetat de atunci încoace - pus în situația de a vedea că acest lucru îi este astăzi permis oricărei marionete inventate de el , lui însă nu.

"Tragedie să fii stăpînul unui partid , cu condiția de a nu îndrăzni s-o spui deschis ; tragedie să te vezi nevoit să te înconjori de o ceată de necuvîntătoare , să te trudești neîncetat a-i ridica acolo unde nici măcar n-a visat vreodată că ar putea îndrăzni să rîvnească, știind că numai astfel apăsătoarea ta prezență poate fi tolerată."

" Azi, C.Stere cade pentru că toți cei pe care i-a inventat ,îl părăsesc."

Topliceanu / apr.'30

▣ Stere / liderii național-țărăniști

"Îl părăsesc pentru ce ? Ce a făcut acest om acum ?

Vina lui cea mare o cunoaștem cu toții.Unii n-au uitat-o, alții au iertat-o .

De atunci a trecut atît amar de vreme ,timp în care partidul, mai ales basarabeni, deputații de meserie de azi, au tras de pe urma lui foloase imense.

"Ion Mihalache poate să se fi săturat de a fi obligat la infinit să sară pentru a justifica atitudinea lui C.Stere din timpul războiului.

Interesul partidului poate să fi cerut ca să fie izbăvit de o piatră grea ce i s-a legat de picioare , atunci cînd C.Stere a fost chemat să aducă pe basarabeni alături de tînăra mișcare țărănistă din Vechiul Regat .

" D-nii Maniu ,Vaida și mai ales rămășițele takismului din partidul național , nu l-au iubit pe C.Stere nici o dată. Din contră, au dat atîtea dovezi că doresc cu tot dinadinsul îndepărtarea lui. L-au suportat ,s-au supus, l-au ascultat și i-au urmat sfaturile și comanda pentru că, pe de o parte, nu s-au putut sustrage puternicei lui personalități, iar pe de alta, fiindcă d.Stere era în partidul nou - Basarabia."

Topliceanu / apr.'30

▣ Stere / basarabeni

"Dar basarabeni ? Acești oameni care de zece ani de zile plîng cu trei rînduri de lacrimi ,oride cîte ori îl aud vorbind ; care de zece ani , în mîna lui, sunt niște manechine fără voință și personalitate ; aceeași pe care el i-a adunat , ales, încurajat și ridicat chiar la situația de a-l putea doborî pe el însuși.

"A fost deajuns perspectiva despărțirii de putere , a fost deajuns ca d.Mirto să aibă răgaz două-trei zile pentru a-i "convinge" , pentru ca totul să fie dat uitării.

Fostul țîrcovnic de biserică, ajuns a treia oară ministru la adăpostul lui C.Stere , a dat primul semnal.

Zece ani de zile [...] Pantelimon Halippa nu și-a dat seama că C.Stere joacă teatru ? S-a trezit la realitate tocmai astăzi cînd,dîndu-și seama de unde a pornit și ce a ajuns, s-a speriat singur.

"Alături de acest <caracter> s-au alăturat altele. Fiecare ceas care a trecut ,din momentul în care C.Stere și-a dat demisia și pînă a căzut hotărîrea definitivă , numărul celor < treziți la realitate >s-a mărit. Unul cîte unul și-au dat seama că <dl Profesor> nu mai poate fi nici trambulină și nici scut de apărare.

Pînă și Zipștein s-a convins că e mai comod a fi la putere și a fi cea mai respingătoare dintre lichele. "Cînd a venit ceasul hotărîrii , toți s-au purtat la fel ...ca să nu rupă unitatea partidului ! "

"Cu excepția consolatoare a celor consecvenți și hotărîți oameni de caracter. Dar cîți vor fi aceea ? "(p. 4)

Topliceanu / apr.'30

▣ Vinovăția lui Stere

"Dar , în definitiv, ceea ce se petrece azi nu este, în mare parte, decît consecința directă a unei concepțiuni nenorocite de care a fost stăpînit acest om.

De zece ani , C.Stere joacă un rol hotărîtor în viața politică a acestei țări și totuși, nimeni, nici un om cu adevărat , nu i s-a putut apropia sufletește.

" Totdeauna această proeminentă personalitate a preferat să comande de sus, să judece pentru cei din jurul său, să acționeze prin marionetele ce singur și le alegea, după împrejurări.

"Cînd l-a părăsit pe Ion Brătianu, a plecat singur.De la război și pînă astăzi, n-a avut pe lîngă el decît instrumente .

"În mîna lui Stere , un analfabet ca Halippa , a ajuns ministru indispensabil într-un guvern din care Grigore Iunian este dat afară ca o cantitate neglijabilă. [...]

"Vina o poartă întreagă C.Stere.O poartă întreagă pentru că s-a crezut prea tare ca să-i poată domina la infinit [...] Indiferent de cum va suna moțiunea basarabenilor , un lucru e sigur: C.Stere a fost părăsit de ei tocmai atunci cînd aveau ocazia să-l răsplătească pentru tot ce a făcut pentru ei." (p. 5)

Topliceanu / apr.'30

▣ Viitorul lui Stere .

"Interes personal ? Neînțelegerea reală a situației ? Intrigi reușite ?

Un moment de slăbiciune ? ... Tot una .Fondul îl formează tot cel mai grozav exemplu de nerecunoștință.

Azi Stere vede , poate pentru prima oară în zbuciumata sa viață, că sunt adevăruri ce nu se lasă prea mult desconsiderate .Înțelepciunea populară a concretizat un lucru :

mai bine cu un deștept la pagubă, decît cu un prost la cîștig ." [!!!] [.....]

"Nu știu ce va mai putea face C.Stere în viața noastră politică.

Așa cum a căzut astăzi, e foarte probabil că va trebui să se dea la o parte.

Cel puțin , e sigur că nu va mai putea juca rolul pe care l-a avut pînă acum.[...]

De pe urma acestor zece ani din urmă ,rămîne un activ real destul de redus : o ideologie [țărănismul] de care cei ce neputînd să și-o creeze și au adoptat-o , se leapadă în fiecare moment și...Pantelimon Halipa !

Pe acesta din urmă , C.Stere îl lasă vieții noastre politice ca o răzbunare vie ." [...]

Topliceanu / apr.'30

2.) N.N.Matheescu * , "Afacerea" Stere , 30 aprilie'30

(Rev."Parlamentul românesc", 30 aprilie 1930, rubrica "Părerii" p. 12.)

[L.D : Matheescu ("Tineretul țărănist independent") a fost printre pușinii care au luat atunci apărarea lui Stere.(notă la subsol)]

Matheescu / apr.'30

▣ "Cazul Stere "

"În fine, democrația română - plătînda, suava, timida democrație românească - are și ea o <afacere> Ca și surata ei întru latinitate , democrația franceză, care decenii în urmă a fost frămîntată de <afacerea Dreyfus> , terminată prin izbînda integrală a elementelor de stînga .Cineva a spus la un congres , al vechiului și mîndrului partid țărănist, fraza plină de adînc adevăr și de profundă semnificație :

<Cazul Stere este cazul democrației române. > [...]

"Cît a însemnat Jaurés pentru democrația franceză ! Ei bine, d.prof.Const.Stere este exponentul cel mai autentic și mai autoritar al democrației românești , celei adevărate, însă. Și apostol și luptător al principiilor de stînga ,încadrate în posibilitățile de realizare practică ale vieții politice." [.....]

"Pentru ca să-și verifice și să-și întărească forțele , democrația românească mai are nevoie de *cazul Stere*.

Ea trebuie să reia ofensiva , pentru lămurirea oamenilor de bună credință.

" D.Stere își va publica amintirile și studiile asupra problemelor sociale ale țării, va explica -se spune - obîrșia cazului său.

Să se tragă în zeci de mii de broșuri aceste pagini de înțelepciune și adevăr ; broșurile să fie prefațate de oameni competenți, cari să arate mulțimii

cine este d.Stere și să demaște manevrele <popeștilor de la răsăpintii> .

"Să se facă o Ligă a intelectualilor democrați de stînga , în frunte cu profesori universitari , oameni de litere , parlamentari și gazetari , cari , să ceară , în întruniri , judecarea d-lui Stere , dacă nu se mai poate în fața justiției , cel puțin în fața unui juriu de onoare .

"Să se ia ofensiva ! Democrația română nu are nimic de pierdut dintr-o astfel de limpezire de ape . Ea are totul de cîștigat .

Cine va face gestul măreț al inițiativei ? "

Matheescu / apr.'30

▣ **Stere : ideologia democratică**

"Puține nume de seamă cunoaște cultura românească , și în deosebi aceea socială , adică cea mai importantă , căci ea este aluatul de frămîntat realizările de stat : un Nădejde , un Gherea , un Cogălniceanu , un Iorga , un Xenopol .

Aceștia - implicat Stere - au creat politica românească de idei , și , printre toți , d.Constantin Stere a excelat .

" A condus , înainte de război , cea mai populară și cea mai însemnată revistă de cultură : *Viața Românească* , sub impulsul și controlul său s-au format atîția literați și oameni de stat . În paginile acestei reviste , se publicau *Cronici* asupra fraților din provinciile asuprite , deopotrivă din Basarabia , din Ardeal și din Bucovina .

" În articolele politice , publicate în revistă , în studiul său vast și documentat asupra poporanismului , d.Constantin Stere a precizat problemele și soluțiile practice ale vieții noastre sociale : și a cerut , îndeosebi , exproprierea și votul universal . Din articolele acestea s-a încheșat o ideologie democratică la paturile noastre intelectuale .

" Ceea ce e mai important , este că d. Const.Stere , ocupîndu-se îndeaproape și de problemele sociale din provinciile asuprite , realiza un fel de omogenitate spirituală pentru generația ce avea a face marele act al Unirii .

"D.prof. Const.Stere a fost profesorul de idei al generației Unirii , în aceeași măsură în care d.Nic.Iorga a fost profesorul de sensibilitate românească al ei . "

Matheescu / apr.'30

▣ **Stere : luptător democratic.**

" Dar d.Stere n-a fost numai apostol , el a fost și un luptător neînfricat pentru principiile democratice de stînga : *de inde ira !*

Fecior de boier basarabean , pentru ideile lui și Basarabia , d.Const.Stere a stat 9 ani în pustietățile Siberiei ! (cîți din "popeștii" patriotici ar fi în stare , pentru ideile lor , să stea 9 ceasuri , în pușcărie , nu în exil !)

"Cu primejdia vieții a trecut în Basarabia , în 1905 , a înființat prima tipografie și prima gazetă românească ; a fost întotdeauna -în Ardeal , în 1914 - apoi iar în Basarabia , oricînd neobosit , în fruntea luptătorilor pentru ideea națională "

Matheescu / apr.'30

▣ **Stere : Basarabia !**

"D.Const.Stere a crezut că unitatea națională nu se va putea realiza decît după prăbușirea Ruiei ; că drumul spre Ardeal duce prin Basarabia .

Și așa a fost . D.Const.Stere a lucrat în această convingere , pe care evenimentele au dovedit-o perfect justă [.....]

D.Const.Stere a determinat hotărîtor unirea Basarabiei și , după război , s-a pus în fruntea luptei democratice .

Matheescu / apr.'30

▣ **Stere trădător!?**

a rămas sub nemți și a scos "Lumina" . A scos gazeta la 1 septembrie 1917

la o lună după luptele de la Mărășești , după ce ostilitățile , de fapt , încetaseră .

Se zice că a fost plătit de nemți ; [...] Gazetele patriotarșilor publică facsimile din registrele Băncii Generale a Țării Românești , ca să dovedească trădarea și prețul ei !

Stupiditate ! Banca era singura instituție prin intermediul căreia , sub ocupație , se permiteau acte de comerț . Și "Lumina" a cumpărat hîrtie și o mică mașină de tipografie ,

prin intermediul Băncii; și "patrioții" publică numai foile de debit ale Băncii, nu și cele de credit. Astea sunt teribilele dovezi!

D. Const. Stere a determinat hotărâtor unirea Basarabiei și, după război, s-a pus în fruntea luptei democratice.

Ori aceasta, numai aceasta nu i se iartă! " (p. 12)

Matheescu * / 30 apr.'30

* / "Tineretul Țărănist Român" s-a născut în ian.1926, ca auxiliar al vechiului PȚ.

După fuziune, TȚR a refuzat să fuzioneze cu formațiile de tineret ale PNR.

În 1928, la venirea la putere, PNȚ s-a folosit de "chemăriști", de "voinici", dar nu a dat nici o atenție TȚR.

Mihalache s-a hotărât să lichideze conflictul, impunând schimbarea organizației în Tineretul Național Țărănesc. Pentru asta, a convocat Congresul tineretului, în martie 1930. TȚR nu a participat.

TȚR, sub președinția lui NN Matheescu, convoacă Congresul său pentru 10-11 mai '30. Organizația s-a declarat independentă și a pornit la o clarificare doctrinară nouă, sub formula "radical-țărănismului."

S-au votat statutele; s-au ținut adunări la Timișoara, Romanați, Brăila, București, la care s-a demascat fuziunea masselor țărănești cu naționaliștii și s-a cerut un nou partid țărănesc, de stînga.

Scoate gazeta "Renașterea țărănistă."

La inaugurarea clubului central participă C. Stere.

Guvernul PNȚ persecută mișcarea, pe NN Matheescu, care a fost înlăturat abuziv de la catedră, de la Academia Comercială și din funcția de comisar la Societatea Radio.

(Cf. "parlamentul românesc", 10 apr.'30)

Matheescu / Stere / apr.'30

3.) Din scrisoarea senzațională a lui Stere, 30 aprilie '30

(rev. "Parlamentul românesc", 30 aprilie 1930, p. 13)

Stere / ? 1930

▣ Mentalități : Brătianu . Maniu .

"Personal, în ce mă privește, eu nu port ură nici memoriei defunctului șef al partidului liberal [I.I.C.Brătianu] care, cu drept cuvînt, putea vedea în mine un adversar ireductibil al concepțiilor și planurilor sale politice; nici nu mă plîng împotriva conducătorilor partidului național [Maniu] cari dacă au dat dovadă că, după fuziune, au putut uita că, pe vremuri, d. Maniu nu se sfia, cum a mărturisit chiar d-sa nu de mult, să-mi încredințeze capul său și să-mi ceară, în numele partidului național, servicii care mă puteau duce în închisorile unghurești - acum însă vădesc în pilda lor, consecințele fatale ale tragediei istoriei care a tăiat o brazdă atît de adîncă între mentalitatea și ideologiile diferitelor provincii românești, încît nici nu le putem cere judecată dreaptă asupra basarabenilor." (p. 13)

Stere / ? 1930

▣ Venirea PNȚ la putere .1928

"Luptele politice au luat în răstimp caracterul unui adevărat război civil.

PNȚ, dus din triumf în triumf de valorile masselor populare, avea împotriva sa toate organele vieții de stat, care fără nici un scrupul se ridicau împotriva noii forțe politice și se puneau la dispozițiunea combinațiunilor de culise ale diferitelor facțiuni oligarhice.

"PNȚ, reprezentînd interesele și aspirațiunile masselor populare, nu avea dreptul să caute vreo altă armă de luptă decît conștiința acestor mase, educația, organizarea și disciplinarea lor - fiindcă altfel am risca să compromitem interesele cele mai sacre ale națiunii și ale statului.

"Și totuși, conducerea partidului nostru era gata, de mai multe ori, să se arunce în niște aventuri nesocotite, care ar fi putut avea urmări fatale - ca nerecunoașterea Regenței și a Regelui Mihai, < marșul asupra Bucureștiului > din Alba Iulia, etc.

" Toate aceste încercări , care ar fi fost numai comice , dacă nu amenințau să implice în combinațiuni sinistre , milioanele încrezătoare în conducătorii lor - erau justificate de necesitatea < venirii la putere.>

" Setea de < a veni la putere > cu orice preț și în orice condiții , este la obârșia catastrofei morale și politice ce a urmat.

De sigur, venirea la putere este legitimă pentru orice partid politic.

Dar pentru un partid de masse , într-un stat format din reunirea mai multor provincii , și care se zbătea în spasmele unui adevărat război civil, sub dominațiunea unei oligarhii lipsite de scrupul, și sub presiunea unei situații internaționale nenorocite - < venirea la putere > nu putea fi identificată cu împărțirea portofoliilor ministeriale între câțiva noi mandarini , căroră , în sfârșit, le este dat să guste , pentru binele obștesc , deliciale vagoanelor ministeriale și ale birourilor somptuoase. " (p. 13)

Stere / ? 1930

▣ Regimul PNȚ.

[.....]

"Pentru toate aceste motive , PNȚ nu avea dreptul să solicite puterea în condițiuni care, măcar în aparență , să fi lăsat vreo margine pentru arbitrar și hatâr.

Conducerea PNȚ a preferat să primească conducerea în condițiile cunoscute și, în consecință , să formeze un guvern care n-a ținut seama nici de structura partidului, nici de caracterul unui stat format prin reunirea recentă a mai multor provincii, nici de echilibrul real de forțe din sânul parlamentului.

" Rezultatele au fost fatale : lupta politică a luat și mai accentuat înfățișarea de război civil; raporturile dintre factorii constituționali ca și normele de guvernământ parlamentar , atît în sînul parlamentului , cît și în relațiunile cu parlamentul , au fost falsificate ; demisiile în alb; apucături dictatoriale ; Lupenii ; confiscarea ziarelor; oprirea de întruniri ; legea pentru apărarea onoarei ; legea împotriva alarmismului ; practica curentă de măsuri excepționale etc etc.

Astfel se făureau toate armele necesare pentru restaurarea regimului dictatorial."

Stere / apr.'30

4) "Tragedia țărănismului "

rev. "Parlamentul românesc", autor : "Un vechi țărănist" , mai ' 30)

[LD: redau pentru atmosferă, pentru mentalitatea "țărănistă"; presupun că este scris de un intelectual țărănist, care poate fi sterist, iunianist, sau pur și simplu ...]

"țărănistul" / mai'30

▣ Retro :începuturile PȚ

(Vezi pe larg la PNȚ)

"Cît a trăit Partidul Țărănesc, cel adevărat, Ion Mihalache a fost un steag.

Toți cei din jurul lui , știam că avem de înfruntat greutăți , , știam că victoria este departe; Știam că , în lupta care ne angajam, trebuie să cadă victime multe, pînă să se deschidă drumul către senin."

[.....]

"țărănistul" / mai'30

▣ Fuziunea PNȚ: ardeleni/ regățeni.

" Fuziunea cu ardelenii, dorită de cine nu le cunoștea nici scopurile și nici structura sufletească , a părut un moment că transformă o ostracizată mișcare idealistă , într-un formidabil partid politic.

[.....]

"țărănistul " / mai'30

▣ Criza țărănismului

" Zi de zi, pas cu pas, cel care a cedat a fost numai Ion Mihalache. Principial și în fapt. Din vechiul program, atît defrumos și plin de speranțe al țărănismului curat , nu a rămas decît o parte de firmă. Din vechea gardă cu care partidul , cu drept cuvînt, se mîndrea altădată, câțiva izolați ce parcă nu au altă menire astăzi , decît să plîngă amintirea

trecutului.

" În guvern, Ion Mihalache stă - izolat într-o rezervă îngrijorătoare - în timp ce partidul se sfarmă sub loviturile meșteșugite ale tovarășului de luptă...

[.....]

"Țărănistul" / mai '30

▣ Constantin Stere

" Alungarea lui C Stere - îți aduci oare aminte , frate Mihalache, de serile și nopțile când, în jurul lui, la lumina slabă a lămpii de petrol (ni se tăiase electricitatea pentru că nu o plătisem !) noi, intelectualii partidului, făuream programul.

Evanghelia noastră politică , aruncată azi la coș ? - a urmat repede, după aceea, a lui Lunian.

"S-ar părea că lăsându-l să fie doborât de ardeleni și takiști, cu concursul liberalilor, Ion Mihalache a vrut parcă să se scuture chiar și de amintirea trecutului.

Și Constantin Stere a plecat ." [.....]

"Țărănistul " / mai '30

▣ Takiștii și ardelenii

" Noi am rămas cu Halippa .Țărănismul a rămas cu el , pentru că în situația actuală nu mai are nevoie de altceva. Din exemplul lui Moș Ion Codreanu, nici unul dintre noi n-a vrut să învețe nimic. Între el [Stere] și takistul sufletesc Halippa , Ion Mihalache n-a stat nici o clipă la îndoială.

Greșală imensă , pentru că vechea mișcare , aceea care a făcut ca ideea țărănismului să cucerească aproape o țară , nu pe lichelism și poftă de mărire a fost clădită.

[.....]

" Se vede însă că toate acestea se întâmplă cu consimțământul lui Ion Mihalache , lucrul acesta este evident, căci altfel bătaia de joc nu ar fi posibilă.

O cît de ușoară încordare din partea acestuia, și d.Maniu s-ar trezi, imediat , la realitate.

Ion Mihalache însă a tăcut : Lunian și , după el, C.Stere, au fost doborâți.

A rămas însă Ionel Răducanu și asta , probabil, înseamnă suprema satisfacție ,

dovada evidentă a existenței țărănismului ca idee și forță vie , ca grupare, ca partid ! "[...]

UN VECHIU ȚĂRĂNIST / mai '30

5.) N.N.Matheescu [T.Ț.R] , " Profesorul țărănismului" , "Părerii" , 6 iunie'30

(rev."Parlamentul Românesc", 6 iunie '30, p. 6- 7)

Matheescu / iun.'30

▣ Țărănismul ideologic sterit.

" Țărănismul român - mai înainte de a trăi politicește cei câțiva ani de eroism ,de după război , pînă la fuziune - căci de la fuziune încoace , țărănismul român a fost pur și simplu zugrumat [!!!] - își are o origină veche , o viață proprie , de aproape două decenii în urmă , și de natură exclusiv ideologică.

"Animatorul curentului de idei țărăniste și democratice , înainte de război, încă de prin 1905, a fost C.Stere .

Studiile sale , cercetările sale obiective și documentate , revista "Viața Românească " ,pe care o conducea efectiv - și care , de la "Junimea" lui Maiorescu a fost cel mai important cuib de spiritualitate românească - în plus, acțiunea sa practică pe acest tărîm în toate provinciile românești , au făcut din prof.Stere , profesorul țărănismului. " [...]

"În 1907, 1908 , cînd realitatea vremii era mărginită de legi mizere de tocmeli agricole și la alegeri parlamentare făcute în familie , d. C.Stere se ocupa cu probleme de ordin politic-sociologic , cari cuprindeau , vast, preocupările de mîine ale țării."

("Scrisori din Basarabia" , "Patru zile în Ardeal" , "Foametea constantă și chestia agrară " , "Țară de latifundii " , "Piemont românesc" , "Formarea latifundiilor" , Organizația administrației locale" , Reforma morală și reforma electorală ")

Studiul său capital "Social-democratism sau poporanism ? " (apărut în "Viața Românească " în cîteva numere succesive) în care a arătat "inaplicabilitatea doctrinei socialiste în țările agrare și formulează teoria progresului social pentru țările agricole în mișcările politice țărăniste , duce polemicile cunoscute cu Panu și Gherea." (p. 6)

Matheescu / iun.'30

▣ **Unionismul sterist: Basarabia.**

Era preocupat de această problemă, publica în revistă art. din toate provinciile , se ducea personal, cînd în Ardeal, cînd în Basarabia, pentru a întreține "flacăra națională" la intelectualitatea provinciilor.

"În perioada neutralității, cînd mari bărbați de stat spuneau că < Basarabia e pierdută > , și Take Ionescu și Nicolae Iorga ignorau existența Ucrainei (N.Iorga declara , în 1916, în plină Cameră : < Ucraina nu există ! >) și deci ignorau și pericolul rusesc ,d.C.Stere a fost singurul care a opus veto acestui consens de ignorare a Basarabiei .
Acesta este un adevăr de fapt , oricît ar dispăcea auzirea sau amintirea lui."

Matheescu / iun.'30

▣ **Stere - autorul doctrinei țărăniste**

"După război,d.C.Stere e solicitat să ia conducerea spirituală a mișcării politice țărăniste ; și în această calitate a făcut manifestări politice , de seriozitate și semnificație științific-politică.

Anteproiectul de Constituție al partidului țărănesc, programul partidului,rezoluțiile lui programatice , toate erau opera lui C.Stere.

Iată de ce, iată cum, d.Stere a fost profesorul țărănismului, în sensul că ideologia sa a conturat curentul de idei ce a animat mișcarea politică țărănistă ,și care , prin acest fapt, și nu printr-o popularitate factice de moment , pe care o avea și generalul Averescu în 1920 , prin acest fapt și-a impus originalitatea în viața noastră politică." (p. 7)

Matheescu /iun.'30

▣ **Mihalache.**

"Fără să vreau, condeii îmi impune o comparație : profesorul Stere și simbolul Ion Mihalache.

Prin vestmîntul său - și ce supărător trebuie să fie pentru inteligența d-lui Mihalache faptul că ea trebuie valorificată prin vestmînt ! - prin vestmîntul său rural , d.Mihalache a fost considerat simbol al țărănismului.

Dar de cînd este la putere a încetat să mai fie simbol - mai precis : a abdicat ! - pentru ca să ajungă organizator ! Vroia omul să se arate o forță pozitivă , creatoare. Și atunci a declarat senin : < nu voi face politică , voi face administrație.>

Aceasta însă n-a fost decît un pretext pentru ca să încununeze abdicarea sa .[...]

Fie din incapacitate ,fie din pasivitate , ne e egal ! d.Mihalache a abdicat de la îndatoririle de reprezentant al unui curent - a celui mai frumos curent de la noi din țară - și nu a renunțat pur și simplu, a renunțat în favoarea d-lui Iuliu Maniu și a naționalilor multicolori. Iată fapte, fapte palpabile , nediscutabile, cari evidențiază abdicările politice ale lui Ion Mihalache." (p. 7)

Matheescu / iun.'30

▣ **Supremația "naționalilor " , abdicările lui Mihalache**

" Iată fapte, fapte palpabile , nediscutabile, cari evidențiază abdicările politice ale lui Ion Mihalache: în Camera deputaților sunt 65 de deputați țărăniști,bob numărat , restul ardeleni , minus foștii conservatori ;în organizațiile județene, țărăniștii au fost sistematic omiși din posturile de comandă;reacțiunea împotriva d-lui Mihai Popovici e nulă, din moment ce d.Vaida Voevod a continuat să stea în guvern;reacțiunea împotriva d-lui Răducanu e o rușine pentru d.Mihalache , care a ajuns să substituie principiile , unor mizere chestii de persoană , de o anumită persoană, pentru un anume motiv ; lașitatea sau indiferența - ne e egal - cu care a privit sacrificarea lui Gr.Iunian și a lui C.Stere , stinge definitiv o legendă : aceea că Ion Mihalache e un om de integritate morală !

debandada de la ministerul d-lui Mihalache , întreaga sa maculatură epistolară și legiferatorică nu face doi bani [...] < nepotul pricopsit > , aranjat președinte de organizație tinerească , din voința familiară a d-lui Ion Mihalache .(p. 7)

Matheescu / iun.'30

▣ TineretulȚărănist Român.

"Pentru toate aceste lucruri, cînd am prezidat congresul TȚR de luna trecută [9-10 mai], am subliniat, în aprobările unanime ale congresiștilor, adevărul evident: că speranța țărănismului rămîne tot d.C.Stere și că d.Ion Mihalache e o dureroasă și răsunătoare decepție!" 1)

1) Nota redacției: "Pentru ceea ce a dat țărănismul român, fecior de bani gata al reformei agrare, îi dorim și noi să rămînă în orbita lui C.Stere." N.R.A.

Matheescu / iun.'30

6.) I.Paleologu, "Între Stere și Maniu", "Spărtura", 6 iunie'30

(rev."Parlamentul românesc", 6 iunie'30, p.12-13)

[În urma publicării în "Adevărul" a celor 21 articole "Documentări" și "Preludii" - ale "Jupiterului de la Bucov"]

Căci la aceasta se reduce sensul celor 21 de "Documentări" ce se anunțau "amenințătoare", ca "preludii" ale d-lui Stere.

Despre "cazul Stere", ce se voia definitiv, lămurit, prea puțin, aproape nimic.

Paleologu / iun.'30

▣ Trădarea lui Stere

"A fost un răzvrătit. Bine. Răzvrătirea d-sale a avut drept singură țintă binele norodului. Și mai bine. Dar d.Stere a fost și este - ne-o afirmă și ne asigură pe toate tonurile - un democrat convins, sincer, neclintit.

Și atunci se impune întrebarea: în ce fel ar fi fost asigurat binele norodului românesc în țara destinată de d-sa în 1917, de a fi < hinterlandul > Imperiilor Centrale?

Cînd știut este că nici Germania nici Austria nu luptau pentru trumful democrației integrale, mai cu seamă în statele învinse și anexate.

Căci aceasta ar fi fost situația precisă a României [...] Că soarta nu a avut aceasta; că d.Stere a putut intra neîmpușcat, în zdreanța de țară, scăpată de cotropirea acelorora cu care d-sa, cu puțin mai înainte, făcea la București, cauză comună și că, grație bunăvoinței Regelui Ferdinand a putut să se așeze, nepoftit și la de-a gata, în fruntea ospățului, pregătit cu jertfele altora, a unirii Basarabiei cu Patria muma - ce dovedește aceasta?

"Absolvă aceasta pe Constantin Stere, de crima de a fi îndemnat armata română, prin toate mijloacele ce-i punea dușmanul la îndemînă, de a depune armele; ba chiar de a le introduce contra aliaților lor și a-și alunga Regele și Dinastia?

[...] Și aceasta ar fi fost imposibil chiar altuia, dat fiind că toate documentele care l-ar putea desluși, continuă să zacă în arhivele secrete de la Florica.

Și numai datorită acestui fapt, a scăpat C.Stere de plutonul de execuție."

Paleologu / iun.'30

▣ Răfuiala lui Stere

"Și atunci ce rost și ce rezultat au avut și trebuiau să aibă aceste <preludii -documentări > ale Jupiterului de la Bucov? Decît fulgerele de mînie cu care a încercat să lovească și să distrugă partidul și pe șeful său [Maniu], care l-au mazilit.

O răfuială cruntă; care să dea lovitura de moarte partidului ce nu l-a mai vroit.

Atît și nimic mai mult. Dar răfuiala aceasta era lipsită de orice eleganță ca și de cea mai elementară abilitate. Căci biciuind sub rînjetul ironiei sale pe tovarășii de ieri cu care,

dimpună, oficia la <fericirea > norodului, te întrebă ce l-a făcut să stăruie să se

înțepenească chiar, în tovarășia acelorora pe care îi caracterizează acum drept: proști, fățarnici, neserioși și machiavelici?

Oare nu aceeași <democrație integrală > care pregătea în anul Domnului 1917, fericirea țării românești, cu prețul alungării Dinastiei și a independenței sale, a înglobării sale sub <democrația > stăpînire austro-germană?

Partida pierdută în 1917 a vroit s-o reîștige d.Const.Stere în 1930.

Atît și nimic mai mult. [...] Jupiterul de la Bucov a crezut că va putea conduce în voie marionetele, cum îi considera pe d-nii Maniu și Mihalache, înscăunîndu-se, la capătul izbîndei sale, în dictator de fapt al destinelor Țării Românești.

Sub orice formă ar fi fost. "

Paleologu / 6 iun.'30

▣ "Misterul" tăcerii lui Maniu

[LD: s-a vorbit, în epocă, despre intențiile "republicane" ale lui Iuliu Maniu, în timpul războiului ! "Misterul" a rămas nedeslușit.]

"Abilitatea d-lui Iuliu Maniu l-a amăgit multă vreme; l-a răpus la momentul potrivit. Bunul simț cuminte ,al d-lui Ion Mihalache ,i-a pătruns taina și i-a refuzat sprijinul. De aici , revărsarea de ură și < subtilele> ironii din cele 21 de articole din <Adevărul.>

Că d.Maniu a comis greșeli mari și numeroase în conducerea guvernului. Cine o tăgăduiește ?

Că aceste greșeli , mai curînd sau mai tîrziu , se vor răzbuna , provocînd căderea guvernului și , de sigur, lămurirea neînțelegerilor letente din lăuntru partidului național-țărănesc, sfîrșind ,poate chiar, prin desfacerea partidului și refacerea lui sau a partidelor ce vor rezulta pe alte baze - cine nu o bănuiește ?

De ce a tăcut d.Stere atîția ani de-a rîndul ?

Dintre rîndurile monologului zămislit la Bucov, se desprinde,se ridică , o întrebare .

Din nefericire, zădarnică ; căci este sortită să rămîină fără răspuns.

Dar ar fi nespus de interesant de aflat și gîndul intim al d-lui Iuliu Maniu , înțelegerea misterioasă care i-a legat atîta vreme , pe d-sa și d.C.Stere.

Dar d.Maniu nu va spune nimic.Poate că nu ar avea nimic de spus ;sau, poate că, spunînd adevărul, ar estompa trăsăturile tari pe care i le împrumută nedumerirea mulțimii. În aceste condițiuni va trebui să ne mulțumim -dacă mulțumire poate da - cu slabul înțeles al < Documentărilor> d-lui Stere : un dialog în care unul tace și celălalt ascultă. Noi, ceștialaltji, țara de proști și de slugi. " I.Paleologu.

[LD: acesta era stadiul "dialogului surd" între Stere și Maniu în ajunul sosirii lui Carol la București.Venirea lui Carol, evenimentele care au urmat, vor îngropa dezlegarea misterului ...]

Restaurația.Carol II , 8 iun.'30

Guvernul GGMironescu

Guvernul Maniu

7.) Congresul PNT -Bălți, declarațiile lui C.Stere ,Moțiunea, 15 iun.'30

("Dimineața", XXVI, nr. 8435, 18iun.'30)

În sala teatrului"Unirea" din Bălți , congresul județean PNT. Au participat numeroși delegați din oraș și județ. Au rostit cuvîntări d-nii Leanca, Măță, Sfeclă, Bocancea ș.a. Apoi a luat cuvîntul Stere.

Stere / 15 iun.'30

▣ Monarhia.

D-sa spune că Basarabia s-a unit cu Țara Românească primind așezările ei așa cum ea voiește să trăiască.

De aceea Basarabia n-a discutat așezarea constituțională întemeiată pe actul de la 4 ianuarie 1926, și nu se poate despărți de obștea românească , orice alcătuire politică și-ar da.

Azi, cînd România s-a strîns sub steagul regelui Carol al II-lea, nu Basarabia va rosti cuvinte de împotrivire.

Dar ține să observe că guvernul și PNT trebuiau să facă întronarea Regelui în condițiuni

mai demne pentru țară și pentru Coroană,
și mai conforme cu interesele democrației.

De azi încolo, basarabeni prizonieri de guverne silnice, vor căuta ocrotire și dreptate în
sînul obștii românești, la Regele lor.

(adunarea întregă manifestează pentru Rege, se expediază o telegramă de devotament
și omagii Suveranului)

Stere / 15 iun.'30

▣ Maniu

El, Stere, a luptat mereu pentru îmbunătățirea situației în Basarabia.

Din această cauză a fost înlăturat din partid, pentru că Maniu nu poate suferi oamenii de
caracter;

Maniu vrea să fie stăpîn pe partid și pe țară; de aceea a procedat așa cum se știe și cu
Regența, și cu partidul, și cu el. El va continua lupta...

Moțiunea Congresului PNȚ, Bălți, 15 iun.'30

Leanca :

"Congresul partidului național-țărănesc din jud. Bălți, întrunit în ziua de 15 iunie 1930
în orașul Bălți - după ce a ascultat expunerea d-lui prof. C. Stere, asupra cauzelor
demisiunii sale forțate din partid, a votat cu unanimitate de voturi următoarea rezoluție:

"Considerînd că, în conformitate cu condițiunile de fuziune între partidul țărănesc și cel
național, organizația Partidului național-țărănesc are o bază federativă;

"Considerînd că organizația basarabeană întotdeauna și-a afirmat dreptul de a-și alege
conducătorii și de a hotărî singură, în cadrul programului și al disciplinei generale de
partid, toate chestiunile ce o privesc;

"Avînd în vedere că d. Stere a fost în totdeauna unul din cei mai de seamă fruntași și
conducători ai noștri;

"Ținînd seama de faptul, recunoscut și de președintele comitetului central, că d-lui
Stere nu i se poate imputa nici o vină și nici o răspundere pentru manifestarea din sala
Operi române - manifestare, care constituie o adîncă jignire a sentimentelor noastre;

"Constatănd că organizația basarabeană n-a fost prealabil consultată asupra demisiunii
din partid a d-lui C. Stere, care a reprezentat Basarabia în Comitetul de Direcție și în
Biroul partidului, prin delegația expresă a congresului provincial;

"Congresul județean din Bălți,

aprobă atitudinea grupului parlamentar independent, fixată prin Declarația citită în
Camera Deputaților în ziua de 7 aprilie;

Declară că nu admite demisia d-lui C. Stere și nu recunoaște dreptul Comitetului de
direcție de a primi această demisie, fără consultarea organizației provinciale din
Basarabia;

În consecință hotărăște :

Comitetul județean va face toate demersurile necesare pentru convocarea congresului
provincial basarabean, spre a se pronunța asupra demisiunii d-lui C. Stere; și în acest
scop se va pune în legătură cu toate organizațiunile județene din Basarabia;

Această hotărîre se va aduce la cunoștința conducerii partidului național-țărănesc."

* *

Delegația la congresul provincial : parlamentarii județului [Leanca, Măță și Stere ?] și
Pirogan, Dociu, Calistru, Totic, Damian, Țurcanu, Stepanov.

Guvern GGMironescu. Legislatura I-PNȚ. Sesiunea III, 1930/'31

8) Al. Măță, (Sfat parlamentar basarabean, deputat de Bălți)

discurs la meaj, 25 nov.'30

(DAD, MO.5, ședința din 25 nov.'30, p.44-57; MO 6, 26 nov.'30, p. 56-57)

[LD: xerox integral ; în calculator, dispersat problematic ;

Sublinierile, parantezele, supratitlurile , îmi aparțin
Cu prilejul disidențelor, se spălau rufele în familie ! Altfel, nu am fi avut , noi, istoricii,
"documente" pentru multe aspecte din viața partidelor !]

Mătă / 25 nov.'30

▣ Ritual parlamentar .

" Discursul asupra răspunsului Camerii la Mesajul Tronului oferă deputaților și grupărilor politice posibilitatea de a discuta programul guvernului.

" În același timp, se face legătură cu întregul program al partidului, cu acțiunea de executare a acestui program în sesiunile precedente, opunându-se de către partide și grupări adverse, soluțiunile și programele lor.

" În practica noastră parlamentară aceasta se manifestă prin alternarea la tribună a oratorilor guvernamentali și opoziționiști.

" Primii lăudînd cu orice chip, alții criticînd cu orice chip ,activitatea guvernului și a partidului de la putere." (p. 44)

[de altfel , după ce a vorbit peste 2 ore, s-a declarat obosit, cerînd să continue a doua zi.
Un peneșt l-a admonestat că discursul său costa ... 370.000 de lei.]

Mătă / 25 nov.'30

▣ PNȚ / Basarabia

El nu va urma calea tradițională, pentru că fiind parlamentar basarabean, se simte dator să arate motivele care au determinat atitudinea recentă de la Chișinău, de la hotel Metropol.

Prin urmare, va căuta să lămurească atitudinea lor față de partidele din trecut, față de guvern, față de conducerea partidului.

" Înțeleg , onorată Cameră, că această chestiune , în primul rînd , ar fi trebuit să fie aduse în forul interior al partidului și ,numai cînd acolo ea nu poate fi bine clarificată , să fie adusă și în discuțiune publică ; dar cînd există un dezacord neconciliabil între conducerea partidului și o grupare parlamentară , această grupare parlamentară este datoare să aducă chestiunea în discuțiua parlamentului și a întregii opinii publice.[...]

nu noi suntem de vină că venim cu această chestiune și că o aducem în dezbateri pe această cale , vinovați sunt acei cari au neglijat partidul și n-au convocat nici un congres de la fuziune încoace, cu alte cuvinte, cu mult înainte de a veni la guvern."

-Voce PNȚ: Alba Iulia.[1928]

" Alba Iulia și veți zice ,poate , și quasi parlamentul din București !

Aceste adunări au fost numai grandioase manifestațiuni populare , iar nici decum congrese ,cum au fost cele de odinioară ale partidului național-țărănesc, cu largi și aprofundate discuțiuni asupra programului și atitudinii pe care trebuia să o aibă partidul. Suspendarea congresului atrage stabilirea în partidul național țărănesc ,în conducerea lui [...] a bunului plac ; iar față de forurile superioare constituționale, atrage diminuarea puterii în fața Coroanei și mai ales în fața națiunii. (p. 44)

Mătă / nov.'30

▣ Retro 1928.

"Sunt greșeli care sunt explicabile numai prin neconsultarea partidului.

Am primit puterea de la Regență,fără să așteptăm încredințarea ei,sub un guvern neutru ,de către masele populare, care au pus atîta încredere în noi.

Consecința este ,d-lor, că ni s-au pus condițiuni și am făcut concesiuni."

Invocă mărturia unor miniștri care i-au spus că la prima formare a guvernului (căci au fost mai multe formări ,de vreo 4-5 ori, în noiembrie 1928), Basarabia

"nu a fost complet reprezentată în guvern" , promițîndu-se acest lucru după alegeri, cînd Regența "va ceda" .

"Aceasta ne-au spus țărăniștii din vechiul Regat."

[...]s-a dovedit ulterior ,opoziția venea din partea prietenilor din trecut [PT] ."

-Voce PNȚ: " Basarabia nu este România ? Suntem stat federal ?"

-Mătă: "Dar Ardealul nu este România ? "

-Voce PNȚ: "Miniștrii se aleg după capacitate, nu după provincii."

-Voce PNȚ: Halippa nu este basarabean? Și d.Știrbăț este basarabean...

-C.Popescu -Gruia: "Problema este simplă:dvs.reprezențați Rusia."

-Mătă: "D-lor deputați, în ce privește reprezentarea Basarabiei în guvern, ne-am convins ulterior că a fost de către prietenii noștri, un angajament formal în această chestiune.[...]" (p. 44-45)

Mătă / nov.'30

▣ Disensiuni PNȚ: demisiile în alb.

" Ne-au mai spus că, în ce privește legea administrativă , se pun condiții și chiar că Regența colaborează la lege . Este de demnitatea unui Parlament să i se pună condițiuni și aceste condițiuni să fie primite ? ..."

-Virg.Madgearu: "Dle deputat Mătă, de ce n-ați propus-o la congresul partidului nostru ? [PT] [...] La forul de conducere al partidului, la care ați fost continuu invitați, și nu ați luat parte.

-Mătă: organul superior este congresul.

-Madgearu: organul normal de conducere este Comitetul Central.

-Mătă: unde ați cooptat 30 de membri, peste cei aleși ?

-Madgearu: Organul de conducere este CC al partidului, la care sunteți convocați în mod regulat de un an, și la care nu luați parte."

Și pentru că aducea chestiuni de partid la tribuna Parlamentului:"dați-mi voie să fiu indiscret și să vă întreb de ce atunci când s-a votat, la congresul partidului nostru statutele partidului , în care erau prevăzute demisiile parlamentarilor, care sunt , cum știți foarte bine, o măsură democratică, de ce nu v-ați ridicat contra acestei măsuri cuprinsă în statutele partidului nostru ? "

-Mătă: " D-le ministru, niciodată nu am confundat statutele și drepturile conducerii de partid, cu drepturile Ministerului de Interne ,în ce privește demisiile în alb."

-Madgearu: "Ce legătură are Ministerul de Interne cu aceste demisii ? "

-Mătă: "Fiindcă aceste demisii s-au cerut de către Ministerul de Interne ,ca să fim la dispoziția lui" (sgomot, întreruperi, la PNȚ)

-Madgearu: Dle deputat Mătă,eu cred că nu este bine ca tot ce ați citit în"Viitorul" să le aduceți la tribuna parlamentului."

-Mihalache (Ministr.Interne) : "Și necontrolate "

-Madgearu (explică episodul): Madgearu lipsea din parlament; Vaida (ministr.de Interne), în calitatea lui de vice-președinte al partidului, delegat de conducerea PNȚ, a cerut tuturor parlamentarilor să-și îndeplinească una din obligațiile prevăzute în statutele partidului.

"Înțeleg ca opozițiunea, care nu avea alte argumente contra Parlamentului acesta, să fi găsit în aceste demisii, care se cheamă <demisii în alb>, un argument împotriva caracterului democratic al partidului nostru.

Dar nu înțeleg ca dvs, care sunteți unul dintre aceia care ați colaborat la făurirea statutelor partidului nostru, să aduceți această chestiune așa de tardiv și în felul acesta așa de curios , la tribuna Parlamentului" (aplauze la PNȚ)

-Mătă: Această chestiune a fost discutată de mai multe ori ,și însuși Maniu a dat nu un răspuns, ci patru sau cinci , toate "insuficiente", și insuficient este și răspunsul de azi...

▣ Disensiuni PNȚ :activitatea CC.

Andrei Scobiola (deputat de Lăpușna) : "Pentru restabilirea unui adevăr: dle ministru Madgearu, dvs ați afirmat un lucru, că CC a fost convocat de mai multe ori, că reprezentanții au fost convocați și nu s-au prezentat. [...] când a fost convocat comitetul, din toamna anului 1928 , pînă în primăvara anului 1930 ?"

-Madgearu : "Vă rog să veniți la secretariatul partidului."

-Scobiola: "N-a fost convocat pînă în primăvară, anul acesta , când a fost convocat pentru prima oară."

-Mihalache : "Atîta respect pentru banu țării vă rog să aveți ca să nu puneți parlamentul în loc pentru chestiuni de partid." (aplauze la PNȚ)

-Mătă: "D-le ministru, așa de rar îmi fac datoria în acest Parlament, încît cel puțin atunci când partidul nu-și îndeplinește datoriile , trebuie să vin ca să-l chem la ordine.Nu înțeleg tradițiunea dvs. în această privință.

-Voce PNȚ: "Acestea să le spuneți la Metropol, nu la Mitropolie! " (ilaritate)

-Mătă / nov.'30

▣ Disensiuni PNȚ : consfăturile majoritarilor.

"Dar ce sunt, d-lor, caraghioasele și delicioasele consfătuiri ale majorităților, unde șeful vorbește 2-3 ore, iar doi parlamentari din partea majorității îl susțin, iar majoritatea docilă e datoare să aplaude acest șef și quasi împuterniciți de a-i exprima completa afectiune și supușenie față de ea ?

Oare aceasta înseamnă ridicarea parlamentarismului ?

-Halippa: la o astfel de consfătuire "caraghioasă", d.Stere l-a aprobat pe șef...

-M.Drăgan : De ce d. Măță nu a luat cuvîntul la aceste consfătuiri ? (p.45)

-Măță / 'nov.'30

▣ Disensiuni PNT : prestațiile parlamentare.

" [...] nici discuțiunile în Parlament nu erau de un nivel mai ridicat.

Parlamentul era totdeauna transformat într-o adunare,cum am spus,docilă de aplaudatori ,care trebuiau să fie prinși de către prefect cu arcanul și aduși la București , cînd era vorba să se pună în mișcare mașina de votare .(aplauze pe băncile partidului maghiar) Dvs nu trebuie să vă simțiți ofensați , eu nu vă ofensez pe dvs, căci dvs ați jucat întotdeauna un rol pasiv, cei activi au fost în altă parte... (întreruperi la PNT) s-a văzut foarte curînd că este un sistem mai bun de votare al legilor, care s-a practicat de către guvernele și Parlametele anterioare și acest sistem făcea ca din 20-30 de de puțați prezenți, să iasă 120-130 de voturi."

-Șt.Ciceo Pop: "Sub președinția cui s-a întîmplat aceasta?"

-Măță: "S-a întîmplat aci în Parlament și aceasta o afirmă și d. ministru Aurel Vlad, în interviewul dat "Adevărului"

-Madgearu : "[...] d.deputat Măță , care afirmă că s-a întîmplat, a fost complice la un act de imoralitate politică , pe care abia acum îl denunță."

-Măță: "S-a făcut de alții, nu de mine"

-Șt.Cicio-Pop: Eu nu pot să polemizez cu oratorul ; declar însă că în acest Parlament nu s-au întîmplat enormitățile pe care le-a spus d-sa.(aplauze la PNT)

Cred că dacă d-sa nu are alte argumente , aș dori mai întîi să se lepede de considerațiuni josnice de partid și numai după aceea să se încumeteze să formuleze critici guvernării acestui partid, și să nu ne ocupe timpul scurt de care dispunem, făcînd procesul conștiinței sale proprii " (aplauze la PNT)

-Mihalache : roagă ca oratorul să nu mai fie întrerupt,pentrucă dacă nu s-ar fi întîmplat "fatalitatea " [aluzie la cazul Stere] , d.Măță ar fi lăudat guvernul (p. 46)

Măță / nov.'30

▣ "Sfatul parlamentar basarabean "

[L.D: în fond, au urmat exemplul... partidelor în care au activat !]

" Onorată Cameră, Basarabia a fost foarte rău impresionată de astfel de consfătuiri ale majorității și de asemenea discuțiuni parlamentare.

Și atunci basarabenii s-au retras în căsuța lor,formînd Sfatul parlamntar basarabean ,unde aveau iluzia micului, dar adevăratului Parlament"

-I.Iacoban : Dar diurna o luau de aici!...

" În acest Sfat parlamentar basarabean s-a pus chestiunea reprezentării adevărate în guvern, dar cînd s-a aflat că se poate face ceva și pe altă cale,atunci s-a renunțat la asta. Măță / nov.'30

▣ Legea administrativă.

Anume,a venit legea administrativă,Parlamentul parcă reînviat; opinia publică, presa, discuta numai legea administrativă.Și într-adevăr, cu toate concesiunile principale, Legea administrativă era o mîndrie pentru noi.Împotrivirea partidelor de opoziție a fost înfrîntă.Legea a fost votată, alegerile s-au făcut și corpul electoral a răsplîit cu succes această dîrjenie, această îndrăzneală a PNT.

Dar a fost ultima îndrăzneală. "

-I.M.Leon (PT-Lupu): " Nu există sat, în toată România,care să nu protesteze împotriva legii administrative și să spună că această lege este o adevărată plagă așa cum a fost votată" (p. 46)

Măță / nov.'30

▣ Guvernul Maniu (1928-1930)

(despre gov.GGMironescu, nu se pronunță, pentru că nu și-a prezentat programul)

Latura politică:

" [...] avem Lupenii ,cu rezultatele lor, și cu lipsa de măsuri care nu au fost luate la timp, și cu ocară care a trebuit să cadă asupra guvernului , că el ar fi nu numai complice dar chiar autorul acestei nenorociri " (sgomot la PNȚ)

I.Mirescu (PSD): " Chiar și acum lucrează la un nou Lupeni , tot la Lupeni,din partea guvernului" (sgomot la PNȚ)

" Guvernul a suportat aceste învinuiri ,fără să dea explicațiunile necesare și cine știe când vor veni aceste explicații , fiindcă, după părerea mea, ele nu au fost suficiente.

" S-a ales un nou regent în persoana d-lui Sărățeanu.

De ce a trebuit să iasă din guvern d.Mihai Popovici ?A fost d-sa cel mai vinovat ?[...]

De vină a fost șeful guvernului și conducerea PNȚ căci s-ar fi putut lua mai întâi ca într-o ședință să ni se propună pe cel pe care trebuia să-l votăm.[...]

Latura economică :

Rezultatele paleative ale guvernării , au însemnat susținerea industriei parazitare,tocmai aceea pe care, în opoziție, PNȚ a combătut-o! [...]

În agricultură, unde a fost d.Mihalache,și nu s-a putut reglementa problema producțiunii,a prețurilor cerealelor...

Creditul Agricol înființat, promisiunea conversiunii datoriilor agricole,din care s-a făcut o "supralicitare de democrație agrară" , discutat cu mare tâmbălău de guvern - ca în proverbul cu muntele care a dat naștere unui șoarece ! -

Latura culturală :

În Basarabia , s-au desființat o mulțime de școli, neținându-se seama că în această provincie, înainte de 1918, nu exista nici o școală românească ! [...]

Ex: liceul de fete din Bălți,transformat în gimnaziu;

N.Iorga : "Vă rog, dacă n-ar fi fost pînă la 1917-1918 nici o școală românească, n-am lăsat noi, la 1812 , acolo , școală românească ? [...]

Cîrmuirea rusească n-a îndrăsnit să dărîme vechea școală moldovenească."

El nu vrea să se amestece în certurile dintre ei dar , are acest sentiment...

Latura administrativă:

Rezultatele legii adminisrative sunt jalnice, pentru că a fost votată "cu mari concesiuni principiale" , dar și așa, nu se aplică.

Măță/ nov.'30

▣ Starea de asediu, cenzura :

Nu contestă că libertățile publice au ieșit la iveală; că s-a desființat cenzura și starea de asediu, dar....

Reducîndu-se numai zonele,orice guvern le poate extinde, sub vreun pretext...

-Pamfil Șeicaru : " D-le deputat Matcă, dați-mi voie la o întrebare:

Credeți dvs că există o permanentă încercare din partea Rusiei, de a provoca turburări în țară ? Credeți dvs că neconținut vin de peste Nistru oameni cu misiuni speciale de a face tulburări în această țară ?

Or, dacă dvs. spuneți că starea de asediu este rea - și e adevărat că orice măsură excepțională nu este plăcută -însă trebuie să aveți în vedere că însăși situațiunea țării noastre este excepțională .Ne-a așezat Dumnezeu nu tocmai bine unde suntem, cum spunea bătrînul cronicar "La răspîntia tuturor relelor și a tuturor necazurilor"

Și atunci, credeți dvs. că neridicîndu-se starea de asediu pe acea zonă de 10 km, am putea avea siguranța necesară și posibilitatea de a identifica pe oricine ?

- Matcă: " [...] **Rusia caută să provoace turburări** nu numai în țara noastră, dar în toate țările. Bineînțeles că **țara noastră este vizată în primul rînd** , și de curînd chiar am văzut o hartă în care **Basarabia era înglobată la Uniunea Sovietică rusă.**

Prin urmare recunosc această intenție a Rusiei.

Dar credeți dvs. că măsurile de represiune sunt acelea cari pot transforma starea de spirit de acolo ? [...] Noi trebuie să ne liniștim populația.

Și, de fapt, această zonă de 10km. nu este așa de rea, dar , cum spuneam înainte,

prin aceasta, dvs dați posibilitatea unui guvern abuziv de a extinde această zonă." Guvernul n-are decît să convoace Parlamentul și să propună starea de asediu.

Deci nu pe cale administrativă, ci pe cale legislativă" (aplauze la PNȚ)

-Șeicaru: "Pînă s-o convoca Parlamentul, să nu fie prea tîrziu"

-Măță: "Dar acum , cînd în țară lanoi nu este așa de mare primejdie de comuniști, De ce să recurgeți la această măsură ? [...]"

-Eft.Gherman(PSD) : " Mișcării comuniste îi convine starea de asediu, fiindcă activează mai bine atunci cînd activează în mod clandestin." (p. 48)

Măță / nov.'30

▣ PNȚ >Basarabia

" Dacă aceasta este opera pozitivă a guvernului [L.D: cu ironie!] trebuie să vă spun că Basarabia are un tratament special, sub nivelul celor spuse mai înainte." [?!]

Șeicaru : " [...]dvs, basarabenii ,ați fost și sunteți foarte numeroși în partidul național-țărănesc.Cm se face că dvs.veniți acum, după 2 ani, și spuneți aceste cuvinte și n-ați început din primul moment acțiunea dvs. energică, pentru a constrînge guvernul să dea toată satisfacția Basarabiei ? [...] mi se pare bizar că dvs.tocmai după 2 ani ați observat că Basarabia nu are din partea guvernului național-țărănist, ceea ce se aștepta să aibă înainte [...]"

-Măță : Au reacționat în cadrele partidului ; o delegație de 10 basarabeni a fost la Iuliu Maniu, cerîndu-i "reînvierea partidului și reînvierea Parlamentului."

Maniu le-a răspuns : <Da, recunosc că partidul este cam mort, dar aceasta se explică prin faptul că noi a trebuit să votăm prea multe legi,de la început, însă vă asigur că partidul și clubul partidului va lua din nou ființă și dvs.veți fi satisfăcuți în toate credințele dvs.> "....Însă este o limită : s-a votat legea administrativă...

nu înțeleg să fie "complici " la rezultatele ei...

Șeicaru : Socotește o incompatibilitate între exercitarea mandatului de parlamentar și disciplina de partid ? În PNȚ există așa o teribilă disciplină,încît conștiința lui a fost , timp de 2 ani de zile,împiedicată, sabotată, încît nu s-a putut manifesta ? Cum de nu ați protestat ?

-Măță : Basarabenii au fost totdeauna mulți în parlamente(averescan, liberal) pentrucă există o solidaritate la țărani basarabeni.

"Vorbeam despre deosebirea de tratament, despre tratamentul special care se acordă Basarabiei [...] există o deosebire între cetățenii Ardealului și cetățenii Basarabiei, și iată motivul pentru care facem această afirmațiune."

Ex.: prof.secundari "cursiști" (în Ardeal și Basarabia) , au fost la cursuri , în baza legii învățămîntului.După cursuri, ardelenii au primit lefuri corespunzătoare, basarabenii... nu.

Măță / 25 nov.'30

▣ Armata

El respectă armata țării; Basarabia a invitat armata țării la unire ;nu este contra armatei. Dar, la un buget de 31miliarde,cu o datorie de 6 miliarde, cum vor fi susținute cheltuelile?! De ce gradele și funcțiunile militare sunt plătite dublu decît funcțiile civile ?!

Emil Fagure : acesta este un punct din programul noului partid? (p. 50)

Măță : șeful organizației sale [Stere?] i-a interzis....dar el și-a luat răspunderea [la cererea lui,fiind obosit, ședința se încheie a doua zi continuă discursul]

Măță / 26 nov.'30

▣ Sfatul Basarabean : STERE.

În toată această perioadă, basarabenii nu au fost consultați, ajungîndu-se la un conflict între organizația basarabeană și conducerea PNȚ. (p. 57)

"S-a forțat și s-a primit demisiunea unuia dintre cei mai mari conducători ai organizației din Basarabia și din întreaga țară(aplauze pe băncile grupului sterist) fără ca cineva să se gîndească măcar la rezultatele practice pentru politica partidului nostru și deabia acum a d-voastră v-ați dat seama ce s-a întîmplat, și anume s-a întîmplat - după mine - ceea ce nu trebuia să se întîmple.

Nici măcar toți membrii comitetului de direcție n-au fost de acord în această privință , fiindcă au fost miniștri, care astăzi stau pe banca ministerială , care au declarat drept infamie ceea ce s-a întîmplat în comitetul de direcție.

O afirm, și dacă va fi nevoie, voi arăta și persoana; nu o arăt acum pentru că foarte mulți cunosc numele acestei persoane. Ulterior, aceeași persoană a spus că este o lașitate. Au mai fost și alți membri din comitetul de direcție cari nu s-au asociat cu această operă, fie de infamie, fie de lașitate."

"Din partea organizației noastre provinciale [PNȚ], noi, în ziua de 9 noiembrie, prin Declarația dată la Chișinău [...]"

-**Augustin Popa**: de ce aci în parlament ?

-**Măță**: "Da, aici se adună toate partidele și când motivez o nemulțumire și cauzele acestei nemulțumiri, și consecințele atitudinii luate de d-voastră, au făcut o declarație de partid pentru că guvernul însuși este reprezentantul unui partid.

Prin urmare, pentru că aici colaborează și se ciocnesc partidele, este natural să se critice când sunt motive."

Augustin Popa: Criticați opera guvernului, nu a partidului.[...]Să criticați opera guvernului, aceasta o înțeleg, dar nu înțeleg să vorbiți de chestiuni de partid ce nu interesează țara.

- **Măță** : "Organizația provincială a Basarabiei, în ședința Congresului provincial de la 9 noiembrie, s-a pronunțat în această chestiune și, mai înainte, la hotelul Metropol - unde s-a pronunțat Sfatul Parlamentar basarabean - ne-am desolidarizat de cei care au făcut această operă infamă, lașă sau incorectă, indiferent." (face apel la forul lor sufleteș, convins că le vor da dreptate)

"Ceea ce am făcut, nu poate fi decât moral și o altă acțiune nu am fi putut face.

D-lor deputați, am intrat în conflict cu partidul național-țărănesc"

Andrei Scobiola: " Cu conducerea partidului."

-**Măță**: "Da, cu conducerea partidului național-țărănesc și ieri mi s-a pus întrebarea : faceți un nou partid, sau nu ?

Răspund la această întrebare: nu d-lor, nu facem un nou partid, pentru că credem că nu sunt epuizate toate căile pentru ca conducerea partidului să revină la înțelepciune și desigur că una din aceste căi nu este comitetul central al partidului, denaturat și căptușit prin 30 de membri cooptați." (41 sunt aleși) [...] la acest for al partidului, care este CC, nu vom veni, dar este un for superior al acestui partid, un fel de Curte de Casație a noastră, este congresul general, la care vom recurge.

"La acest congres general, care va fi compus din delegațiunile țărânimii noastre de pretutindeni, acolo vom arăta care sunt nemulțumirile și neajunsurile conducerii și care este opera pozitivă a guvernului, nu al dvs, să nu vă supărați, fiindcă dvs. jucați un rol pasiv și nu ați contribuit la această operă."

Augustin Popa : mai bine își rezerva acest discurs pentru congres, pentru că nu va mai avea ce spune...

-**Măță** : Nu se îndoia de hotărârea acestui congres, mai ales că, pînă atunci, "va trece fumul gradelor și rangurilor ministeriale" și "îngîmfarea se va duce" , va veni timpul "opozitiei nemiloase", cînd miniștrii vor simți "un fel de duș rece" Și atunci, d-lor, noi, basarabienii, [...] ne vom întoarce cu fața, și vom primi brațele d-voastre întinse, și, după cum a fost obiceiul nostru, vă vom rezerva 4-5 locuri pe listele noastre din Basarabia, însă vom lua garanții suficiente pentru ca ceea ce s-a întîmplat să nu se mai întîmple." **Șeicaru** : impresionant acest devotament al d. Măță pentru d. Stere, care nici nu a venit să-l asculte...

Măță : L-a rugat să nu vie, deoarece nu poate vorbi de Stere, în fața sa, pentru că nu are obiceiul ploconelilor și laudelor pe față....La întrebarea dacă mai fac parte din PNȚ, răspunde : " facem parte, dar ne-am luat libertatea de acțiune pînă la convocarea congresului", pentru că congresul le va da dreptate, pentru că ei fac o demarcație între conducerea guvernului și conducerea partidului.

DR Ioanițescu : " De ce ești nedrept? Un basarabean a fost totdeauna în guvern, de la venirea partidului la putere : a fost d. Halippa ." (**ilaritate !**)

Pan Halippa (ministru de Stat) : " Acest basarabean este manta de vreme rea și de aceea dvs. nu-l mai recunoașteți ca reprezentant al Basarabiei .

Despre toate acestea chestiuni, însă, d-le Măță, te-aș invita și eu - fiindcă toată țara ne privește- te-aș invita să le discutăm la congresul general al partidului nostru, decât în Parlament, care așteaptă de la noi cu totul alte discuțiuni, de la noi, basarabienii. (**aplauze la PNȚ**) Eu primesc d-le Măță ca în congresul de partid să se discute chestiunea și dacă vrea să mă caterisească, să mă înlătore, să-mi facă ce poftiți. Vă rog însă ca, pînă atunci, aici, în Parlament, să discutați numai interesele generale ale țării iar nu să aduceți chestiuni care privesc o persoană sau, poate, acum, două."

- **Măță**: El se va abține să discute chestiuni personale. Nu dorea să urmeze pe foștii

"naționali", ca Goga și alții, cari, cînd s-au retras din partid, s-au certa în parlament.

Nu vrea să vorbească de meritele sau nemeritele lui Halippa, va spune doar atît :
" d. Halippa nu reprezintă Basarabia, cel puțin dacă a reprezentat-o altădată, azi n-o mai reprezintă [...] " Dar dacă la Congres ... glasul lor nu va fi ascultat...se vor întoarce cu 10-12 ani în urmă, și vor începe reorganizarea democrației românești, cu păturile muncitorești de la orașe și sate...pînă atunci, se vor abține de la votarea Răspunsului la mesaj.

Măță / 26 nov.'30

9) I.Nicolau (PNȚ-tineret,deputat de Bacău, avocat), discurs la mesaj, 3 dec.'30
(DAD, MO. 12, ședința din 12 dec.'30, p. 158-162)

[LD: discurs integral xerox.În calculator,dispersat problematic.

Vorbește după discursul fulminant al lui Gafencu (politică externă), mărturisindu-și lipsa de experiență , datorată vârstei și pregătirii ...

Pe mine mă interesează opiniile lui,tocmai pentru că nu este un "consacrat" ,

Dar... LD: atenție la nuanță ! Așa cum Măță a vorbit ca "pion" al lui Stere, eu simt că Nicolau vorbește ca "pion" al lui Mihalache.Dar nu pot dovedi...]

Nicolau / dec.'30

▣ "Sfatul parlamentar basarabean"

"Grupul basarabean s-a manifestat cu trei oratori [...] eu am toată simpatia,ca și dvs, pentru colegii din Basarabia , care au luptat cu noi în timpul opoziției și în special în Basarabia ,unde persecuția liberală și averescană în timpul acela ,a mers la pînă la extrem ; acolo samavolniciile averescane și liberale au fost mai aprigedecît în restul țării,tocmai pentru că spiritul public al națiunii era mai puțin educat din p.d.v.civic, decît în Vechiul Regat."

"De aceea zic, de acord cu d. Măță, care amintea aceste lupte memorabile , regret că s-au ivit diversuni [cred că "disensiuni"] de păreri între conducerea partidului și grupul basarabean,și salut cu bucurie pe reprezentanții grupului basarabean, pentru apelul făcut la congresul general al partidului, considerîndu-se încă în partid, și așteptînd de la organele statutare soluționarea diferendului."

"De aceea zic, grupul basarabean,ca grup independent pentru noi, ne produce durere frățească ; noi, ca frați de suferință, am dori ca acest grup să se contopească totalmente cu noi, ceilalți majoritari.Sper că acest lucru se va și petrece, pentru că ,la baza grupului basarabean, după cîte știu, n-ar fi o chestiune de program , în divergență cu partidul și conducerea lui, ci numai cauza unui om [Stere] care influențează cu personalitatea sa întregul grup, și care caută astăzi să joace ultima sa carte în politica internă a țării"

" Am citit și eu acea broșură [Stere?] , care critică directiva partidului și în special pe șeful nostru.[Maniu] Am citit-o cu multă plăcere, pentru că broșura este scrisă cu mult talent, într-un stil viori, incisiv, care face plăcere .

Fondul broșurii însă mi se pare cu totul eronat, iar însăși aparițiunea ei ,o greșală de tactică politică. Dacă ne este permis nouă, celor tineri din partid,să facem greșeli de tactică politică, un conducător [Stere] ca cel al grupului basarabean,cu cultura și cu experiența sa politică necontestată, nu trebuia să comită o asemenea greșală de tactică politică , făcînd să apară această broșură.Aparițiunea ei nu dovedește altceva decît că acest fruntaș al grupului independent basarabean se simte nevoit să apeleze la opinia publică, fiindcă a suferit o înfrîngere."

Nicolau /

[LD: atenție la nuanță ! Așa cum Măță a vorbit ca "pion" al lui Stere, eu simt că Nicolau vorbește ca "pion" al lui Mihalache.]

"D-lor deputați,desigur că conducerea partidului nostru o fi făcut greșeli - o spun aceasta în mod teoretic, pentru că eu nu sunt amestecat în conducerea partidului - în felul cum a fost tratat grupul basarabean.[...] Cred însă că conducătorii grupului basarabean [...]au instanță supremă de apel, congresul partidului, care desigur își va spune cuvîntul său în această chestiune. Pînă atunci ... (p. 161) (îndeamnă la colaborare legislativă, etc etc.)

I,Nicolau / dec.'30

10) Costache Leanca (Sfat parlamentar basarabean-sterist, deputatBălți), 8

dec.'30

(DAD, MO.15, ședința din 8 dec.'30, p. 210- 219)

[LD: discurs integral xeroxat; în calculator ,dispersat problematic.Sublinieri, supratitluri, paranteze etc.îmi aparțin.Vorbește după Ralea.

Nici el,nu "rupe pisica", se menține în echivoc, și tot așa de clar Stere era cheia. Se mai adaugă , ca fundal, frustrările Basarabiei.]

Leanca / 8 dec.'30

▣ Parlamentarism

"Dle președinte, d-lor deputați, îmi dau seama de situația inferioară în care sunt pus ,fiind silit să vorbesc de la această tribună , după ce ați ascultat cuvântul talentat al unui distins coleg de-al nostru , al unui distins om de cultură,al d-lui deputat Ralea.

" Dar ,dlor deputați, mă găsesc într-o situație inferioară și dintr-o altă considerație.

Eu fac parte dintr-un grup care a suspendat raporturile cu conducerea partidului național-țărănesc.Și fiindcă la noi este o mentalitate nenorocită [text neclar] [...] trebuie să laude guvernul și opoziția să-l atace [...] mă aflu în această situație inferioară.

"Totuși, voi încerca să fac o excepție de la această regulă, chiar cu riscul de a vă produce o deziluzie, să mă țin la înălțimea unei obiectivități de la care să putem discuta liniștiți problemele care ne frământă zilele de astăzi." (p.10-11)

Leanca / dec.'30

▣ Monarhia

[Declarație echivocă, din care reiese că este pro-republican, temporar monarhist]

"O primă considerațiune este produsă de schimbarea care a survenit în situația noastră constituțională .

După un intermezzo de cîțiva ani , cînd puterile regale erau reprezentate de o Regență, în numele Regelui minor, astăzi sesiunea Corpurilor Legiuitoare a fost deschisă și Mesajul Regal a fost citit de un Rege care, într-adevăr, se bucură de dragostea întregii națiuni. (aplauze)

"D-lor deputați, nu sunt unul dintre aceia care să creadă că forma de guvernămînt monarhică, fie chiar constituțională,ar fi ultimul cuvînt în evoluția formelor de guvenămînt , precum , de bună seamă,că nu orice formă de guvernămînt se poate potrivi pentru toate țările, pentru toate timpurile. "

Emil.D.Fagure (ziarist ind) : "Dați-mi voie să vă pun o întrebare , pe care am pus-o și dlui deputat Măță: este acesta un punct din programul noului partid ?

Camera trebuie să știe aceasta. E nevoie să se precizeze odată.[]

-Leanca : " Dlor,dacă spun că nu sunt omul care să cred că forma de guvernămînt monarhică ar fi ultimul cuvînt în evoluția formelor de guvernămînt, îmi dau seama că, pentru țara noastră, în situația în care ne găsim, la începutul celui de-al doilea deceniu de la unirea țărilor surori, cînd procesul consolidării sufletești se găsește încă în curs, cînd sînt încă deosebiri de mentalități, pentru nivelarea cărora se va cere multă bunăvoință , și mai ales acel factor care se numește timp, pot spune , dlor deputați, că ,pentru noi, este un noroc că în momentul de față Coroana , simbolul acesta de unitate națională și de cheazășia de vremuri mai bune, este reprezentată la noi de M.S.Regele Carol al II-lea." (p. 211)

Leanca/ dec.'30

▣ PNT - Sfatul basarabean

Emil.D.Fagure (ziarist ind) : "Dați-mi voie să vă pun o întrebare , pe care am pus-o și dlui deputat Măță:este acesta un punct [Monarhia] din programul noului partid ? Camera trebuie să știe aceasta. E nevoie să se precizeze odată.

Leanca : Dacă dvs. ați avea răbdare, ați putea să afla și răspunsul.

Fagure : Este un punct așa de esnțial din program , încît e bine să fie lămurit imediat.

Leanca : Dacă dvs. credeți că un om politic nu poate să spună nimic al lui individual atunci se poate...

Fagure : "Atunci o părere personală . Dvs.spuneți că sunteți o nouă organizare de partid, dar atunci cînd veniți la tribună , fiecare afirmă că vorbește individual

Tot așa declara d.Măță, tot așa și dvs.Afirmați totuși, că formați un nou partid și atunci eu nu mai pricep nimic.

Leanca : "Eu voi regreta dacă puterile mele nu vor fi în stare să vă facă să înțelegeți.Probabil că vina va fi a mea."(reia ideea despre monarhie, p. 211)

Leanca/ dec.'30

▣ **Guvernarea PNT**

"D-lor deputați, o a doua considerațiune [după restaurație] ,care face ca discuția la Mesaj de anul acesta să se deosebească de aceea din anii precedenți, este faptul că ne găsim la sfârșitul unui al doilea an de guvernare a partidului nostru național-țărănesc, deci, în posibilitatea de a putea face bilanțul acestor doi ani de guvernare , de a putea constata progresele realizate în acest timp, precum și scăderile care au putut fi evidențiate , pentru ca , în lumina trecutului, să putem vedea care sunt perspectivele de viitor.

" D-lor deputați, rezultanta guvernării noastre în acești doi ani s-ar putea rezuma în puține cuvinte: o acută criză economică și o considerabilă criză morală."

Leanca / dec.'30

▣ **Criza economică agricolă.** (**vezi pe larg la Economie**)

"Criza economică , fără îndoială, că se datorește politicii greșite **[PNL]** care a fost practică ani de-a-rîndul de guvernele care ne-au precedat și, în al doilea rînd, de criza economică mondială , care , evident, n-a putut să nu aibă repercusiuni și asupra vieții noastre economice.[...][...] [..]

- Leanca : "Rezultatul acestor fenomene ,a fost o scădere în rentabilitatea agriculturii ,astfel că am ajuns astăzi ca agricultura noastră să nu mai renteze." (își argumentează teza cu date, nu luată din cărți -cum spune el- ci din realități culese din Basarabia)

Ex.: 1kg de grîu "serjoacă" se vinde cu 1 leu ; la măcinat, 1kg de grîu costă 0.50 bani ;deci jumătate din recolta țaranului merge la morar ; morarul nu este de vină, are impozite, derivatele petrolului sunt scumpe; la rîndul lor,acestea sunt puse la mari taxe... "Și astfel, se reduce la nimic munca țaranului nostru."

Ex.: în viticultură, în Basarabia există regiuni întregi ale codrului, care înainte erau plantate cu vii moldovenești. Filoxera le-a distrus , pentrucă statul nu s-a interesat (material și cu îndrumări) , și țaranul le-a înlocuit cu soiuri inferioare ("producători direcți") interzise de Parlament prin lege, dar fără efect !

Dar , în Basarabia, sate întregi produc acest vin , în schimbul căruia își procură porumbul pentru mămăligă, de la cîmpie!

Ex: în zootehnie, pentru vite, se plătesc tot felul de "bilete " -taxe (la stat, pentru capete; pentru iarmaroc, pentru Camerele agricole, pentru Camerele de comerț etc.)

" D-lor deputați, am voit să vă demonstrez acest lucru , pentru ca să vedeți cît de grea este situația agriculturii noastre.Evident, el nu poate face față plății datoriilor , anuităților și procentelor datorite și nu este nici măcar în stare să-și îndeplinească acea obligațiune esențială , care este plata impozitelor către stat.[...] Evident, statul nu se poate opri în loc, mașina statului trebuie să funcționeze, armata trebuie ntreținută, bolnavii hrăniți și funcționarii plătiți "

Ex.: perceperea impozitelor ,de către un aparat complet nepregătit, și cu ordinele sălbatece de la centru, cu lipsă de omenie... încît în satele basarabene este o adevărată jale, iar încasările merg prost.(p.212)

-**Leanca** : "Agricultura ar putea fi ușurată, impozitele agricole ar putea fi scăzute și sistemul sălbatec de încasare ar trebui desființat [...]" (p. 215)

-**Policarp Bețianu** (sterist,Hotin) : " Este o inchiziție fiscală. "

I.Buzdugan (PT-Lupu) : " Aici aveți perfectă dreptate! "

Virgil Madgearu (Ministr.Agriculturii) : "Dlor, dați-mi voie, să mergem în orice județ, la orice gospodar, și are să se plîngă de tot ce vreți, numai de impozitul pe proprietatea agricolă nu se va plînge, pentrucă impozitul acesta e mic.[...][...] [..] a fost, cum spui d-ta inchiziție fiscală ? În primul rînd, termenul de inchiziție fiscală nu se folosește pentru strîngerea impozitelor.[...]

Așa că v-aș ruga ,dle deputat, să nu mai întrebuițați expresia [...]"

Șeicaru : "Se afirmă că , îndeobște , județele Basarabiei , continuu lovite de secetă, mai ales în ultimii 5 ani, s-a avut în vedere oarecare indulgență fiscală.

Este adevărat sau nu ? "

Madgearu : "Die deputat, vă pot da numele județelor din sudul Basarabiei, unde s-au luat, și sub mine, și sub d.Popovici, măsuri speciale de ajutorare a contribuabililor."

(exemplifică) (**aplauze la PNȚ**)

Policarp Bețianu (Sterist) : "Aș primi să fiu desmințit de cineva care vine de la fața locului. [...] dar eu , care vin de acolo, [...]observ că nu sunteți bine informat. [...]"

Eu, ca reprezentant al județului Hotin, apărînd interesele acestui județ, țin să vă aduc la cunoștință că județul Hotin, în comparație nu numai cu celelalte județe din Basarabia, dar cu județele din întreaga țară, furnizează suma cea mai mare din încasarea impozitului [...]grație unor metode care , numai umane nu se pot numi[...]Iată de ce , dle ministru, am numit aceste metode de încasare drept metode de "inchiziție fiscală" [...] N-am exagerat cu nimic."

I.Buzdugan (Lupist) : "[...] în această situație sunt nu numai județele Bălți și Hotin, dar și județele Soroca și Orhei; și acolo se întrebuintează aceleași metode pe care le-a definit atît de bine d.Bețianu [...] toate primăriile sunt pline cu lucruri de-ale țăranilor, vîndute apoi cu toba.În toată Basarabia se folosește acest sistem,căci [...] sub nici un guvern n-a fost această urgie fiscală , urgia agenților fiscali,cum este sub guvernarea dvs. "

(**proteste la PNȚ**)

Madgearu : dă vina iarăși pe aparatul financiar liberal, pe mentalitățile funcționarilor, promite măsuri ...(p. 216)

Leanca / dec.'30

▣ Școala (vezi pe larg la Școală)

Din cauza bugetului de criză, s-au comprimat cheltuelile, iar ministrul instrucțiunii, Costăchescu , închide în massă școlile .[...][...][...]

"D-lor deputați, școala la noi este prost organizată.Aceasta este realitatea.

Școala noastră nu pregătește oameni pentru viață, nu dă omului armele de luptă pentru greutățile vieții , ci pregătește funcționari! [...][...][...]

"Dar dacă eu spun că, principal, sunt de acord cu d.ministrul Instrucțiunii , nu sunt de acord în ceea ce privește metoda pe care d-sa o întrebuintează."

Ex: liceul de fete din Bălți.S-a făcut o greșală.Orașul este al doilea, din Basarabia,ca mărime a populației,are nod de cale ferată, dar nu are liceu ! Toate orașele , mai mici (Soroca, Cahul etc) au liceu (la Cahul i s-a luat liceul de băieți !)

Speră ca greșala să fie reparată.

Dar cea mai mare suferință este pentru școlile complementare (clasa a V- VII) de la sate, create prin Legea fostului ministru Angelescu[PNL]care nu a dat rezultate,ba a dat chiar rezultate negative [?!?]pentru că demoralizează școala de 4 clase.

Se plîng învățătorii, inspectorii.

"Aceste clase, s-ar putea , fără nici o pierdere, desființa.

S-ar produce, prin această desființare, un surplus de învățători "

Leanca / dec.'30

▣ Biserica . (vezi pe larg la Biserică)

În Cameră s-au iscat discuțiuni în jurul interpelării anunțate de NichiforCrainic, în legătură cu Facultatea de teologie din Chișinău, provocată , la rîndu-i, de interpelarea anunțată de colegul Cărăuș.

Leanca este de părerea lui Crainic.

Este adevărat că, dacă , de la început, basarabenii ar fi fost puși să aleagă, între o Facultate de agricultură sau de teologie,poate ar fi preferat pe cea de agricultură. " Dar [...] ni s-a dat această Facultate de teologie , iar noi, dintr-un sentiment de egoism, dacă vreți, sau dintr-o ambiție a noastră, a basarabenilor, ca să avem și noi un institut de cultură superioară, ținem astăzi la această facultate de teologie, fie ea și **bolșevică** fie și cu studenți improvizați

cum se spune de către unii, care dă o pepinieră de antisemitism ,

nesimpatizată de noi basarabenii, totuși, fiind un centru de cultură superioară,

noi ținem să o păstrăm la noi la Chișinău." [...][....] [.....]

Astfel, după părerea mea, nu avem nevoie, în Basarabia, de 3 seminarii duhovnicești ;

[...] la fel ca și școlile normale.Care este rostul seminarelor duhovnicești ?

Să producă un contingent de preoți necesari la sate.Și atunci trebuie calculat care sunt nevoile , ca să nu producem un contingent mai mare decît este nevoie [...]

- **Șeicaru** : Foarte bine.Sunt seminaristi care ajung funcționari la percepție.

- **Costache Leanca** : "Dle deputați, eu , în caz extrem , ași propune o altă economie.După părerea mea, cel puțin la noi în Basarabia, și cred că peste tot la fel, nu este nevoie de atâtea episcopii câte avem. Firește, că dacă am fi în alte timpuri, dacă am fi în timpuri de belșug, am putea avea în fiecare județ câte una. Dar când situația noastră este atât de gravă , că suntem în pericol de a asvîrli funcționarii pe drumuri, și cînd o episcopie costă atât de mult - cred că nu mă înșel - dacă aș spune că este echivalentul la 1.000 funcționari, cari, la rîndul lor, înseamnă 3-4.000 de guri [...] eu cred că nu avem nevoie de atîtea episcopii." [...]

-**Augustin Popa (PNȚ)** : " De ce nu ai făcut mai bine socoteala ? "[...][...][...]

Petru Sfeclă (PNȚ,sterist ?) "Sub regimul Rusesc, Basarabia era condusă de un singur episcop"

- **Costache Leanca** : "Dlor deputați, în chestia aceasta eu aș merge mai departe. Probabil că mulți nu vor fi de acord cu mine , am însă o adîncă convingere că propunerea mea ar fi în folosul credinței și al religiei noastre.Aș merge mai departe și aș spune că , pe cît se poate, să separăm biserica de stat. (**întreruperi**) Este adevărat , d-lor deputați, biserica noastră a avut un mare rol și nimeni nu-l contestă. Dar vremurile s-au schimbat, și biserica trebuie să se acomodeze timpului în care trăim, pentruca să poată face față timpului în care trăim. Eu aș spune să nu mai dăm preoților salarii, ci preotul să fie întreținut, din p.d.v. material, de către credincioși, în baza unui contract. Preotul ar fi pus atunci, în contact direct și permanent cu credincioșii și, prin aceasta , influența preoților asupra credincioșilor s-ar întări, și totodată însăși biserica și credința noastră strămoșească. "

- **Șeicaru** : Preferați o biserică militantă, unei biserici birocratice ?

- **Leanca** : "Dle Șeicaru, nu prea înțeleg termenii care-i întrebuințați. Eu vreau ca în situația concretă în care ne aflăm cheltuelile pentru întreținerea bisricii să se reducă la minimum posibil, căci religia noastră ar avea numai de cîștigat din aceasta . Sub regimul rusesc , preoții din Basarabia nu aveau leafă, și din cauza aceasta influența lor asupra credincioșilor mai mare și credința lor era și mai puternică." [...]

"Acum cîțiva ani s-a publicat în Monitorul Oficial , taxele ce trebuiau plătite preoțimii din Basarabia.S-a spus atunci, de către preoțime, că taxele erau benevole, că va da creștinul cît vrea , cît voiește.În realitate [...] el dă cît preotul cere."

-**Anghel Dumitrescu** : Sunteți adventist ?

-**Leanca** : Nu sunt adventist.

-**Dumitrescu** : Aveți aerul. p. 214)

Leanca / dec.'30

▣ **Bugetul** (vezi la Economie)

Bugetul se anunță de 32 miliarde și ceva.Din el, 6 miliarde este anuitatea , datoria; 10 miliarde pentru armată .Din buget ar mai rămîne 16 miliarde, din care peste jumătate pentru personal, deci trei sferturi din buget este neproductiv ! Este un cerc vițios ! Dacă se lasă bugetul mare, el nu poate fi realizat ; se micșorează, rămîn pe drumuri funcționari, etc etc.. Cu riscul de a deveni nepopular, el cere ca , așa cum toate păturile sociale fac sacrificii ("a ajuns cuțitul la os") , să se sacrifice și funcționari care , de bine de rău, primesc lunar o leafă.(215)

Leanca / dec.'30

▣ **Armata .**

Din bugetul de 32 miliarde, 10 miliarde se vor da armatei."Interesul țării noastre este să avem armată.Armata este mîndria noastră."

-**Șeicaru** : "Nu este o mîndrie, este o necesitate"

-**Leanca** : "Evident că nuste numai o mîndrie este și problema siguranței noastre de stat.Dar, deocamdată cere aceste 10 miliarde , cu totul aproape 16 miliarde.(p.215)

Leanca / dec.'30

▣ **Industria " parazitară"**

"Și atunci vă întreb pe dvs.ce reprezintă , în raport cu agricultura , atîtea alte industrii: fabrici de ace, fabrici de cuie, fabrici de nasturi, cari, în schimbul beneficiilor pe care le au

pe spinarea statului și a agriculturii , pot oferi unor puternici ai zilei câteva locuri în consiliile de administrație."

Ed.Mirto (PNT) : "Die deputat Leanca,rog să-mi permiteți să fac și eu o rectificare. D-voastră vă înșelați când spuneți că avem fabrică de nasturi .Nu.

Noi avem fabrici de găurit nasturi.Legea încurajării industriei naționale se aplică pentru găurile de la nasturi.Noi importăm nasturi și industria națională îi găurește " (**Ilaritate**) (p. 217)

Leanca / dec.'30

▣ Criza partidelor politice.

"Se vorbește de criza partidelor politice,de falimentul partidelor politice, de guverne de personalități, deguverne de dictatură.

Cînd lipsește forța politică organizată sănătos, care ar putea canaliza curentele; cînd lipsește acel cîrmaci , care ar putea duce corabia printre valurile tumultuoase spre țărnișurile mîntuirii; cînd lipsește siguranța că vom putea ajunge la la acel țarm- este momentul cînd naște colțul desnădejdiei și al anarhiei în suflet și atunci avem cîmp liber și pentru dictatură, și pentru orice aventură." (p. 218)

Leanca / dec.'30

▣ Regimul PNT

" Cine e de vină că am ajuns aici ? "

"Jumătățile de măsuri nu mai ajută la nimic, cîrpile care se fac nu sunt de nici un folos ; se cer măsuri curajoase . Dar, pentru luarea unor asemenea măsuri , se cere o altă autoritate , alta decît aceea pe care o avem noi astăzi.

Emil Fagure (ziarist ind.) : "Care sunt măsurile pe care le preconizați ?

Vă rog să spuneți numai câteva dintre ele, și să dați și numele realizatorilor.

Camera trebuie să lucreze în claritate.

Leanca : "Die Fagure, nu poate reduce lefurile funcționarilor, un guvern și un parlament care a votat legea pensiilor regenților .

Nu poate nici reduce nici azvîrli în stradă funcționari, un guvern și un partid care l- a adus și-l menține pe Vidrighin .

Fagure : "Dta îmi răspunzi negativ.Noi suntem curioși să știm ce trebuie să facă și cine trebuie să facă? "

-Madgearu : iar și iar, îl apără pe Vidrighin, pentru competență. (p. 219)

Leanca / dec.'30

▣ Sfatul parlamentar basarabean.

" Acest popor a trăit vremuri foarte grele , mai grele decît cele de astăzi.A trăit răslețit și împărțit în atîtea provincii și sub atîtea conduceri și totuși a răzbit.Am convingerea că va răzbi și acum.În ceea ce ne privește pe noi, basarabeni , noi n-am precupețit nici un moment sprijinul nostru."

/ " În 1918, cînd Vechiul Regat era în mare impas , am alergat și i-am întins mîna frățește.

N-am venit să împărțim profitul, am venit să împărțim suferința.

/ " Am întins mîna partidului țărănist din Vechiul Regat în vremuri grele,cînd prietenii noștri din Basarabia spuneau țaranilor basarabeni că noi ne-am unit cu țaranii din Vechiul Regat ,fiindcă voim să-i aducem și pe ei la opinci, ca pe cei din Vechiul Regat .

/ "Am crezut că e bine să dăm mîna și țărănimii din Ardeal și am făcut fuziunea pe care o cunoașteți."

"În tot acest timp, **nu am condiționat nimic pentru noi.**

Nu regretăm nimic din ce am făcut, iar dacă astăzi, d-lor deputați ,fără ca să cerem pîine , ni se aruncă piatra , nu ne supărăm și nu vom purta ranchiună.

" Iar dacă vreo schimbare vă va coborî din înălțimile ameteitoare de astăzi și venind în atingere cu pămîntul ,veți avea nevoie de mîna noastră,o vom întinde ca și altădată și **nu vom cere nimic în schimb**,nici nu vom aduce aminte de supărarea care ne-ați pricinuit-o și de zbuciumul sufletesc în care ne-ați aruncat."

" O singură condiție vă vom pune : să nu ne cereți să abdicăm de la **demnitatea noastră** , să nu ne cereți să facem tranzacție cu **conștiința noastră.**"

" Noi nu putem să ne solidarizăm nici cu infamia , nici cu lașitatea și, precum nu puteți voi Ardealul fără ardeleni, așa nu puteți voi nici Basarabia, fără basarabeni. " "Iar dacă nori negri și grei se vor împrăștia asupra orizontului țării noastre și dacă vijelii năprasnice ar putea amenința clădirea noastră a tuturor , dacă, pentru întărirea zidului, va fi nevoie de odorul scump de altădată al meșterului Manole , ei bine d-lor, de astă dată **odorul scump vom fi noi.**" (aplauze la majoritarii PNȚ) (p. 219
Costache Leanca / 8 dec.'30

11) Constantin Stere (Sfat parlamentar basarabean,deputat Cetatea Albă),

discurs la mesaj, 9 dec.'30

(DAD, MO 16, ședința din 9 dec.'30, p. 227-232)

[Discurs integral xeroxat.În calculator,dispersat problematic.Sublinieri, supratitluri, paranteze, colorare, îmi aparțin.Vorbește după ce Măță și Leanca pregătiseră dar nu oficiaseră ruperea grupului din PNȚ.Nici Stere nu o face.

Ba sporește echivocul, misterele și, pentru mine,neînțelegerea.]

Stere / dec.'30

▣ Parlament.

(conduce ședința D.Manu , vicepreședinte)

"Dle președinte, d-lor deputați, în atmosfera vremurilor pe care le trăim, vă mărturisesc că simt o dorință de neînving de a urma tradițiunea discuțiilor la Mesaj.

" Critici și polemici violente , cu cât mai acerbe cu atât mai lipsite de obiectivitate, bilanțuri factice pentru trecut și perspective decepționante pentru viitor,reclamații și hărțueli,adesea deopotrivă lipsite de sinceritate și seriozitate , toate acestea pot , în vremuri normale, avea farmecul jocurilor gladiatorice , care fascinează și aprind galeriile în arenele luptelor de tauri sau ale matchurilor sportive , dar, în fond, prezintă prea puțin interes și sunt și mai puțin utile , fie pentru lămurirea unei situațiuni , fie pentru aprofundarea problemelor de guvernământ." (p.227)

/ Stere se consideră, la un moment dat, cel mai vechi parlamentar din Camera românească ; se uită în Cameră și nu mai vede pe nimeni din generația sa...

ACCuza : Eu nu vreau să mă compar cu d-ta, dar sunt cel mai vechi.

Stere : Dle prof., d-ta nu ai făcut parte din prima Cameră din care am făcut parte eu

CUza : "Aș fi vrut să nu fi făcut parte nici din această Cameră , în care ai intrat d-ta "

Stere : Vor avea grijă alegătorii din Camera viitoare

CUza : Vom vedea dacă în alegerile viitoare , alegătorii te vor mai trimite în Cameră, să vorbești în numele Basarabiei.

Stere : Mai puțin decât cu oricine am ispita de a rupe lănci cu d.Cuza. (p. 230)

Stere / dec.'30

▣ Guvernul G.G.Mironescu

"Față de guvernul Maiestății Sale, așezat pe aceste bănci, aceste exerciții ar fi , în sine ,și nedrepte.

Bilanțul trecutului ?

Dar acest guvern nou, încă nu are trecut.

Perspectivile viitorului ?

Dar cât viitor și mai cu seamă ce viitor , în împrejurările de față, îi poate fi sortit ?

"Cred că și optimismul cel mai robust din partea d-voastre, ca și pesimismul cel mai desnădăjduit din partea adversarilor d-voastre, nu poate găsi aici stimulent pentru ardore combatantă [rînduri șterse...]

" D-lor , în fața crizei adînci prin care trecem, mai cu seamă în cadrul tragediei mondiale, problema vieții de stat se ridică atât de grandioasă și amenințătoare , încît micile accidente și detalii banale , din arena luptelor politice , nu pot legitim opri atențiunea publică și ar fi chiar un adevărat sadism să insistăm prea mult asupra lor.

"Nu vreau prin aceasta să depreciez însemnătatea schimbărilor suferite de cabinetul de miniștri , în timpul antractului parlamentar.

"Lipsește de pe acea bancă , de la începutul sesiunii, însuș d.Iuliu Maniu ; de trei zile a dispărut și d.Grigore Iunian, și ,ca o forță nouă, necunoscută în guvernulvechiManiu, nu

găsim decît figura simpatică și masivă a d-lui Hațiegan.

"Și mai puțin îmi pot permite să discut surplusul de vigoare și de competență, care a rezultat pentru guvernul Maiestății Sale din această substituție.

"Chiar dacă tenacitatea legendară, în fața vicisitudinilor politice, a d-lui Maniu, fermitatea lui de luptător, lungă sa experiență de conducător de oameni, cari timp de decenii a fost, precum este și astăzi, purtătorul de cuvînt al Ardealului, ca și talentul, finețea intelectuală și cultura lui Grigore Iunian, acest tip reprezentativ al intelectualității regățene, chiar dacă aceste însușiri ar fi egalate și întrecute, în urma acestei fericite renovări, încă socot că un prinos de energie, care poate rezulta dintr-o viziune mai clară a situațiunii și dintr-o analiză obiectivă a măsurilor de îndreptare, [LD:acesta este el, Stere] nu poate fi de disprețuit." (p. 227)

Stere/ 9 dec.'30

▣ Sfat parlamentar basarabean

"Ca reprezentant modest al unui curent al opiniei publice destul de puternic, într-o regiune a țării [Basarabia], cea mai expusă, poate vicisitudinilor, destul de puternic ca să fie reprezentat în această incintă de un grup de aleși ai națiunii, care, de un deceniu, neștrămutat, sunt onorați de încrederea concetățenilor lor, nu mă pot sustrage de la îndatorirea de a-mi spune cuvîntul." (p. 227)

Stere / 9 dec.'30

▣ Criza economică mondială

[LD: atenție! privire sociologic-filozofică speculativă]

"D-lor deputați, trăim vremuri mari, dar și bogate în primejdii; vijelioase, darnu mai puțin bogate în promisiuni. Criza, prin care trece și țara noastră, nu poate să fie izolată de tragedia care se desfășoară după marele război, pe toată suprafața globului. În adevăr problema care este pusă în fața omenirii [...] este aceeaș: de restabilire a echilibrului, de reconstituție."

"Un ilustru gînditor din apus și-a inaugurat curînd cursul de filozofie din anul acesta, cu o impresionantă irupțiune în sfera realităților vieții :

<Omenirea de astăzi plutește între îngrijorare și groază. >

Un profesor de filozofie e pornit, bine înțeles, să vadă lucrurile mai mult sub aspectul lor pur, moral și metafizic. Dar chiar fără un exces de doctrinarism, nu e greu de a găsi substratul material pentru sbuciumul omenirii, într-o vreme cînd s-a putut pune chiar întrebarea asupra viabilității societății de astăzi.

"Nu am în vedere numai revoluțiunii și tulburări politice, reacțiuni dictatoriale sau militariste, nici de experimente sociale, de anvergură, necunoscute încă în istorie, [revoluția bolșevică] izvorîte din spasmele cataclismului mondial.

"De sigur, aspectul tragic al vremurilor, pare și mai întunecat, cînd, din această cauză, sute de membri ai celor mai puternice și mai falnice dinastii europene [LD: austriacă, rusă, germană...] sunt reduși la o vegetare în exil, și mii de descendenți ai familiilor ilustre, care alcătuiau altădată casta trufașă a feudalilor, sunt adesea siliți să-și caute mijlocul de existență ca șofeuri sau ca dansatori în localurile de petrecere."

"Dar, perspectivele sunt cu mult mai sumbre, cînd, în afară de orice revoluții și perturbări politice sau sociale, tensiunea economică aduce o sdruncinare atît de adîncă a temelilor vieții noastre sociale, încît, ruina claselor mijlocii, scoate din angrenajul activității normale, zeci de mii de existențe, comercianți independenți, industriași iscusiți, intelectuali de valoare, de pe toate cîmpurile de activitate, fiind aruncați în stradă, fără să mai știe unde să mai caute hrană și adăpost pentru copiii lor."

"Iar pe de altă parte, milioane - cifra oscilează între 12 și 15 milioane - de muncitori industriali se degradează printr-un îndelungat șomaj forțat.

"Și, înșfîrșit, zeci și zeci de milioane de țărani - clasa cea mai statornică și mai rezistentă față de răzvrătirile puhoiului istoric - zeci și sute de milioane de plugari, amenințați ca ogoarele lor să nu le mai răspîlătească munca și strădania." (p. 227)

Stere / dec.'30

▣ Criza agrară din România.

"Pentru țara noastră, acest aspect al crizei - întrucît pînă acum nu cunoaștem și nu

putem prevedea nici revoluție , nici perturbări politice sau sociale - are interesul mai deosebit .Românii sunt , înainte de toate, un popor de țărani"

- ACCuza (LANC) : " Și de jidani ! " [LD:hodoronc tronc!]

- Stere : " Și ruina agriculturii poate duce la paralizia întregii munci naționale , la dezintegrarea aparatului de stat.

Ar fi o orbire neiertată să nu dăm destulă importanță acestei crize, reducînd-o la o simplă depresiune trecătoare a pieții , pentru produsele agricole.

Depresiunea , ea însăși, este un efect al unui mare proces economic mondial.

Ex.Un țăran gospodar cinstit i-a spus că a vîndut cu 1 leu / kg. orz, și trebuie să plătească cu 3 lei / cutia de chibrite (cu 40 de bețe);

Înainte de război, era 15 bani / 1 kg orz , și 5 bani /cutia de chibrite (cu 100 de bețe).

O cutie , cît pentru un chibrit de astăzi !

" Am simțit groaza și îngrijorarea despre care vorbește metafizicianul german amintit, la povestirea nemeșteșugită a țăranului din Prahova."

[LD: confruntă cu opiniile optimiste ale lui Iorga, despre țăranul prahovean !]

Stere / dec.'30

▣ Deprecierea prețurilor.

În aug.1928, Anuarul statistic al Institutului agricol din Roma, indica că porumbul,la Brăila, era 115.000lei /vagonul ; în 1930... 20.000 lei / vagonul (scăzut de 5 ori!);

În Buletinul de informațiuni publicat de BNR, din datele anexate la Raportul d-lui Auboin , între '28-'30, prețul grîului a scăzut de 3 ori, a porumbului și ovăzului de 4 ori, iar a orzului de peste 4 ori ;

Din Albumul publicat de Ministerul Domeniilor, la Congresul internațional de agricultură, care evaluează producțiunea agrară pe ultimii 5 ani, rezultă că media de producțiune a ajuns la 900.000 vagoane , din care

270.000 vagoane grîu,

630.000 vagoane , porumb, ovăz, orz, secară.

Dacă se pun prețurile cele mai avantajoase, valoarea acestor recolte nu pot întrece 20 miliarde lei (face și alte calcule , pentru a demonstra ruina țăranului)

În 1928, anuitatea datoriei externe, de 6 miliarde, putea fi achitată cu 65.000 vagoane porumb (un sfert din recolta noastră, de 400.000vag.) ;

în 1930, ea cere... 325.000 vagoane (peste 3 sferturi din recoltă !) (p. 228)

Stere / dec.'30

▣ Supraproducție agricolă ?

Poate fi și asta, dar este trecătoare și relativă.

Stocurile se epuizează, prețurile urcă, producția își ia avînt.

S-au produs mai multe cereale ca înainte de război ?

Statisticile dau un răspuns negativ : (compară datele perioadei 1909-1912 cu ale perioadei 1923-1928)

grîu -106 (cu 1% mai mult), secara -97 (cu 3% mai puțin) , ovăz -100 (fără variație) ,porumb- 106 (cu 6% mai mult), ceea ce dă o medie de 2% mai mult.

Dar și populația a crescut , în acest timp, cu 7% , încît , pe cap de locuitor,este chiar un deficit, nu un surplus de producție.

Este adevărat că se manifestă un surplus la legume, fructe, cacaoa...

dar aceasta nu reprezintă hrana românului !

Din Anuarul Institutului agricol din Roma, rezultă clar că România, în întinderea ei actuală ,produce astăzi cu 30% mai puține cereale ,decît producea între 1909-1913.

"Și atunci, înțelegeți dvs., că nu supraproducția , nu surplusul excesiv de recoltă, poate explica această scădere a prețurilor.

Iar cînd la prețul cerealelor scăzut de 4 ori , se mai adaugă și o producțiune inferioară,înțelegeți efectele pentru economia națională."(228-229)

Stere / dec.'30

▣ Datoria publică.

"D-lor, suntem o țară îndatorată.Cu mare greutate am putut fixa quantumul datoriilor noastre publice.D-l ministru de Domenii [Madgearu] , acum un an ministru de Finanțe,

un iscusit mînuitor de cifre, dar, în același timp, un om cinstit, în Expunerea de motive a bugetului, publica o tabelă a datoriilor noastre .

În comentariul care însoțea tabelul spunea:

<Situația aceasta , nu reprezintă valoarea actuală a diverselor datorii, Ele sunt seriate pe scadențe diferite, și, în afară de aceasta, unele dintre ele, cum sunt datoriile de război, precum și aranjamentul cu Germania, sunt plătite la un curs inferior parității .

Un tablou exact al acestor valori, va fi dat în curînd în vileag, de către serviciul datoriei publice. >

"Din nenorocire, acest tablou n-a apărut."

Madgearu : "A apărut în Buletinul Ministerului de Finanțe" .

Stere : "Nu mi s-a dat, n-am știut unde să-l caut. Dar , în orice caz, tot de la Ministerul Finanțelor , și sper că sub iscălitura birourilor respective, mi s-au dat cifre , care nu pot varia față de cele publicate în Buletin"

"După datele acestea, datoria publică a României , transformată după cursul de astăzi, se urcă la 185-186 miliarde, fără să ținem seama de datoria flotantă, care , după "Statesman's Year Book" din anul trecut, se urca la 13 miliarde."

Această datorie reprezintă , deci , aproape 200 miliarde, ceea ce reprezintă o sarcină de cca 56.000 lei / pentru fiecare cap de familie. (p. 229)

Stere / dec.'30

▣ Industria.

[LD: din păcate, nici el nu dă alte cifre și nici nu face comentarii !

Toate discuțiile se duceau numai în jurul agriculturii]

Cu o recoltă de 80 de miliarde, cu un buget de 37-38 miliarde, valoarea producției noastre industriale este de 59 miliarde, din care 17 miliarde -industria alimentară (din care , 12 miliarde cu materie primă agricolă, care a mai fost socotită odată) , încît adaosul real nu poate fi decît de 5 miliarde. [...]

"Nenorocita politică economică în ce privește vestita <încurajare a industrie naționale >"

" De 30 de ani avem o politică economică care, în mod fatal trebuia să ducă la acest dezastru. De ani de zile, pentru încurajarea industriei naționale, se încuraja în realitate risipa muncii naționale care nu crea decît valori fictive, nu aducea avuții economiei naționale , ci numai sarcini."

Ex. : industria de oglinzi, care introduce, fără vamă și taxe, plăci de cristal, tăiate, șlefuite, bizonate, foi de mercur, din care, prin simplă juxtapunere, se creează "oglindea națională"

Ex.: fabrica de nasturi, care găurește nasturii ;

Ex: fabrica de cuie , care doar bate cuiul la cap;

Ex: 14 fabrici de zahăr, din care 8 lucrează, 6 stagnează (dar sunt plătite pentru asta !

Fabrica Chitila încasează 40 milioane, ca să nu lucreze!)

" În adevăr, cîte miliarde reprezintă în economia muncii naționale aceste industrii parazitare !" (p. 229)

Stere / dec.'30

▣ Cauzele crizei agricole.

I. Marea revoluțiune în tehnica agricolă.

În deceniul 8-9 al sec. trecut, a mai fost provocată o criză agricolă de o revoluție tehnică. Atunci au apărut primele mașini agricole, puse în mișcare prin tracțiune animală. Mai tîrziu a apărut factorul mecanic.

În ultimii ani, s-au creat multe mașini, care au produs o adevărată revoluțiune în tehnica agricolă. (dă o serie de date, explică agricultura tehnică americană și canadiană, performanțele lor, scurtarea timpului lucrărilor- arat, semănat, recoltat - , productivitatea crescută,)

În ultimii 5 ani, întinderea cultivată în SUA s-a redus cu peste 12 milioane ha, iar producția a crescut cu peste 16%;

Are în funcțiune peste 1 milion de tractoare, au fost scoși de la munca cîmpului peste 7 milioane de cai, iar sute de mii de fermieri s-au ruinat.

Din acest p.d.v., situația agriculturii românești , seamănă cu cea a industriei : înapoiere tehnică, rentabilitate scăzută (de vină, fiind, și nenorocita politică industrială, de "încurajare" a industriei !)

" De 30 de ani avem o politică economică care, în mod fatal trebuia să ducă la acest dezastru. De ani de zile, pentru încurajarea industriei naționale, se încuraja în realitate risipa muncii naționale care nu crea decât valori fictive, nu aducea avuții economiei naționale, ci numai sarcini"

"Nu avem în țară decât vreo 3.000 de tractoare, (în loc de 150.000 necesar minim) pentru că sunt fixate taxe de import enorme, tarife de transport uriașe... (p. 230-231)

Rusia sovietică, a chemat un fabricant american care a instalat la Țarițin (Stalingrad), pe Volga, o fabrică de tractoare care acum scoate peste 5.000 tractoare pe an. Și va reuși, în 5 ani, să construiască 200.000 tractoare.

Temîndu-se, parcă, de reacțiile parlamentarilor români, el ținea să precizeze că informația o are dintr-o lucrare a americanului Calvin Hoover (prof. la Univ. din Duke), care spunea:

< Niciodată, în istoria lumii inteligența și sufletul omului nu au fost lipsite cu mai multă brutalitate de libertate și demnitate, ca în Rusia sovietică. Nu lipsește acolo numai libertatea academică, libertatea cuvîntului, libertatea presei, libertatea gîndirii, potențații comuniști cer mai mult chiar decât abstențiunea de la o acțiune oprită; cer renegarea, prin publicitate, a credințelor, și a gîndurilor cetățenilor. >

Socot, deci, că acest om nu poate fi taxat de prieten al sovietelor. Și acest om, în acelaș timp, afirmă că, dacă anul acesta Rusia va avea o recoltă îndestulătoare, planul ei economic de cinci ani, are șanse de a reuși. Și prima condițiune a acestui plan, este o revoluție în tehnica agricolă. 60 de miliarde anual se cheltuiesc în investițiuni pentru agricultură, din care numai pentru tractoare, peste 20 miliarde. (p. 231)

Stere / dec. '30

▣ **Legea administrativă.**

"Un tînăr reprezentant al unui nume ilustru [Gh. Brătianu], care vorbea aici prin dreptul de moștenire, în numele unui partid, a afirmat și, în numele voinței naționale, că țara reclamă reforma radicală a legii administrative.

"Nu-mi permit să scrutez pe ce căi misterioase a aflat voința națională, ca să poată vorbi în numele ei.

Dar, d-lor, este caracteristică soarta acestei reforme administrative.

Peste tot în lume, organizațiunile administrative autonome sunt un mijloc de ieftenire a administrației. Cînd interesele obștești sunt încredințate cetățenilor însăși, pentru care funcțiunea lor adesea constituie o sarcină onorifică, și pot fi evitate, în același timp, toate tărăgănările prin vămile biurocratice - e evident că administrația trebuie să coste mai ieftin."

"Aplicarea însă a acestei reforme la noi, a dus numai la crearea de noi resorturi la o procedură administrativă, și mai complicată." (p. 232)

Stere / dec. '30

▣ **Colaborarea politică.**

"Democrația este o condiție de viață și de moarte pentru orice națiune în complexul vieții de astăzi și față de imensitatea muncii, cerută de fiecare organism național. Fără ea, în timp de pace nici nu poate fi organizată munca națională, cum nu poate fi asigurată apărarea națională pentru vreme de război."

Mesajul cere oamenilor politici colaborarea tuturor bunăvoințelor.

"Dar acest concurs nu poate rezulta din stingerea vieții politice."

-ACCuza (LANC): "Vă rog să constatați că concursul d-voastră nu-l cere nimeni.

(**întrepereri, proteste, pe băncile PNT**) Aceasta este părerea mea."

Stere: "Pentru colaborarea reală a energiilor naționale, este necesară lupta bărbătească și cinstită."

-ACCuza: "Mai ales cinstită"

-Stere: "Și mai ales cinstită și serioasă (aplauze la PNT) din partea tuturor."

D-lor, numai atunci cînd fiecare partid își apără crezul, aduce prinosul luminilor sale, discutînd problemele din punctul de vedere al ideologiei sale, numai atunci poate rezulta o adevărată colaborare a partidelor.

Societatea de astăzi nu este o masă amorfă, nu este un corp gelatinos, ci un organism viu, cu aspirațiuni și tendințe adesea divergente și contradictorii. Echilibrarea tuturor intereselor legitime nu poate rezulta decât din afirmarea tuturor credințelor, izvorîta din însăși viața socială-lupta care în același timp impune respectul de demnitate

omenească , chiar în cel mai umil adversar .

Așa dar , d-lor, pentru colaborarea energiilor, naționale este necesară , pe aceste bănci, atât o opziție hotărâtă și vigilentă , care stă la straja intereselor obștești, care-i sunt încredințate , cum este necesar , pe acea bancă și un guvern care știe ce vrea ,care este sigur de sine și care , în același timp, constituie prin însuși alcătuirea sa , rezultanta forțelor pozitive ale țării, într-un moment dat, simte în sine fiorul valorilor istorice , care îl ridică pe deasupra intereselor particulare , ca o întrupare triumfătoare a voinței obștești și, ca închegarea forțelor creatoare dintr-o fază istorică dată."

Stere / dec.'30

▣ Guvern

[LD: am citit acest text de multe ori. Parcă este incifrat.Se referă la Liberali ? la Gh Brătianu ? la Maniu ? la GGMironescu ?]

" Un guvern care nu simte chemarea istorică , n-are rațiune de a fi. Nimeni nu este în drept să reclame cîrma statului numai pentru a așeza pe această bancă busturi mai mult sau mai puțin decorative . Combinațiuni factive o pot împodobi cu variate arabescuri ornamentale.

"Dar un guvern
-care nu reprezintă tradiția Vechiului Regat .[Maniu?]
-nici ideologia tinerii sale democrații,
-nici revendicările noilor pături sociale ,
-nici aspirațiile provinciilor unite
-nici din formula clasică <Ardealul fără ardeleni > ,
-<Basarabia fără basarabeni> , < Bucovina fără bucovineni > -
asemenea guvern nu poate purta sarcina misiunii istorice a României de astăzi "
" Și, dlor, nu vreau și n-am intenție polemică cu dvs.
Las la judecata conștiinței băncii ministeriale ,dacă simte chemarea istorică de a governa în aceste vremuri de restriște, dacă își poate asuma răspunderea în fața Coroanei, în fața națiunii și în fața istoriei.

"Pentru că, d-lor, sancțiunea istorică va veni pentru această guvernare .[Maniu?] cum va veni pentru distrugerea celei mai formidabile forțe politice [PNT] pe care a cunoscut-o această țară vreodată, și a cărei conducere v-a fost încredințată."

Stere / dec.'30

▣ Stere

" În ce mă privește, am ajuns la vîrsta cînd nu-mi sunt îngăduite nici conspirațiuni,nici nădejdi personale, sau măcar iluziuni.

- I.Buzdugan (PȚ-Lupu): "De 10 ani tot asta spui" (proteste la PNT, zgomot)

-Stere : "Și d-lor, mi-am făcut datoria acum , în serviciul unei opere pe care am servit-o neclintit , toată viața, și cu prețul tuturor jefelor ,și-i voi consacra tot restul zilelor mele ...

-ACCuza : Prețioase ! (Exclamații pe băncile PNT)

Stere :...pentru a reconstrui o forță politică reală în serviciul democrației și a muncitorimei de la sate și orașe, și sunt sigur că judecata dreaptă va birui odată, dacă nu pentru mine personal,pentru generația luptătoare de mîine."

(Aplauze prelungite pe băncile majorității !)

C.Stere / dec.'30

12) V.Toncescu (PNT), discurs la mesaj, 13 dec.'30

(DAD, MO.20, ședința din 13 dec.'30, p .297)

[LD:discurs incomplet, pag.finală.precedă discursul lui ACCuza]

Toncescu /

▣ C Stere

"Am auzit la această tribună pe d.Constantin Stere spunînd că d-sa ,personal, fără năzuinți și fără aspirații, pornește ca să înființeze în această țară un partid democratic. D-lor, de ce d-sa să facă această acțiune politică , cînd partidul democratic există, și este partidul național -țărănesc, partid pe care d. Const.Stere l-a considerat ca atare pînă

acum cîteva luni de zile , cînd a fost nevoit să-l părăsească ?

"Și atunci mă întreb, dacă partidul nostru și-a împlinit menirea lui și datoria lui istorică, prin guvernarea care a dat-o acestei țări, în acești doi din urmă ani, dacă el, prin tot trecutul său, și prin toate aspirațiile lui, asigură existența organului politic democratic în această țară, mă întreb dacă d.Const.Stere , pornind să facă un nou partid, nu pornește la o operă pur personală, pentru crearea unui partid personal.

Și atunci , d-lor,mă întreb, ce viitor poate să aibă un asemenea partid , al unei persoane, fără nădejdi personale și fără aspirații personale ?

"De sigur, d-lor, că viitorul nu aparține decît partidului național-țărănesc, pe terenul democrat, și că acțiunea politică a d-lui Stere are să se piardă, așa cum se pierd toate acțiunile personale."

-Cuza : "La aceasta am ajuns noi, să ne preocupăm de ce zice d.Stere ?"

-Ed.Mirto : "Nu vedeți că este vorba și de dvs :?"

-Cuza : "Este trist că a venit să vorbească la acea tribună , trist că vorbești d-ta de dînsul.

D.Stere este omul uitat viu la stîlpul de execuție, cum a spus d.Iorga "

- Toncescu : "În toate aceste împrejurări, concluziunea mea este :

am încredere deplină în guvern, cred că el va continua să-și îndeplinească datoria pentru binele țării, și declar că voi vota adresa de Răspuns la mesaj"

(Aplauze prelungite, îndelung repetate , la PNȚ) (p. 297)

V.Toncescu / 13 dec.'30

13) A.C.Cuza (LANC, deputat de Roman, alegeri parțiale) ,

discurs la mesaj, 13 dec.'30

(DAD, MO.20, ședința din 13 dec.'30, p. 297-310)

[LD: discurs integral xeroxat; introdus total în computer , dispersat problematic.

Sublinieri,paranteze, supratitluri, colorări, îmi aparțin

Poate fi considerat mesajul lui "testamentar", total.

Evreii -constituie ținta predilectă;

Antisemitism istoric,rasist, religios,naționalist, politic, cultural, economic, psihic-obsesiv .

Articulat doctrinar, enunțat dar nu argumentat.

Toate problemele,abordate de la , prin sau ajungînd la evrei.

Exponent (?)sau inspirator (?) al clișeeilor care alcătuiau substratul ideologic al antisemitismului românesc.

Vorbește peste 4 ore; ședința ține cca 7 ore, pentru că este întrerupt,apostrofat,contrat,

încît poate constitui și o mostră de felul cum el ("bătrînul obsedat" și "iresponsabil") și

curentul cuzist ("boală de tinerețe", fenomen "haotic" marginal, necaracteristic) erau

tratate , în epocă , de politicieni.]

Cuza / dec.'30

▣ "Execuția " lui Constantin Stere

[Atenție și la Iorga !]

" D-lor, am asistat cu durere, cu profundă durere,să văd venind la această tribună pe unul care a ținut un discurs și a cărui prezență în această Cameră se datorește marelui greșeli politice a partidului național țărănesc, un om care aparținea pentru totdeauna tragediei naționale , în rolul bine determinat de trădător, un om care a fost înlăturat din acest motiv din Facultatea de drept din Iași, de către întreg corpul profesoral, și întreaga Universitate din Iași, în frunte cu mult regretatul Matei Cantacuzino, un om care a fost executat definitiv în Camera de la 1921, cînd au luat cuvîntul cei mai aleși reprezentanți ai nației românești, era acolo și Take Ionescu, era acolo și generalul Cantacuzino Grănicerul, și d.Nicolae Iorga, după cum îmi aduc aminte, am fost și eu, și atunci chestiunea acestui om , pe care îl caracterizează d.Iorga că < a fost uitat la stîlpul de execuție > acest om a fost pentru totdeauna înmormîntat și nu mai putea să apară în politica Țării Românești."

-Costache Leanca : " Chiar dacă Basarabia îl vrea ?

Poate voiți să exterminați populația Basarabiei ? "

Nicolae Iorga : "Dați-mi voie , o precizare .

În momentul cînd am adus de acolo actul adresat Berlinului , în care se cerea schimbarea Dinastiei, detronarea Regelui,d.Maniu, șeful partidului național, atunci, în urmă al partidului național țărănesc,a fost întrebat de mine :

< Dle Maniu , înseamnă aceasta un act de înaltă trădare sau ba ?>

D.Manu a stat un moment fără să răspundă.

Am repetat întrebarea :

<D-le Maniu , este acesta un act de înaltă trădare ? >

D.Manu mi-a răspuns: <Da. >

Se găsește în Monitorul Oficial. "

-**ACCuza** : " D-lor, acestea sunt fapte.Și atunci întreb cum se poate ca această Cameră și guvernul prezidat de d.Manu , care a zis că acesta este un act de înaltă trădare, cum se poate ca reprezentanții națiunii să permită să vină la tribună acest domn ?

-**Costache Leanca** : "Vreți să luați cuvîntul Basarabiei ? Basarabia nu are dreptul să vorbească ?"

-**ACCuza** : " D.Stere nu reprezintă Basarabia."

-**Leanca** : "D.Stere n-a fost ales de jandarmi, ci de țărani din Basarabia"

-**Cuza** : " Nu este adevărat că a fost ales de țărani din Basarabia și am să vă fac dovada.

-**Leanca** : " Adevăruri de acestea spui d-ta totdeauna!

N-a fost ales cum te-ai ales d-ta la Teaca !"

-**I.Buzdugan (PT)** : " Să-și depuie mandatul acum și să se aleagă singur, dacă poate " (zgomot, întreruperi)

-**Cuza** : " Dlor, dar aceasta este , din punct de vedere politic, o monstruoziitate, și nu vă fac complimentul meu că ați putut tolera o asemenea monstruoziitate.

Ce era mai simplu decît ca cineva din majoritate să se ducă la d.Stere și să-i spună :d-ta să nu iei cuvîntul.Dar putea să se ducă un general din rîndurile majorității să-i spună:nu putem tolera ca d-ta să iei cuvîntul în mijlocul nostru"

-**Leanca** : "Basarabia nu are dreptul să vorbească în această Cameră?"

(zgomot, întreruperi)

-**I.Buzdugan** : "Stere nu este reprezentantul Basarabiei; este acela din Bucov, care a încasat milioane și umblă cu automobilul, iar în Basarabia umblă în bluză și spune că este vechilul la moșia soției lui." (zgomot, întreruperi, pe unele bănci PNT)

-**Cuza** : "Dlor , din punct de vedere politic este o monstruoziitate apariția d-lui Stere la tribună, dar a fost o monstruoziitate și din punct de vedere estetic.

D-lui a venit aici să ne țină un discurs cu schime, dramatic, cu capul cînd băgat sub tribună, cînd, pe urmă, ridicat pînă la înălțimea cupolei, stînd cîteva momente așa, ca să creadă auditorul că este inspirat de sus (mare ilaritate) cu voce tremurătoare, cavernoasă în anumite momente, și pe urmă cu izbucniri de strigăte , fără nici un motiv, toate acestea de un histriotism vulgar de suburbie.

De aceea, eu aș fi voit să nu cadă ca o vină în sarcina acestui Parlament , din care am onoarea și eu de a face parte, faptul că asemenea lucruri se pot produce într-o Cameră română, în mijlocul unor oameni de cultură, care să tolereze un asemenea spectacol,cînd este vorba de cele mai grele probleme de stat, cînd nația românească așteaptă de la noi soluțiuni pozitive. "

"Iată dar, d-lor,ce înseamnă discursurile.Și să mă ierte d.lorga că, după ce am arătat ce este un adevărat discurs, așa cum trebuie să fie rostit, citîndu-l ca model pe d-sa, m-am servit ca exemplu imediat de acela care a venit să-și facă la această tribună o parodie rușinoasă a unui discurs fără simțire, fără pic de adevăr, fără talent, decît numai cu schime de actor, de prost actor."

" D-lor deputați, dar ce ni se impune nouă ?

Ni se impune în momentul de față precis, să ne scrutăm conștiința și să ne justificăm existența.Dacă acel orator , care a venit aici, acel "uitat la stîlpul execuției" , și-ar fi impus să-și scruteze conștiința o clipă măcar, nu apărea la această tribună; i-ar fi fost însuși rușine.

Dar dacă a venit la această tribună trebuia să-și justifice existența.

Cum îți justifiți d-ta existența aici, cînd ai fost ales de partidul național-țărănesc și cînd , acum, te ridici împotriva lui, pentru cine știe ce combinațiuni, găsind o Leancă oarecare , ca să-l acopere aici , la tribună, prezentîndu-l ca reprezentant al basarabenismului.Aceasta nu se poate " (Aplauze) (mare ilaritate) (p. 300)

ACCuza / dec.'30

14) C.Gongopol (ziarist independent) , discurs la mesaj, 15 dec.'30

(DAD, MO. 21, ședința din 15 dec.'30, p. 343-346)

[LD : ia cuvîntul după lungul discurs al lui ACCuza, în cadrul căruia a avut tentativa unor

intervenții, dar nu a putut ! Lipsă text de început.

Este printre puținii parlamentari care găsește cuvinte de îmbărbătare către național-țărăniști, dînd dovadă de bun simț, demnitate , credință și luciditate ; chiar dacă, ulterior, realitățile i-au infirmat unele judecăți ;]

[.....]

Gongopol / dec.'30

▣ **Cuza -Stere**

[LD: atenție! ambii mergînd pe "cartea " Germaniei , în momente și cu motivații diferite]

"Dle Cuza, ne-ați invitat adineauri ca să fi protestat atunci cînd, la această tribună, a vorbit un om [Stere] , pe care l-ați socotit - și eu alături de d-voastră - vinovat față de nația lui.

Dacă încerc, oarecum, să-i acord circumstanțe atenuante , este ascultîndu-vă pe d-voastră , și văzînd cum extremele se ating.

Teoriile d-voastră de astăzi, <admirabil naționalist și dascăl al conștiinței românești >, sunt mai periculoase pentru țară , decît ceea ce a făcut d.Stere cînd a făcut ceea ce știm." (aplauze la PNȚ) ...căci ...

pe cînd d.Stere , la un moment dat, a uitat unde este drapelul , unde este Regele, armata și conștiința națională,

d-voastră ați uitat că dacă stați aici , unde stați, dacă puteți să vă permiteți luxul de a vorbi , cum ați vorbit, nu într-un petec prăpădit de țară , în mijlocul lacrimilor și suferințelor [Bucureștii anilor 1916] , ci în Marea Românie , căreia nici d-voastră nu sunteți în stare să-i pricepeți nici fizionomia morală , nici geografia ei politică,

dacă el [Stere] a luptat atunci , ca și acum, ca să ajungă la această situație [unirea Basarabiei]

d-voastră luptați acum ca să dărîmați ceea ce noi am făcut ?"

(aplauze prelungite la PNȚ)

C.Gongopol / 15 dec.'30

Guvern Iorga-Argetoianu .Legislatura I.Sesiunea I

15.) **Întemeierea P.Țărănist - Democrat -C.Stere , 5 mai 1931 .**

("Dimineața", 7 mai 1931)

Chișinău, hotel X , sala "poloneză" , congresul grupării steriste.

Participă toți foștii parlamentari din "Blocul independent" , și cîte 5 delegați din fiecare județ.Mai participă și o delegație a tineretului "țărănesc" , condusă de Tudor Ionescu și N.Mateescu.Congresul a fost deschis de C.Stere.

Stere.

/ Congresul este o consecință adirectă a Congresului din nov'30. Atunci s-a decis ca organizațiile basarabene prezente, să se constituie într-o grupare independentă, în cadrul PNȚ , și să înceteze raporturile cu organizația centrală , pînă la lămurirea unor chestiuni, care provocaseră mari nemulțumiri .Atunci s-au formulat și condițiile în care se puteau lichida disensiunile.

"Congresul provincial tăgăduia valabilitatea demisiunii mele , tăgăduia biroului partidului dreptul de a o accepta, întrucît fusesem delegat ca membru al biroului printr-un vot expres al organizației provinciale.

De aceea , congresul cerea convocarea congresului general al partidului național-țărănesc, spre a se pronunța asupra programului și a tacticii generale , de la care guvernul Maniu se abătuse , și în sfîrșit, să lichideze chestiile speciale."

Pînă acum , cerutul congres n-a fost convocat !

/ Expozeu privind situațiile politice în care țărănimea, mai ales din Basarabia, a fost chemată la lupta politică.

/ Expozeu privind nașterea PȚ din Basarabia ; luptele din cadrul guvernului și parlamentului Federației - Vaida , în primul guvern averescan, fuziunea cu PȚ , apoi

fuziunea cu PNR și crearea PNȚ.

Stere / mai '31

▣ Greșelile guvernării PNȚ

PNȚ nu trebuia să ceară puterea , ci să o cucerească , în alegeri, sub guvern neutru. Ajuns la putere, trebuia să folosească metode noi și să realizeze promisiunile din opoziție .

"Un guvern național-țărănist a adus o lege a presei care constituie un monument de rușine, pe care nu-l vor spăla , nici decenii de pocăință ,cum nu se poate spăla o prostituată îmbătrînită , care duce daruri la biserică pentru spălarea păcatelor . Dacă mâine un alt guvern va relua acest proiect de lege pentru înăbușirea glasului presei , ce cuvînt vor avea conducătorii partidului național-țărănesc spre a se opune?"

Sabotarea legii administrative, de chiar conducătorii PNȚ; Blocarea modificării legii electorale prin "trucuri" de către Iuliu Maniu ; PNȚ ar fi pierdut mai demult puterea dacă nu intervenea restaurația ;

Stere / mai'30

▣ Regimul monarhic.

Face elogiul monarhiei, nu din interese lăaturalnice, ci din adîncă convingere.

"Monarhia este în țara românească chezășia viitorului națiunii , și a rațiunii de stat .

Basarabia trebuie să dea și azi dovadă de credință către Coroană și țară și de bărbăție în lupta pentru ele.

Acum un veac, Europa n-a cunoscut regimul constituțional.

Acum o jumătate de veac, a fost o singură republică.

Astăzi, regimul constituțional există pretutindeni ,iar acolo unde este înlăturat cu forța, e proclamat prin ipocrizie"

Monarhiile constituționale din Europa au rădăcini foarte puternice , care înlătură rațiunea de a fi a republicilor.

Dușmănia uniunii sovietice , care pe basarabeni îi atinge și mai grav, fiindcă "ei vor împodobi spînzurătorile cînd se va sdruncina temelia creată în ziua cînd Sfatul Țării a făcut apel la Coroana României ,ca ghezășie a libertăților."

Stere / mai '31

▣ O nouă forță politică ?

Trebuie să hotărască dacă vor mai trăi în echivocul de pînă acum...să facă o platformă...

să creeze un organ...Programul poate rămîne cel cu care a pornit PȚ la luptă modificarea Constituției care este "nelegală " ... program agrar...desființarea legii circulației bunurilor -Mihalache...

"Aștept cu calm deciziunea dvs.[...] eu nu mai am speranțe care ar putea fi înșelate . Nu aspir la nimic și nu mă tem de nimic " (vii și furtunoase aplauze)

C. Leanca /

▣ Denunțarea fuziunii cu PNȚ.

▣ Crearea PȚD.

Propune să se pornească crearea unei noi formațiuni politice.

/ Pusă la vot, este aprobată de toți, minus 5 abțineri .

/ După amiază se hotărăște titulatura partidului : "Țărănist Democrat "

Aderă la noul partid: Huzun (ex deputat de Ismail), Radacovici (ex deputat de Brăila) Tudor Ionescu (tineret -capitală) .

/ Comitetul provizoriu: C.Stere (președ.), Alex.Mățu și Andrei Scobiola (vicepreșed.) , Ion Scodigor (casier), C.Popescu (secretar general) , T.Ionescu (tineret)

Consternarea halippiștilor

PȚD-Stere / 5 mai '31

16.) Manifest post- electoral, C.Stere , iun.'31

("Dimineața", 21 iunie'31)

În trecut, Stere fusese ales în jud. Soroca, Lăpușna, Cetatea Albă.

De data asta a optat pentru Cetatea Albă, lăsând Soroca pentru moș Ion Codreanu din Ștefănești .

Manifestul lansat după alegeri

"Cetățeni ai ținutului Sorocoi,

A șaptea oară sunt ales de țărani ținutului nostru, ca reprezentant al norodului în Parlamentul țării. De 12 ani duc , împreună cu tovarășii mei , lupta aprigă pentru drepturile și libertățile norodului. [...] Cu toate că voturile dvs au fost date și de data asta în majoritate covârșitoare pentru întreaga listă a PȚD, știți că în multe locuri aceste voturi au fost furate , prin siluire și amăgire" , încât n-a putut intra în parlament alt candidat , decît el, care a stat în fruntea listei.

În celelalte județe basarabene, s-a întîmplat la fel (a ieșit doar el, cap de listă)

De aceea a cedat locul de la Soroca, locului doi de pe listă .

17.)C.Stere (PȚD) , declarație la mesaj, 26 iun.'31

(DAD, MO 10 , șed. din 26 iun.'31, p. 332-333)

[LD : în momentul cînd i se dă cuvîntul lui Stere , membrii majorității părăsesc incinta . Această "execuție " pe care Iorga o prelungește și prin proaspeții săi partizani parlamentari , dă măsura urii pătimase de care putea fi dominat apostolul neamului. Discursul lui Stere, însă, este cea mai consistentă analiză doctrinară privind "experimentul" guvernării Iorga.]

- I. Isac (Liga c. Cametei , cartelată cu PȚD) : "Acesta nu este patriotism, d-lor !"

- Voci : "Este tîrziu !"

- Stere : "De președinte, dlor deputați, chiar această demonstrațiune repetată îmi creiază o situațiune privilegiată . Este evident că nu pot avea aspirațiuni care ar putea să fie înșelate și nici aprehensiuni care ar putea să stea în calea cuvîntului franc și lămurit , pe care îl am de spus.

Nu am nici o ambiție personală, și, cum am mai spus, nu mă tem de nimeni și de nimic. De data aceasta ,vreau să spun un cuvînt , care trebuie spus. Nu pentru majoritate , dar pentru opinia publică și pentru provincia [Basarabia] care mi-a încredințat reprezentarea ei de mai bine de 12 ani .

Mă voi mărgini să citesc în numele partidului țărănesc-democrat , pe care îl prezidez, o declarație relativă la condițiunile în care a fost constituit guvernul actual și la mijloacele cu care a căutat să-și asigure cîrma statului."

Stere / 26 iun'31

▣ Carol - Guvern Iorga

" PȚD, zămislit ca o reacțiune împotriva metodelor de guvernămînt, cari au fost aplicate de la război încoace, cu părere de rău este silit să constate că aceste metode -- care au dus la zdruncinarea întregului nostru edificiu politic și economic, prin compromiterea ordinii de drept , prin introducerea regimului de silnicie și ilegalitate , caracterizat prin dezordine administrative , prin abuz de putere și arbitrar -- au fost încă agravate prin soluțiunea dată crizei de guvern , în urma retragerii cabinetului național-țărănesc.

" PȚD, care vede în monarhia constituțională temelia edificiului nostru politic și consideră Coroana ca un simbol și o cheazășie a unității noastre naționale , nu poate privi fără îngrijorare , că însăși condițiunile în care a fost alcătuit guvernul prezidat de d. profesor Nicolae Iorga , ca și directivele de guvernămînt vestite de acesta, sunt necompatibile, atît cu ideea de monarhie constituțională , întemeiată pe principiul de suveranitate națională , cît și cu normele necontestate ale oricărui regim parlamentar."

" Regimul parlamentar , într-o monarhie constituțională , presupune înainte de toate colaborarea constantă și intimă la guvernarea țării între Coroană și reprezentanțiunea națională.

"În coformitate cu normele și principiile precise ,cari s-au impus în toate statele civilizate , în cursul unui singur veac, în întreg continentul european , în locul formelor absolutiste de stat din trecut, s-au dezvoltat cu impetuoșitatea forțelor istorice, elementele instituțiilor constituționale și parlamentare .

Această afirmare este și pentru statele monarhice, cari constituiau , încă în ajunul războiului mondial, forma dominantă de stat. Și se poate ușor prevedea la ce consecințe

fatale duce , în vremurile noastre, nesocotirea normelor regimului constituțional și parlamentar.

Din cele 10 monarhii care în momentul de față pot fi numărate în Europa, nimeni nu poate contesta soliditatea instituțiilor , neclintirea ordinii de drept, prosperitatea și propășirea asigurate prin acorduri dintre Coroană și națiune, în cele 6 monarhii nordice, în care normele regimului parlamentar sunt respectate cu sfințenie: Marea Britanie, Belgia, Olanda, Danemarca și Suedia.

Din grupul celor 4 monarhii din sudul Europei , evenimentele recente ne arată că și regatul bulgar , după o perioadă de șovăire și fluctuație, se îndreaptă astăzi, de asemenea, spre un regim parlamentar.

Nu ne vom îngădui să discutăm aici nici situația creată Coroanei de regimul fascist [Italia] , nici condițiile cari au determinat suspendarea parlamentarismului în Jugoslavia.

"Dar în nici un stat nu se impune mai mult ca în România , sub sancțiunea celei mai mari primejdii, respectul ordinii de drept și a normelor regimului parlamentar , pentru asigurarea colaborării efective între națiune și Coroană.

"Un stat alcătuit prin unirea recentă a mai multor provincii despărțite de veacuri, înconjurate de vecini care nu se resemnează încă să recunoască situația creată în această parte a continentului european în urma marelui război , nu-și poate permite luxul unor experimente de guvernămînt , care seamănă discordia între elementele constitutive ale nației și care clatină prestigiul și autoritatea Coroanei , mai cu seamă în mijlocul unei grozave crize economice a cărei înlăturare cere încordarea tuturor energiilor și acordul tuturor voințelor."

" Actualul guvern însă a nesocotit ,chiar prin condițiunile în care a acceptat să fie constituit , ca și prin toată acțiunea desăvîrșită de atunci , aceste imperative categorice ale momentului istoric."

Stere / iun.'31

▣ Partidele politice

"În adevăr, o națiune nu se înfățișează ca o masă amorfă și omogenă.

Ea constituie un organism viu cu multiple și variate necesități a căror echilibrare armonioasă constituie o condițiune însăși de viață.

" Aceste necesități sunt reprezentate prin gruparea variilor interese și aspirațiuni sociale de către diferite partide politice.

" Raportul de forțe între aceste partide -- schimbător și curgător prin firea lucrurilor -- stabilește echilibrul necesar în fiecare fază a dezvoltării naționale .

Acest echilibru însă nu poate rezulta din nesocotirea funcțiunilor constituționale ale partidelor. Acordul dintre voințe într-un stat , nu poate în adevăr , decurge din abdicarea partidelor . Din renunțarea lor la reprezentarea intereselor ce le sunt încredințate , ori din încălcarea credințelor și programelor lor politice , ci , dimpotrivă, numai prin acțiunea vie și prin afirmarea energetică în fața corpului electoral a tuturor programelor de guvernămînt , pentru ca , prin libera expresiune a voinții naționale , să fie determinată pentru fiecare din ele , partea lor de contribuțiune la acțiunea de stat."

Stere / iun.'31

▣ Guvernul Iorga

" Guvernul prezidat de d.Nicolae Iorga a sdruncinat această temelie prin nesocotirea normelor constituționale , chiar la constituirea sa.

Și nu numai pentru faptul că a trecut peste factorii de partid, ca organe normale de regim constituțional, peste situația parlamentară reală, ca și prin violentarea și falsificarea ulterioară a scrutinului popular. "

Stere / iun.'31

▣ Provinciile unite

13 ani după unire , vedem în adevăr un guvern care , nu numai că s-a constituit fără participarea reprezentanților provinciilor alipite , dar care a pornit împotriva acestora , mai cu seamă în campania electorală, un adevărat război civil , afirmînd cu o lipsă de discreție necunoscută pînă azi, trista lozincă < Ardealul fără ardeleni > și <Basarabia fără basarabeni >."

"În momentul cînd orizontul internațional se întunecă și cînd și ultima mare putere care

pînă acum n-a recunoscut regimul revoluționar din Rusia, este pe cale, cu toată aversiunea, ei dovedită împotriva curentelor sociale subversive, este pe cale de a lega raporturi normale cu republica sovietică, guvernul României Mari, pe care îl desparte de uriașa republică de la nord un conflict ireductibil de interese naționale, inaugurează un regim de reacțiune și de opresiune împotriva tuturor aspirațiilor democratice, care singure pot constitui o pavăză față de amenințările împotriva integrității noastre naționale și, în același timp, pornește o acțiune de prigoană și defăimare împotriva acelor reprezentanți ai națiunii, cărora scrutinul popular din băștinașe provincii românești, le încredințează, în ciuda tuturor urgiilor, neîntrerupt, de 12 ani, reprezentarea și apărarea intereselor lor., și a căror autoritate constituie un capital național pus în serviciul unității și al solidarității de neam și de stat. "

"Această pornire a guvernului e din nenorocire accentuată și în acele pasagii ale Mesajului și ale Răspunsului, prin care se afirmă -deplasîndu-se răspunderile - că <aportul Ardealului și Basarabiei ne lipsește >, și că numai de acum înainte ar urma să fie trezite în Ardeal, Basarabia și Bucovina, prețioasele virtuți active, de care țara are nevoie."

"Pentru provinciile cari, prin voința lor, înainte de toate, din inițiativă proprie, într-un ceas de cumpănă, s-au întrunit sub scutul coroanei de oțel, ofensa e gratuită și prea puțin politică. Și, în orice caz, nu prin ostracism, nu prin excluderea de la opera de guvernămînt și prin eliminarea din administrația acestor provincii a reprezentanților lor legitimi, poate fi realizat scopul anunțat în mesaj."

" Respectuos față de principiul constituțional, după care Coroana trebuie să rămîină în afară și pe deasupra luptelor politice, spre a asigura funcționarea normală a regimului parlamentar, cu mîhnire suntem datori să semnalăm că guvernul, pe această cale, aduce știrbirea Coroanei și în același timp, tulbură pacea obștească și pune în primejdie însăși interesele de unitate națională ".

Stere / iun.'31

▣ **Guvern neutru ! Alegeri !**

Un guvern care ,
cu toate silniciile și fraudele , nu a întrunit nici a patra parte din sufragii ;
cărui a îi lipsește o concepție unitară și coeziunea ;
care, nesocotind legile existente , anunță legi cari tind la distrugerea tuturor focarelor de viață cetățenească ;
care desființează din temelii electivitatea în administrația locală ;
care distruge magistratura ; care atacă însăși ființa noastră de stat ;
PȚD declară că " numai reîntoarcerea la legalitate , statornicirea ordinii de drept pe temeiul regimului parlamentar, chemarea masselor populare la participarea intensă la viața obștească [...] ne pot deschide calea spre mîntuire."
În acest scop, PȚD reclamă constituirea provizorie a unui guvern neutru , care să asigure expresiunea liberă și sinceră a voinței naționale ;
Alegerea unui parlament și al unui guvern "cu adevărat constituțional și parlamentar "
PȚD nu va vota Răspunsul la mesaj .

18.) I.Isac (Liga contra cametei) , discurs la mesaj, 1 iul.'31

(DAD, MO 14, șed. din 1 iul.'31, pp 418- 422)

[LD : nu uita, a fost cartelat cu Stere .Va trebui să revezi în ce măsură Liga asta a fost organizație "legală ", sub influență PCR, sau asta a fost doar o gogoasă a istoriografiei comuniste; în mare măsură, tonul lui radical și cartelul cu Stere i-au creat o atmosferă ostilă în Parlament]

Isac / iul.'31

▣ **Stere**

[atăcat și apostrofat pentru alianța cu Stere , la care se fac aluzii că ar fi "Satana", și i se cere să scuipe înspre Satana ...]

A fost în 99 de lupte , regimentul lui a fost incontinuu pe front, a comandat o companie, avea decorații pentru faptele lui ... "Lumina"(ca și vorbele bolșevicilor), care s-a aruncat în tranșee , n-a avut nici o influență asupra sufletul soldaților care luptau la Mărășești...

"Ați venit acum cu chestiunea Stere , ca să faceți o diversiune la ceea ce spun eu.Eu nu

sunt din același partid cu Stere."

-N.Robu (LANC) : ai făcut cartel cu el !

-Iorga : dta ai fost ostaș și ai avut cartel cu acela care , prin ziarul lui, te îndemna pe d-ta și pe toți ostașii la dezerțiune."

Isac / iul.'31

19.) I.Th.Florescu (PNL-3) , discurs la mesaj, 2iul.'31

(DAD, MO. 16, 2iul.1931, pp 465-471)

[LD: discurs integral xeroxat.Fișier PNL-tehașist .În calculator, l-am dispersat problematic, avînd în vedere discursul său cu multe paranteze, cu multe momente "retro", fiind deseori în polemică cu Iorga. I se dă cuvîntul la insistențe, cf. Regulamentului , deoarece Ottulescu (raportor) și Iorga (primministru), își rostiseră discursurile concludive și Adresa fusese votată.Fusese ales deputat de Tîrnava Mare .

Interesantă figură parlamentară și de presă care , cu al său ziar "Omul liber" , păstrînd proporțiile, ar putea fi inclusă la ceea ce acum se numește " societatea civilă" . Din categoria "intelectualilor politicieni " cu "voce" , fără priză în masse, dar cu mare influență în rîndul tineretului etc etc.]

Florescu / iul'31

▣ Stere

Iorga : "Dvs ați fost pentru Liga cametei, prin urmare pentru ilustrul bărbat de stat de la Soroca, [Stere] și nu vă zic nimic. "

Florescu : " Nu confundați, vă rog.Nu am făcut cartel cu nici un bărbat din Basarabia.Am făcut cartel cu "Liga contra cametei", [.....]

"Dar chiar dacă ar fi așa , dacă aș fi făcut cartel cu partidul d-lui Stere , încă cred că nu este drept să continuăm de a ataca pe un om care a cerut mereu să fie judecat și nimeni n-a cutezat să o facă.

Țara s-a oboșit și plictisit de această acuzație neurmată de nici o sentință.

D.Stere este mereu trimis în Parlament de mai toate județele Basarabiei de la război încoace.Partide mari îl introduc în comitetul lor de direcție.

Și totuși continuă de a fi atăcat . Să încetăm , dară , cu această învinuire care ne înstrăinează iubirea Basarabiei. " [.....]

I.Th.Florescu / iul.'31

20.) I.Isac (Liga contra cametei) , intervenție la sumar , 2 iul.'31

(DAD, MO 15, șed din 15 iul.'31, p. 425-426)

Isac / iul.'21

▣ Cazul Stere

În ședința de azinoapte, cu ocazia ridicării chestiunii cametei, s-a produs o diversiune, care i-a lezat "demnitatea și simțămîntul de român" ,fiind învinuit că a făcut cartel electoral cu d.profesor Stere.

N.Vizante : Nu mai este profesor !

Isac : Nu-i puteți contesta acest titlu, a fost prof. la Universitatea din Iași.

Voce : mai este profesor !

Isac : Regretă că nu este profesorul Iorga, pentru că voia să-i facă un călduros apel "să facă să înceteze odată pentru totdeauna un proces politic început în zilele mari și care se vede că nu mai are sfîrșit.

D.Stere a fost ales în Parlamentul din 1920 , cînd prim-ministrul era mareșalul Averescu , ale cărui sentimente patriotice nu sunt tăgăduite de nimeni.A fost discutată pe larg invalidarea alegerilor de la Soroca,de Camera Partidului Poporului, și d. Stere a rămas în Parlamentul regimului d-lui Averescu.

Din 1922, d.C.Stere ...

ACCuza : "Faci foarte rău că devii apărătorul d-lui Stere " [.....]

Isac : " În 1922 a fost ales în Parlamentul celui mai mare om de stat , al marelui român Ion I.C.Brătianu , ale cărui sentimente patriotice , iarăși, nu pot fi tăgăduite.

De atunci și pînă acum , d. profesor C.Stere a jucat un rol politic în Țara Românească și, acum, adresez un apel călduros la d.prim-ministrul , profesorul Nicolae Iorga,să facă să

înceteze acest proces politic, cât mai neîntârziat , aceasta pentru premenirea vieții morale publice a Țării Românești , care nu poate să înceapă fără să vină sancțiuni pentru vinovați, dacă sunt." [.....]

ACCUZA : D.Robu s-a ridicat împotriva cartelului d-tale cu Stere "
Isac / iul.'31

Guvern Iorga-Argetoianu .Legislatura I.Siunea ordinară 1931/ 1932

21.) C.Leancă (PȚD-Stere) , protest, dezbateri - mesaj, 3 dec.'31

(DAD, MO. 14, șed. din 3 dec'31, p. 319)

[LD: I se dă cuvîntul după închiderea dezbaterilor la mesaj !]

Leanca / dec.'31

▣ Basarabia nedreptățită ! "Provincialism "

A cerut cuvîntul contra închiderii dezbaterilor la mesaj .

" D.raportor, în discursul său , în partea finală a discursului său înflăcărat

- d. Cuza l-a categorisit în categoria oamenilor cu temperament tragic - a spus că în anumite momente se gîndește

dacă într-adevăr această realitate nu este un vis și

dacă într-adevăr noi suntem în Țara Românească , toți la un loc.

Ei bine, d-lor, într-o măsură oarecare a avut dreptate. La un moment atît de important , cum este discuția la Mesaj, o provincie întreagă n-a avut posibilitatea să-și spună cuvîntul."

Voce : " Nu v-a oprit nimeni"

Altă voce : "Suntem români cu toții !"

C.Leanca : " D-lor, cînd au vorbit aici toate provinciile , toate partidele, toate grupările, toate confesiunile, dar nu numai atît, toate breslele , toate asociațiile, mari și mici, eu singur , care reprezint un partid , mare sau mic, și care am vrut să vorbesc în numele Basarabiei, cum era firesc, fiindcă n-a vorbit nimeni ... (**înteruperi , vociferări, la majoritari**)

- **Voci** : "Nu reprezinți Basarabia!" (**sgomot**)

C.Leanca : " Și eu cred că sunt multe lucruri acolo , care ar fi trebuit aduse la cunoștința țării întregi ..." (**sgomot, înteruperi**) Deși am fost înscris la cuvînt acum 8 zile, am fost amînat zi de zi, ieri mi s-a spus că voi vorbi la sfîrșitul ședinței, astăzi tot așa, însă nu mi s-a dat cuvîntul.[...] nu știu de ce am fost amînat la infinit și nu mi s-a dat cuvîntul. Am ținut cu acest prilej să protestez contra acestui sistem , de a mi se lua posibilitatea să vorbesc"

Iorga : " Îmi dați voie, eu nu înțeleg sistemul acesta de a spune cineva că vorbește în numele provinciei unde s-a născut, (**apaluze la majorități**) unde sunt mai multe partide. Cineva poate vorbi în numele partidului său, independent de locul unde s-a născut. Astfel, eu, care m-am născut la Botoșani, aș putea să mă ridic și să spun că Moldova n-a vorbit încă. Or, cum Moldova n-are pretenția de a vorbi în calitatea ei de Moldova, ar trebui să vină vremea în care fiecare să vorbească în calitatea sa de Român." (**aplauze la majoritari**)

Leanca-Iorga / dec.'31

22.) Rezultatul alegerilor din aug.'32 Vezi la fișier Alegeri și Sistem de partid

23.) I.Hudiță (PȚ-Lupu) , discurs la mesaj, 24 , 26 aug.'32

(DAD, MO 16 , 18, șed. din 24, 26 aug.'32, p.)

[LD : este și el unul din istoricii de profesie care s-a implicat în politică militantă.

Ar fi interesant dacă... ai emite vreo opinie despre capacitățile politice ale istoricilor Ca

impresie generală, de sigur da ! (motivează, legitimează , decupează, compară, exemplifică, citează, încearcă un "sistem") Iată : Iorga, George Brătianu ,Al. Lapedatu, Iamandi, CCGiurescu , Hudiță , sunt istorici - parlamentari . I-a ajutat Istoria , sau sunt "dependenți " ?

De la caz la caz .Istoria este aservită susținerii doctrinei în care sunt înregimentați. În cazul lui Hudiță : "Țărănismul"]

Hudiță / 24 aug.'32

▣ Partidul țărănesc

Va trata 3 probleme :

1 Care este semnificația frământărilor de astăzi ?

2 Ce rol are, în aceste întâmplări , Partidul Țărănesc de sub președinția d-lui dr.Lupu

3 Să explice doctrina acestui partid , în comparație cu celelalte partide din România.

[.....]

Hudiță / 46 aug.'32

▣ Sistemul de partide.

[LD :teoretic, abordarea lui Hudiță este frumoasă.Este însă simptomatic că el nu aplică propria teorie la partidul său, pentru că I-ar fi trecut ... la categoria "partidelor artificiale " - fie "personale" fie " dizidente " .Așa ... pretenția lui de "obiectivitate" ... șchioapătă !]

Partidele politice din România se împart în general în două categorii :

serioase și artificiale.

Partidele serioase sunt cele care au o doctrină, un program ; care au în spatele lor puternice realități sociale .

Partidele artificiale : grupări de ordin personal , care trăesc prin prestigiul unui șef ; sau au la bază o simplă dizidență ;grupări ce au la bază ura de rasă sau de religie .

- **prof.ACCuza** : Dar acelea care au la bază naționalitatea ?

- **Hudiță** : v-am mai răspuns."Ca partid radical țărănesc, nu putem privi problema sub unghiul pe care o priviți dvs."

- **ACCuza** : Sub care unghi ?

- **Hudiță** : "Sub unghiul unui naționalism șovin."

- **G.A.Cuza** : " Prin urmare , dta, ca reprezentant al țărănimii, nu ne poți înțelege doctrina și programul nostru ?

Foarte frumos ! Cum vrei d-ta să reprezinți țărănimea cu jidanii alături ?" (aplauze, întreruperi la LANC)

El se va ocupa numai de partidele "serioase" : PSD, PȚD-Stere, PNL, PNȚ și PȚ (**exclamații ironice la majoritari**) [...]

Hudiță / 26 aug.'32

▣ PȚD-Stere

" Despre d.Stere am puține cuvinte de spus...

- **ACCuza** : "Nici un cuvânt , căci nu există în Camera aceasta."

- **I.Hudiță** : " Partidul Țărănesc -Democrat prezidat de d.Stere, deși n-are reprezentanți în această Cameră

- e reprezentat numai în Senat - nu e mai puțin adevărat că este un partid care are o doctrină

- v-a dat-o dvs , național-țărăniștilor , ne-a dat-o și nouă, în parte - ; pe noi nu ne despart decât chestiuni de nuanță , și ceea ce mai mult sunt chestiuni în legătură cu soluțiunile imediate ale crizei ; cu liniile mari ale doctrinei PȚD , noi suntem de acord, și nu e mai puțin adevărat că , deși nu are reprezentanți aici , PȚD al d.lui Stere , are în spatele lui un mare număr de țărani basarabeni."

- **ACCuza** : Cea mai mare eroare ! S-a văzut la ultimele ageri .[unde LANC a avut procente mari]

- **Hudiță** : " Cu regret, că trebuie să fac aici declarațiuni care, fatal, vor șoca pe eminentul meu fost profesor, d.Cuza.

Însă eu consider că este profund regretabil că o lege electorală injustă, n-a permis unui mare om politic ca Constantin Stere să intre în Parlament . (aplauze pe unele bănci PNȚ și la PȚ)

- **ACCuza** : Ce om politic ?! (întreruperi, zgomot)

- **Hudiță** : " Consider profund regretabil că această mare capacitate politică, una din cele mai mari personalități politice ale României contemporane ...(**exclamații ironice la LANC**)

este în permanență ținută departe de posibilitatea de guvernare (aplauze pe unele bănci PNT și la PT)

- ACCuza : "Să nu faceți apologia trădătorilor " (Întreruperi, zgomot)

- Hudiță : "Sunt fericit că găsesc și unele aplauze în rîndurile majorității (Întreruperi LANC)

Eu nu vreau să fac aici procesul acestei chestiuni, dar declar categoric, în toată conștiința,

că nu consider pe d.Stere trădător deloc, ci drept un mare nedreptătit. "

- Bogos : " D.Stere a avut posibilitatea să guverneze doi ani de zile Basarabia și a arătat cum știe să guverneze .

Locuitorii au rămas profund nemulțumiți "

- Hudiță : " L-ați eliminat din partid, întrucît reprezenta aripa stînga a dvs. " (Întreruperi la PNT) (p. 444)

I.Hudiță / aug.'32

24.) prof. I.Botez (PNL-1) discurs la mesaj, Senat, 24 aug.'32

(D. S., M. O. 9, șed. din 24 aug.'32, p. 199- 204)

Botez /

▣ Atmosferă parlamentar - senatorială

[LD : din păcate nu am discursul lui Lapedatu .Vezi și procură-I !

I.Botez se autocaracterizează reprezentant al burgheziei, în dublă calitate : industriaș și comerciant ; se declară și ... ultimul "generos " (a fost printre fondatorii "Vieții Românești ") ; a fost prof. lui M.Manoilescu ;] [.....]

I.Botez / 24 aug.'32, retro ' ...

▣ "Generoșii "

" Eu am o datorie , ca ultimul dintre generoșii rămași aici, să fac o mărturisire istorică. A spus tînărul Demostene Botez că generoșii de altă dată au adus ideile umanitare și ideile țărănești în Partidul Liberal.

- Corodeanu : " Pentru Partidul Liberal și pentru ei ! "[LD : otrăvit mai era omul acesta !]

- I.Botez : "Este adevărat că era o pleiadă de tineri care învățaseră la Paris, ajunsese la maturitate politică, și voia să facă ceva în această țară.

Erau frații Radovici, frații Diamandi, Procopiu, Morțun , Stere , și un grup de la "Viața Românească " -care însă activau mai mult pe tărîmul cultural , o revistă la care și eu am cinstea să fiu între întemeietorii ei.

Știu cum s-a petrecut.Veniseră acei tineri de la Paris, cu generozitate multă în suflet.

Și fără generozitate, nimic nu se poate face în politică.Nu cunoșteau bine țara.

Veniseră să reverse generozitatea lor asupra clasei muncitoare de la fabrici, care aproape nu existau. Aveau nevoie să fie utili țării.

"Și atunci ce au găsit aici ? Au găsit aici o țărănime numeroasă, 80 % , care era vizitată de ei, iar satele noastre , pentru un om occidentalizat, păreau aproape muzee arheologice.

Un popor care, mai ales în Moldova, nu ajunsese încă la întrebuintarea săpunului și a zahărului,

care întrebuinta, ca haine, pielea animalului , fără să o treacă prin industrie, care în casă nu folosea ca podea lemnul, ci lutul, iar ca acoperiș, stuful.

O mizerie și o nedreptate față de umanitate !

" Și atunci , acești tineri au înțeles că rolul lor este să lupte pentru ridicarea și emanciparea acestei clase.

Au înțeles acest lucru și au vrut să se pună la dispoziția țării, să formeze un instrument politic în stare să desăvîrșească gîndul lor. Și atunci s-au apropiat de Partidul Liberal , care avea în programul lui acest punct :

ridicarea clasei țărănești, pentru că nici punctul burghez , dezvoltarea industriei, nu se putea realiza fără a avea un debușeu intern, adică fără a face din țaranul român un consumator al industriei.

" Și partidul acela al generoșilor, foștii socialiști, au găsit un suflet cald în Partidul Liberal.

A fost îmbrățișat cu toată sinceritatea și s-au amestecat , bătrîni cu tinerii , sufletul lor s-a contopit care astăzi au murit cu toții , din care am rămas încă eu, cel mai tînăr...

I.Botez / 23 aug.'32

▣ Constantin Stere

... și a rămas și Stere , care este senator, coleg cu noi...

- M.Manolescu : De care este bine să nu vorbim !

- I.Botez : ...și care , din motive deosebite de cele economice, a părăsit Partidul Liberal , dar a putut să trăiască în Partidul Liberal , pentru că a putut să se împace cu ideologia acestui partid Liberal, iar când a părăsit Partidul Liberal, din motive de alt ordin, pe cari istoria le va judeca, a intrat la d-voastre și a contribuit și la formarea ideologiei d-voastre , uitînd totul."

I.Botez / 24 aug.'32

25.) Ed.Mirto (ministr.Comunicațiilor) , declarație , 26 sept.'32

(" Dimineața " , 28 sept. , 26 oct.'32)

[LD : inițiativa aceasta " personală " , fără aprobarea lui Maniu , mi s-a părut încă o dovadă a existenței celor 2 trunchiuri în PNȚ. Oricum, este o încercare de revigorare a țărăniștilor]

▣ Chișinău, 26 sept.

Mirto a făcut declarații presei , cu privire la tratatul cu sterștii * :

/ "Am luat singur inițiativa acestor convorbiri , ce nu mi-au fost cerute sau sugerate , nici de membrii PNȚ basarabean , și nici de membrii PTD .

Și am luat această inițiativă , pentru că socotesc că lipsa de elemente democratice în Basarabia , nu îngăduie existența a două partide democratice și aveam deci convingerea că servesc și pe unii și pe alții și cauza democrației.

Impresia mea este că fuziunea se va face.

De obicei dezidențele în partide se fac foarte repede ; reconcilierile se fac ceva mai greu.

În momentul de față , eu văd anumite piedici și obiecțiuni. Întru cît ele sunt făcute din partea unor oameni sinceri , vor putea fi satisfăcute , adică transformate în condițiuni de fuzionare. "

/ " Ambele partide socotesc că au nevoie de realizarea urgentă a descentralizării administrative , cu o reală autonomie locală.

Spun aceasta , fără a mă ocupa de cei puțini la număr , care au cu totul alte gînduri , decît realizarea unei descentralizări , fără a-și da silința să înțeleagă ce este descentralizarea și pînă la ce limită poate fi făcută , dar cari ascund sub această formă resentimente față de regăteni și ardeleni.

Cred că cerințele partizanilor sinceri ai autonomiei locale , vor fi satisfăcute , printr-o descentralizare administrativă și prin o descongestionare a atribuțiilor ministerelor , care să pună la dispoziția cetățenilor , centre mai apropiate , spre a le satisface nevoile , fără ca să mai trebuiască să ia contact cu ministerele , la București. "

/ "În rezumat cred , bazat pe cumîntenia și dragostea de țară a moldoveanului basarabean , că se va putea face curînd o concentrare a tuturor elementelor democratice , azi în luptă , și a foarte multor elemente cari se găsesc azi în rezervă și în special o încurajare a elementelor tinere , destul de numeroase și destul de folositoare , dar care nu așteaptă decît să li se dea rolurile ce li se cuvin.

/ Socot că toate aceste elemente cu autoritate morală , vor aduce o mare contribuție , puțînd da pentru Basarabia o conducere care să se bucure de o desăvîrșită încredere și care să nu mai pună în sarcina guvernelor românești cauze provenind din criza mondială și care să aibă , în același timp , toată autoritatea pentru revendicarea și realizarea intereselor legitime ale provinciei.

/ "Basarabia se găsește în stare de inferioritate față de restul țării , pe toate tărîmurile. Pentru o nivelare , trebuie sacrificii de la bugetul țării.[...] bugetul trebuie să aibă o tendință nestrămutată pentru realizarea acestei nivelări. Rostul venirii noastre este tocmai ca la alcătuirea bugetelor , să ne conformăm întocmai nevoilor provinciei , văzute la fața locului.

/ " Sunt decis să mă amestec în politica Basarabiei și am credința că legăturile mele personale vor contribui și la concentrarea forțelor , și la impunerea revendicării provinciei.

Sunt în această privință de acord cu d.Halippa și cu conducerea centrală a partidului și,

imediat după încetarea activității parlamentare , voi porni o acțiune de organizare și de limpezire a opiniei publice , care numai aparent tinde către anumite curente extremiste "

* Chișinău , 26 oct.'32

Am anunțat zilele trecute că între dnii dr Lupu , C. Stere și Gr.Iunian , au loc tatonări , pentru reînchegarea Partidului Țărănesc.

Unele ziare au afirmat chiar că au început tratative între cei trei fruntași politici.

Sub această formă , știrea nu este adevărată.

Tatonările s-au făcut între unii amici ai celor trei conducători .

Dar în mod oficial , n-au avut loc nici măcar discuții prealabile.

Numai dr. Lupu a avut o întâlnire cu d.Stere .

Dar din convorbirea lor , care a durat o oră , n-a reeșit începutul unei acțiuni. mai curînd s-ar putea spune că concluzia acestei convorbiri este negativă.

Guvern Maniu ,Legislatura II .Sesiunea ordinară , 15 nov.'32 -

Guvern AlVaida .Legislatura II.Sesiunea ordinară - continuă , ian- 15 apr.'33

26) Fuziunea iunianiștilor cu steriștii , Chișinău, hotel Londra , 13 febr.'33

Actul fuziunii ; cuvîntarea lui Stere ;

(„Dimineața” , 15 febr.'32)

Proză și poezie , de V.Vâlcovici

(rev. „ Parlamentul românesc” , an IV, nr.112, p. 8-9)

Ziarele ne aduc vestea că gruparea politică din jurul d-lui Grigore Iunian a fuzionat cu partidul țăărănesc basarabean, condus de d.C.Stere .

Noul partid politic se organizează sub președinția d-lui Iunian.

Bilanțul numeric al partidelor ne dă unul în minus :

au dispărut două partide și s-a înființat unul singur.

Din.p.d.v. al contabilității partidelor , trebuie să fim mulțumiți de micșorarea numărului lor.

Cine mai știe azi câte partide avem și pe ce ideologie politică se bazează fiecare din ele ?

Se cuvine însă să cercetăm și chimia doctrinelor celor două grupări în această combinație , pentru a trage concluziuni în privința folosului pe care-l poate avea țara, sau conducătorii noului partid, sau, în fine , și țara și conducătorii –ceea ce este mai rar.

Poporanismul dlui C.Stere , un fel de amestec de naționalism regional cu socialism internațional, se întâlnește în aceeași retortă cu oportunismul economic al dlui Grigore Iunian, manifestat prin acțiunea d-sale aproape hotărâtă - aproape – pentru restabilizare.

D.C.Stere face poezie doctrinară cu două fețe :

una de larg umanitarism (oarecum perimat astăzi) ,

iar cealaltă de strâns regim preferențial politic, din p.d.v.al regiunii , ceea ce i-a asigurat aproape întotdeauna sufragiul Sorocenilor.

D.Iunian face proză .Dsa a găsit leacul crizei economice prin care trecem , în scoborârea valorii leului în raport cu aurul. Prima vivere .Pe urmă vine și aranjamentul doctrinar așa cum cere proza vieții de toate zilele.

Asocierea poeziei basarabene cu nuanțe slave, deoparte , cu proza gorjană , de altă parte , ar putea da un mai serios echilibru social de cât ar putea oferi fiecare dintre componente .

Cu atât mai mult cu cât algebra electorală a celor două grupări politice ne poate duce la o

adunare efectivă a voturilor din ambele tabere pentru poezia dlui C.Stere este compatibilă proza dlui Lunian.

Poporanismul dlui C.Stere este înfăşurat într-o haină de misticism simpatic , a prima vedere .Mintea încăpătoare a şefului , în care s-a filtrat toată învăţătura metafizică germană , a găsit legătura viabilă între două idei în aparenţe opuse :ideea egalizării tuturor oamenilor, cu ideea regimului preferenţial uman.

Legătura este din dragoste de omenirea necăjită, nu din vina ei.

Această poezie cu aparenţă aşa de inocentă , se manifestă în practică printr-o tendinţă centrifugă ,pentru că atât acel umanitarism din compoziţia poporanismului , cât şi regionalismul basarabean (mai bine zis sorocean) ,sunt materii prime asociative , ba chiar explozive.

O probă că este aşa, o constituie însăşi lipsa de putere de adaptare a poporanismului în viaţa politică a ţării.

Cât priveşte proza dlui Lunian, ea a izvorât în mare parte din bucuria multora - d Lunian spune că din necesitate politică - de a se plăti datoriile , şi ale Statului , şi ale particularilor, cu o monedă scăzută.

La gândul că datoriile , după restabilizare, se pot plăti, în fond, cu o mică fracţiune din valoarea lor actuală în aur, datornicul se bucură.Creditorul nu se bucură, este drept, dar el este mai puţin interesant , fiind mai puţin numeros.

Problema este tocmai a se găsi soluţia care să convină majorităţii.

Un raţionament pe care-l auzim tot mai des.

Problema reuşitei electorale a acestei noi organizaţii politice , este dependentă de sigur, de o serie de factori , printre care nu cel mai puţin important este compatibilitatea sau incompatibilitatea caracterelor celor doi conducători având multe puncte de asemănare .

Căci caracterul bicefal al noului partid, se va păstra desigur, încă multă vreme, în ciuda hotărârii oficiale de a se avea un singur şef.

Fuziunea PŢD-Stere cu PŢR-Lunian / 13 febr.'33

Guvern IG Duca .14 nov.'33

Alegeri .20, 22 dec.'33

27.) Partidul Plugarilor din România Mare, C.D.Iarca , dec.'33

Afişe electorale, alegerile din dec.'33

(BCS , Fd.St.Georges, pch. LXVII , ds. 2)

[LD : nu o fi făcătoare " comunistă " ? Nu ştiu mare lucru de acest Iarca.
Îl văd aici pe INMănescu . Textul este însă coerent, motivat , interesant]

▣ Chemare

Când sărăcia a cuprins ţara de la un capăt la altul ;

Când satele şi oraşele gem sub povara mizeriei ;

Când porţile atelierelor şi fabricilor s-au închis şi zecile de mii de muncitori fără lucru duc grija zilei de mâine ;

Când plugăria , cu toate recoltele bune, a ajuns în ruină ;

Când negoţul s-a ruinat sub povara cametei , a birurilor grele [-----]

ne întrebăm :

Cu ce am greşit ? Încotro mergem ? Ce ne rămâne de făcut ?

I. Cu ce am greşit ?

95% lucrători cinstiti , albine lucrătoare , muncesc şi produc în pagubă, vând sub cost, iar pentru ce consumă , plătesc peste cost .

Aceasta este politica privilegiilor legiferaute , impuse ţării de toate partidele politice de după război, cu voturile noastre [-----] care reprezentăm 85 % din populaţie .

Ei, care ne-au distrus, și noi, care l-am răbdat, suntem de vină.

Destul ! Să ne desmetim ! Suntem 16.000.000 de plugari, peste 4.019.000 capi de familie, înscriși în roluri ca proprietari de pământ.

Să ne fie rușine că cerșim, când noi trebuie să conducem !

Plugari, viticultori, pomicultori ! Să ne unim !

- Cum, nu se poate face conversiunea datoriilor agricole ?

Dar s-a putut plătit pământul expropriat, în aur !

- De ce proprietatea de la orașe să fie lăsată pradă cămătarilor ?

- Este drept ca funcționarii cinstiți să suporte curbe de sacrificiu ? pe când furturile din banul public n-au fost sancționate !

- Nu se pot plăti datoriile de război, în contra cărora s-au încasat 6 miliarde lei ?

- Nu se pot găsi 600 milioane pentru funcționarea Creditului Agricol ?

- Mai mult prețuește salvarea unei bănci, decât salvarea a 16 milioane de agricultori ?

[-----]

- O țară de plugari nu poate fi condusă de guverne de bancari.

- Politicienii, robii băncilor și industriilor naționale, au făcut împroprietărirea fără "Credit Agricol", azvârlindu-ne în ghiarele băncilor cămătărești.

- Prin prețuri maxime, prin taxe de export la cereale, ne-au adus la sapă de lemn.

- Prin revalorizarea leului (1926), ne-au furat peste 40 % din averea noastră, urcându-ne datoriile tot cu 40 %

- Prin legea circulației bunurilor, au azvârlit în gura băncilor loturile împroprietărilor.

- Ei spun că nu se poate face preț minimal la grâu, intern.

Dar morarul și brutarul câștigă în câteva zile peste 30.000 lei la vagonul de grâu, iar noi, plugarii, pierdem 15.000 lei muncind un an întreg.

- Ei mențin prima de export la grâu, să scoată grâul din țară, să ne silească să aducem grâu străin pentru hrana noastră, primă de export pentru care am plăti noi 1000 lei de vagon exportatorilor, ca să ne lase să aruncăm grâul în șlepurile lor.

- Ei distrug și viticultorii și pomicultorii, amenințați să-și vândă totul, unui Consorțiu de bănci, sub formă de monopol.

II . Încotro mergem ?

Evident, spre o sărăcire și mizerie din ce în ce mai mare ...

III .Ce ne rămâne de făcut ?

Să ne unim cei 16 milioane de plugari !

Dacă mai curge în vinele noastre sângele eroilor de la Mărăști și Mărășești,

dacă înțelepciunea și mândria neamului românesc nu s-a stins încă din noi ;

dacă dragostea de ogorul și căminul nostru, de femeile, de copiii noștri,

mai trăește în piepturile noastre, să alergăm cu toții la strigătul de unire.

Fugiți cu blestem de partidele politice ale băncilor și industriei naționale parazitare !

Înscrieți-vă în Partidul Plugarilor din România Mare, partid de gospodari.

Constituiți-vă în Comitete de plugari, și alegeți în fiecare sat, în fiecare comună, câte 10 conducători, pentru a încheia, într-o clipă, Partidul Plugarilor.

Comitetul de inițiativă : dr.N.Bărdescu, C.Vasilii -Bolnavu, comandor Angelo Teodorescu,

Leonida Cazacu, Stancu Păunescu, ing.V.Secară, B.Georgescu -Fuierea, Athanasie

Nica, ing.I.Mateescu, V.Marinescu, Corneliu Ghițu, N.Niculescu -Ianca, D.Pavelescu

-Dimo, H.Mareș, I.Anca, Romeo Drăghici, M.Tănăsescu, C.Furculescu, Grig.Popescu,

M.Pascal, D.Teodorini, Aurel Danielescu, dr.I.Borcilă, Sterie Ionescu, Aristide

Magherescu, ing.I.Bercoman, C.Ghimbășeanu [**De la PT_Lupu ?**], C.Nițulescu, preot

I.Chiriaceascu, Toma Ionescu, N.Gudui, V.Silvestru, N.I.Mănescu, C.D.Iarca.

Adeziunile la . secretar g-ral D.Iarca, Aleea Alexandru, nr. 18 (Parcul Filipescu)

P.Popular al Plugarilor - Iarca / dec.'33

28.) **Partidul Țărănesc al armoniei sociale, Enache de la Olt ***, dec.'33

Afișe electorale, alegerile din dec.'33

(BCS, Fd.St.Georges, pch. LXVII, ds. 2)

* **Notă** . Enache -----

român, sătean sărac din Oltenia, în 1907 era la Paris.
Reântors în țară, în 1916 , a pus bazele unui Partid Tărănesc , denumindu-l
Partidul Armoniei Sociale, pentru a se deosebi de PT , care voiau luptă de clasă.
După război, nu s-a mai vorbit de PȚAS, pentru că alte curente au luat ochii mulțimii,
propagând o înverșunată luptă de clasă.
Revine cu acest Afiș electoral în 1933, anunțând că programul lui rămâne același
ca în 1916 : împroprietărirea ; vot universal ; regenarea poporului și a clasei
conducătoare ; justificarea mijloacelor de existență ; armonizarea claselor sociale .

Frați săteni ! Noi am cerut primii pământ pentru voi ! [-----]
Frați muncitori de la orașe !
Nu vă lăsați înșelați de cei ce vă îndeamnă la vrajbă și dușmănie în contra fraților .
Frați funcționari ! Voi cei ce suferiți mai mult ca oricine ...
Frați pensionari ! [-----] Frați studenți ! Flacăra nestinsă a românismului
Bogaților ! Voi, luați bine seama , că aceste vremuri vă cer să fiți mai darnici
căci unii v-ați înmii capitalul ce-l aveți înainte de război, alții din nimic ați devenit
milioniari. Fiți atenți să nu vă stăpânească lăcomia de a îngrămădi peste măsură de mari
avuții în lăzile voastre și să stați nepăsători văzând patria în suferință.
Puneți mâna și ajutați-o cu prisosul avuțiilor voastre , spre a-și putea întâmpina
cheltuielile cerute de necesitățile vieții de stat.
Nu vă gândiți să lăsați prea mult îmbibați de bogății pe copiii și rudele voastre ,
căci le faceți mai mult rău decât bine , secându-le energia vitală și puterea de muncă ,
care sunt singurele adevărate avuții necesare în viață.
Frați intelectuali ! Iubiți apostoli de la sate ! preoți , învățători ..[-----]
Frați români din provinciile eliberate [-----]
Cere adeziunea la PT al AS Secretar , I.I.C.Măciuceanu (București)
PT al AS / dec.'33

29.a) "Cazul Stere " , la Senat și Cameră , 14- 22 febr.'34

La Senat

N.Russu- Abrudeanu și N.Iorga : clarificarea dosarului Stere !
Vict.Antonescu (Justiție) răspunde : "cazul Stere" din p.d.v.juridic.
(BCS, Saint -Georges, Pach.XC, ds. 4 ; "Viitorul" , 22 febr.'34)
Victor Antonescu /
Dosarul a fost primit în 1919 , la Consiliul de Război.
În el, Constantin Stere, Virgil Arion și Costache Lupu ș.a., erau acuzați de trădarea
intereselor naționale.
Dosarul a fost cerut, în febr.1921, de Adunarea deputaților , în urma interpelării lui
Grigore Filipescu .
Urma dosarului nu s-a mai aflat apoi !
(Acest lucru , Antonescu l-a aflat acum, în 1934)
Faptele imputate lui C.Stere , în Codul Justiției Militare, sunt calificate de "crime".
Dar ... cum de atunci au trecut 10 ani, acțiunea urmează a fi prescrisă .
- Iorga : moralmente, nimic nu poate fi prescris !
- Vict.Antonescu : nimeni n-a sesizat justiția de dispariția acestui dosar,
încât el nu poate fi reconstituit juridic .
A fost un proces al prof.Virgil Arion, care a fost suspendat din învățământ (1921)
Dar la procesul de la Curtea de Apel (1930) cazul a fost prescris și suspendarea
ridicată.
Din datele consemnate în registrele Consiliului de război, rezultă că la 5 ian.1919,
Comandamentul Corpului II Armată, a deschis acțiunea publică contra lui Stere ,
pentru atentat contra siguranței statului și înlesnirea operațiunilor inamicului .
La dosar se găsește înregistrată o discuție între Take Ionescu și Pan Halippa (1921) ,
în care Halippa îl apăra cu îndârjire pe Stere , în contra lui Take.
Și atunci , el s-a gândit că este " ceva " , un sentiment adânc al basarabenilor , care ne
scapă, dar pe care nu trebuie să-l jignim.
[LD : de ce le scapă ? dar unirea Basarabiei cu România când și cum s-a produs ?!]
De aici vine " toleranța " .

La Cameră

(DAD, MO 9, 22 febr.'34)

/ **Gr.Iunian** - interpelează guvernul în legătură cu suspendarea ilegală din postul de prof. univ. , la Iași, a lui C.Stere .

Cazul Stere / febr.'34

29.b) "Cazul Stere " , // Părerii // Radu C.Brumă , 25 mart.'34

(Rev."Parlamentul românesc " , an V, nr. 141, 25 mart.'34)

Din timp n timp, în presă, apare "Cazul Stere" : acuzații, oarecari manifestații, câteva articole polemice în ziare ... apoi totul reintră în liniște.

Și această chestiune se repetă , pentru că nu există nici un motiv ca o rezolvare care să convină tuturor , să fie dată .

Radu C.Brumă / 25 mart.'34, retro '

▣ **Stere - războiul - Puterile Centrale**

Distins și marcant membru al PNL , înainte de război,

C.Stere a avut alte părerii decât partidul său.și decât toată suflarea românească , atunci când s-a pus chestiunea intrării în război , alături de aliați, pentru a ne întregi neamul.

Adânc cunoscător al Rusiei țariste, avea motive să urască acel regim, și să creadă că România nu trebuie să se găsească în alianță alături de Rusia, ci să meargă alături de Puterile Centrale , pentru a cucerii Basarabia.

Dar C.Stere nu s-a mulțumit a-și expune părerea și a se supune hotărârii unei țări întregi ; dacă făcea așa , ar fi avut demnitatea pe care PPCarp ,de asemenea partizan al Puterilor Centrale, a avut-o, cu toate că-și expunea părerea în Consiliul de Coroană de la 15 august 1916.

Constantin Stere, colonel jurist în armata română mobilizată, nu a urmat armata în retragerea ei în Moldova .

Dezertor, deci, a devenit ziarist, pentru ca , prin " *Lumina* " , să propage politica Puterilor Centrale, să facă propagandă pentru dezertațiunea armatei de pe front, ducând o campanie pentru detronarea dinastiei.

Purtarea lui C.Stere prezintă o deosebită gravitate : dezertare, propagandă pentru defectiuni, propagandă pentru detronarea dinastiei .

* * *

Pentru un altul decât Constantin Stere, situația ar fi fost clară, s-ar fi tranșat printr-o riguroasă hotărâre a Curții Marțiale, și azi nu ar mai exista " cazul Stere" .

Radu C.Brumă / 25 mart.'34, retro '

▣ **Stere - revoluția rusă - unirea Basarabiei**

Situația , însă , a influențat evoluția "cazului Stere" .

Revoluția cuprinde Rusia, armata rusă aliată ia atitudine contra armatei noastre în Moldova, ordinea se restabilește pr frontul rusesc,

Basarabia decide liber alipirea ei la România ,

de la care fusese altădată răpită de ruși .

Guvernul Al.Marghiloman , care deținea puterea în Moldova, face apel la d.Stere pentru a lua parte la hotărârea pe care Sfatul Țării , la Chișinău, trebuia să ia cu privire la alipirea Basarabiei.

Acest eveniment este sărbătorit printr-un Te-Deum la Mitropolia din Iași ; defilarea care a urmat în fața Mitropoliei este primită de către Regele Ferdinand I , înconjurat de personalitățile basarabene venite în delegație spre a aduce decizia Sfatului Țării , și, în primul loc, de prim -ministrul A.Marghiloman și de C.Stere , care era împodobit cu o nouă cravată de comandor al "Stelei României " .

Radu C.Brumă / 25 mart.'34 , retro '

▣ **Stere - reprezentant al Basarabiei**

▣ **Stere - lider al Partidului Țărănesc**

▣ **Stere - persoană indezirabilă .**

Războiul mondial se termină ; întregirea Românie, prin alipirea Bucovinei și Transilvania, se realizează. Constantin Stere devine persoană importantă a politicii basarabene, și , cu toate că se protestează contra atitudinii sale neromânești, avută în timpul războiului, totuși, aproape toți oamenii politici îi cultivă prietenia. **Totuși**, Constantin Stere este suspendat de la catedra universitară din Iași ; se întocmește un dosar asupra acțiunii sale nepatriotice , **dar** nimeni nu deschide un proces contra unui important personaj al politicii basarabene, lider al noului Partid Țărănesc. "

Radu C.Brumă / 25 mart.'34

▣ **Resuscitarea cazului Stere**

▣ **Soluția ? : retragerea din viața politică !**

▣ **C.Stere - animator cultural- literar**

În scurtă vreme, dosarul dispăre , și , acum , după așa de mulți ani, se caută a se clarifica **dacă** acel dosar a dispărut pe culoarele Camerei Deputaților , sau în arhivele Ministerului de război. Ba se spune că el există. Unii oameni politici , își amintesc de "cazul Stere" și , din când în când, ridică proteste când cel vizat încearcă a lua parte la ședințele Parlamentului. Generalii , foști comandanți ai armatelor în război , protestează și declară că nu vor rămâne în Senat în cazul când senatorul de drept, Constantin Stere, vine în maturul corp. ; câțiva oameni politici , se alipesc acțiunii generalilor. D.Ministru de Justiție, consideră chestiunea prescrisă, interpretare pe care Constantin Stere nu voiește a o admite, după declarația ultimă ce a publicat-o în ziarul de aseară. ***

Acestea sunt pripețiile "cazului Stere" , și , din această expunere , ne putem ușor da seama că o soluție nu se poate da.

Suspendarea din învățământ , este neregulat făcută ; Constantin Stere este senator de drept, dar nu poate lua parte la lucrările Senatului , din cauza generalilor . Care poate fi ieșirea din situație ?

"Ni se pare că nu poate exista altă ieșire decât una singură , care poate fi dată numai de Constantin Stere , și această soluțiune ar fi o deciziune de a se retrage pentru totdeauna din viața politică și demisia sa din calitatea de senator de drept.

Soluțiunea corespunde unei sinucideri politice , dar o asemenea sinucidere poate că este cea mai mică sancțiune pentru dezertarea la inamic, propagandă pentru defecțiune, propagandă pentru detronarea dinastiei , fapte concrete de care C.Stere s-a făcut vinovat. Constantin Stere este un om inteligent și cult, așa încât ne miră cum d-sa nu a adoptat , din proprie inițiativă, o asemenea soluțiune. Dar nici acum nu este prea târziu și pentru calmarea spiritelor ,d-sa va trebui să-și dea seama ,și să facă gestul ce este dorit . Retras din viața politică printr-un act de sinucidere politică,

Constantin Stere va rămâne totuși acea personalitate reprezentativă în manifestațiile sale culturale .Vedem în Constantn Stere pe tânărul refugiat venit la Iași, acum vreo 50 de ani, care, studiind dreptul la Universitatea din Iași, își pune în valoare o solidă cultură în toate domeniile și făcea începutul acelei mișcări poporaniste care găsea un teren deja pregătit de către vechea mișcare a socialismului romantic a tinerimii din generația trecută .

În locul omului politic dispărut din cauza propriilor sale greșeli, va rămâne acel " observator hipohondru " , din foiletoanele vechi ale "Adevărului" , acelu spirit critic și profund umanitar al lui C Șărcăleanu , de la "Evenimentul literar" , activitatea cultural -literară și socială de la fostul director al "Vieții Românești" , și acele romane , așa de documentate și profund omenești pe cari

"În preajma revoluției", Constantin Stere le publică.este un bagaj cultural important pentru aprecierea viitoare a unui om în zilele noastre . "

C.Stere / 25 mart.'34

30.) Em.C.Grigoraș , Literatura memorialistică românească, 31 dec.'38

(Rev. " Parlamentul românesc", an IX, nr. 281- 284 , p. 26 - 28)

/ Stere / Averescu / Regina Maria /

Cei mai importanți memorialiști : Stere , Averescu și Regina Maria .

Succesul imens al memoriilor -roman în gen rusesc ale lui Stere .

Stere n-a jucat numai la noi un rol cu crearea țărănismului literar și politic , ci în Rusia revoluționară , unde a fost coleg de Siberie cu Lenin , Troțki , Pilsudski etc etc . El ne arată și viața românească din Basarabia , unde noi credeam că plana suflul morții .

Antițarismul lui, l-a dus la nemțofilie necugetată . Bine că ultimul lui volum nu a apărut .

Ar fi stricat farmecul celorlalte . Afară dacă spunea că politica de duplicitate l-a pus să joace rolul pe care l-a jucat .

31.) Alex.Măță * (ex- PNT, ex-sterist, ex-iunianist) discurs la mesaj, Cameră , 22iunie.'39

(DAD , MO nr.5 , șed. din 22 iun.'39, p. 59- 61)

[LD : această opinie și semnificația ei eu am citat-o în cartea mea.

În conjunctura internațională a anului 1939 , ea apare lucidă, realistă și patriotică .

Evoluția de după 1944 a aceluiaș om politic basarabean , a scos la iveală , însă , un substrat politic dubios și duplicitar , marcat , pe de o parte, de colaborarea nefirească cu guvernul sovietizant al dr.Petru Groza, pe de altă parte , de ranchiuna sa față de PNT , față de Maniu și Mihalache . Nu mă interesează , în mod special , profilul lui Matcă .

Dar el devine un " caz " emblematic pentru mentalitatea unor basarabeni .]

Al.Măță / 22iun.'39

▣ Necesitatea uniunii naționale

▣ Negativismul politic al unor lideri

Pactul Maniu -Codreanu Boicotarea noului regim

▣ Pactul anti-comintern = pericol pentru statele mici

▣ România ? : între neutralitate și securitate colectivă prin garanții

▣ Sfârșitul politicii "muncheneze " / succes tratatelor anglo-franco-sovietice /

▣ Minoritățile etnice

▣ Statul Român -= stat național unitar deplin consolidat

Al.Măță / 22iun.'39

▣ **Necesitatea uniunii naționale**

▣ **Negativismul politic al unor lideri**

" În politica țării noastre de azi, predomină un interes specific care constituie semnul vremii și care trebuie să ne dirijeze și în atitudinea noastră politică individuală .

Vorbesc de primejdia externă și de necesitatea unei cât mai bune apărări naționale .

" În acest scop am militat sub vechiul regim pentru o înțelegere între partide și voi continua sub noul regim să stăruie pentru concentrarea activă și folositoare a tuturor elementelor politice pozitive.

Pactul Maniu -Codreanu

" Cu regret trebuie să constat că vechile partide și conducătorii lor , nu au înțeles nici ținta unirii dintre dânsele și nici consecințele desunirii pentru ele și pentru apărarea țării .Mai mult, unele [PNT] au făcut diferite înțelegeri

[Pactul cu G de F] cu acei ce în 48 de ore ne făgăduiau vasalitatea străină , fiind că ce însemna făgăduirea unei înțelegeri cu Germania și Italia , în mai puțin de 48 de ore , decât semnarea unui dictat al lor și , prin aceasta, pierderea independenței politice și economice a Statului Român

"Dar ceea ce nu s-a făcut în trecut să se facă azi fiindcă apărarea națională este cel dintâi comandament politic căruia trebuie să l se supună celelate interese mai mici .

Boicotarea noului regim

" În adevăr, ce înseamnă neparticiparea din partea unor fruntași politici la noua viață de Stat ?

Aceasta înseamnă lipsirea conducerii de Stat de sprijinul lor necesar în politica de apărare a țării, când ei o aprobă, și de criticile lor luminate, când ei înțeleg să-i dea o altă îndrumare. Cu alte cuvinte, acesta se poate numi negativism politic, nefolositor nimănui și păgubitor țării.

"De aceea, noi cei ce am militat pentru o sinceră democrație, îi invităm pe acei ce au dreptul să-și ocupe locurile în celălalt corp al reprezentanțunii naționale, pentru a face dovada măcar că ei își dau seama că numai printr-o politică activă pot fi folositori țării.

"Mai mult, o luptă de răsturnare reciprocă, din partea și împotriva celor ce contestă legalitatea regimului actual, chiar dacă ar avea șanse de reușită, constituie o mai mare primejdie pentru Stat, în actualele împrejurări, decât o colaborare loială, întrucât astăzi trebuie să ne gândim cu toții la apărarea națională, și nu la răsturnări interne, care o slăbesc." [-----]

Al.Măță / 22 iun.'39

▣ Statul Român == stat național unitar deplin consolidat

[LD : atenție ! două observații se impun pe marginea opiniilor lui Matcă :

1. pe deplin justificată extinderea dreptului de vot până la pragul celor de 21 de ani, din moment ce erau cetățeni chemați la datoria militară ;

2. Atunci când face apel la reconciliere - iertare și clemență - nu cred că se referă la legionari, ci mai ales la grupul "sterist" din care a făcut parte, grup ostragizat moral.]

"În cadrul înarmării morale stă și consolidarea internă socială, prin ridicarea standardului de viață materială și politică a țărănimii și a muncitorimii. [-----]

"Credem însă că noua reprezentanță națională va avea nevoie de o bază mai largă, prin acordarea dreptului de vot la toți cei chemați pentru apărarea țării, adică până la vârsta de 21 de ani. [-----]

Prin organizarea reprezentanțunii naționale, trebuie să se considere ca deplin consolidată noua așezare de Stat, și trebuie să se dea dovadă, de către cei ce o reprezintă, că ei cred în așezământul nou.

Se impune deci actul final de încoronarea acțiunii de consolidare - uitarea și clemența față de faptele din trecut, dar, bine înțeles, nu și pentru cei ce le continuă și astăzi.

În fine, Statul Român este definitiv consolidat ca Stat național unitar și de aceea nu mai pot avea loc ieșiri și manifestațiuni centrifugale pe provincii, noi toți simțindu-ne trup din trupul României și sânge din sângele ei" (aplauze) [-----]

Al.Măță / 22 iun.'39

////////////////////////////////////

* Notă .vezi Al.Măță (PNT) ,(Sfat parlamentar basarabean ,deputat de Bălți)-

discurs la meaj, 25 nov.'30

Vezi fișier PNT III

▣ Sfatul Basarabean : STERE.

"Onorată Cameră, Basarabia a fost foarte rău impresionată de astfel de consfătuiri ale majorității și de asemenea discuțiuni parlamentare.Și atunci basarabenii s-au retras în căsuța lor, formînd Sfatul parlamntar basarabean, unde aveau iluzia micului, dar adevăratului Parlament"

În toată această perioadă, basarabenii nu au fost consultați, ajungîndu-se la un conflict între organizația basarabeană și conducerea PNT.

"S-a forțat și s-a primit demisiunea unuia dintre cei mai mari conducători ai organizației din Basarabia și din întreaga țară [Constantin Stere] (aplauze pe băncile grupului sterist) fără ca cineva să se gîndească măcar la rezutatele practice pentru politica partidului nostru și deabia acuma d-voastră v-ați dat seama ce s-a întîmplat, și anume s-a întîmplat - după mine - ceea ce nu trebuia să se întîmple.[----- -]

"d. Halippa nu reprezintă Basarabia, cel puțin dacă a reprezentat-o altădată, azi n-o mai reprezintă [...]" Dar dacă la Congres ... glasul lor nu va fi ascultat... se vor întoarce cu 10-12 ani în urmă, și vor începe reorganizarea democrației românești, cu păturile muncitorești de la orașe și sate...

* Notă .Atenție LD ! -Alexandru Matcă (PNT-Anton Alexandrescu) / 29 iul.'47

Motiunea de dizolvare a PNT, Adunarea Deputaților, 29 iul.'47 Vezi doc.integral : fișier

PNT -Lichidare

" Deschizând discuția la Mesaj , acum mai puțin de un an , și vorbind despre PNT de sub președinția lui Iuliu Maniu, eu mi-am exprimat , încă de atunci , părerea personală și părerea partidului din care fac parte, arătând necesitatea desființării PNT de sub președinția lui Iuliu Maniu.

Și la prima guvernare ,care a început la sfârșitul anului 1928, noi ne-am dat seama , cei din Partidul Țărănesc, că acțiunea PNT este dusă pe căi greșite , ea fiind dusă împotriva muncitorimii. Nu a trecut nici un an de zile când, prin acea hotărâre luată la

" Hotel Metropol" [Chișinău] , Partidul Țărănesc a hotărât să iasă din PNT.

S-a înființat PT-Democrat [5 mai '31]

Pe urmă, prin ieșirea lui Grigore Iunian, s-a înființat Partidul Național Radical

[13 febr.'33] Partidul nostru Național Țărănesc , cel care a relevat întotdeauna ideea de trădare a democrației din partea conducătorilor partidului,

Maniu și Mihalache, astăzi își exprimă bucuria că ceea ce a afirmat el s-a dovedit că este adevărat . Partidul nostru sprijină , din toate puterile ,

măsurile luate de către guvern pentru a dizolva acest partid. [-----] ei au trădat cauza

democrației [-----] măsura este salutară .

Felicităm guvernul [-----] ne exprimăm deplina mulțumire pentru dizolvarea PNT "

(aplauze puternice)

Al.Măță / 22iun.'39

32.)